

Vipavski glas

št. 72

letnik XX

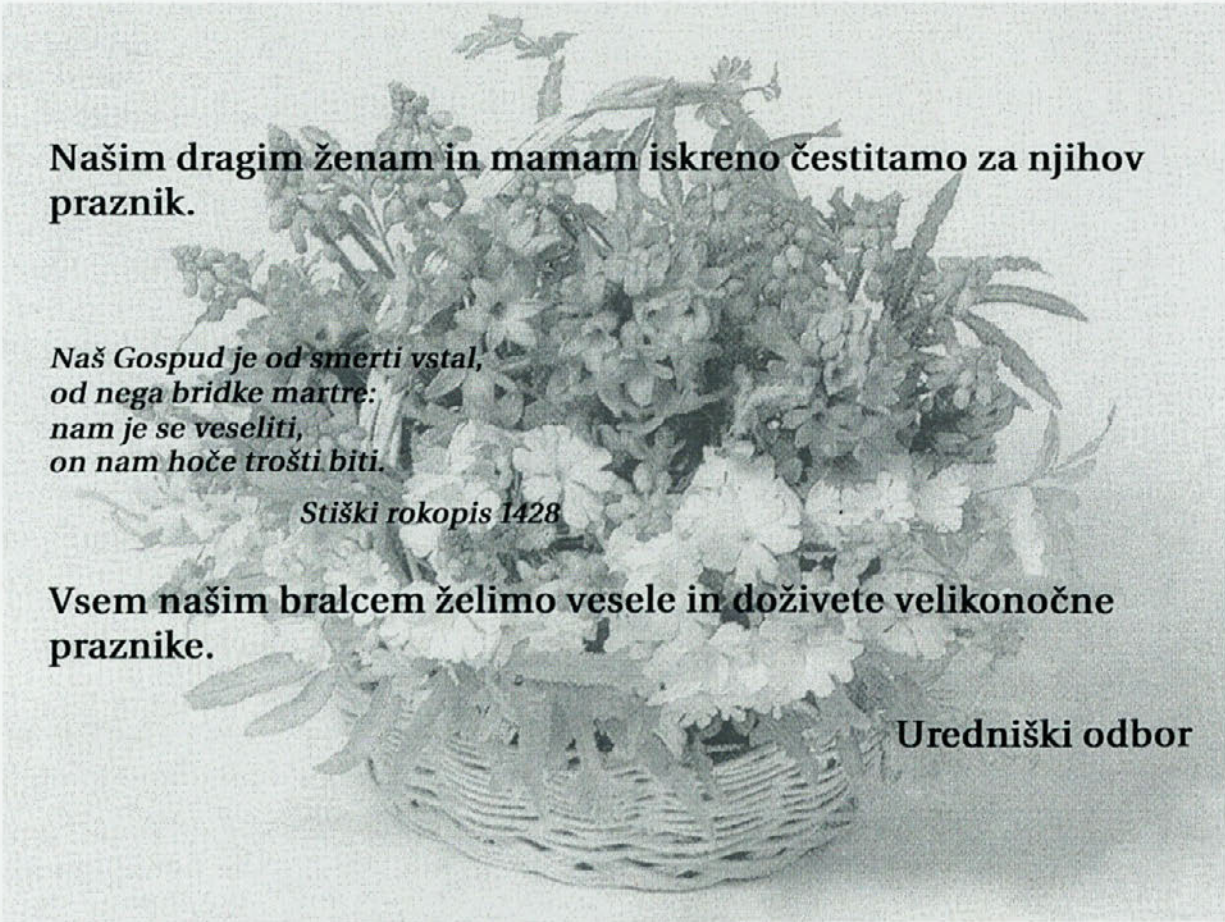
marec 2005

Tisti pomladni dan je bil lep, svetel in zvoneč, kakor iz čistega srebra ulit.

Res je, da so se mrki oblaki grenkih doživetij večkrat pripodili na jasno nebo mojega spomina, res je, da so stare in nove bolečine dokaj pogosto zamolklo butale ob steno mojega srca, res je, da so se včasih vzdignili vrtinci nekdanjih viharnih mladostnih čustev, res je, da so se na dnu hladnega tolmuna življenjskega spoznanja vzdihovaje obračali težki kamni potopljenih hrepenenj - toda vse to ni zasenčilo, ni pomendralo, ni izpodkopalo in ni raztrgalo široke in globoke njive mojega miru. O, ne! Vse, kar še neukročenega in nezadoščenega divja po mojih notranjih temah, ni moglo odplaviti te dragocene, rodovitne zemlje, ki jo je vame naplavila, plast za plastjo, petintrideset let dolga, največkrat kalna in razburkana reka bridkih preizkušenj.

Tisti pomladni dan je bil torej resnično lep, svetel in zvoneč, kakor iz čistega srebra ulit.

Ciril Kosmač: Pomladni dan

Našim dragim ženam in mamam iskreno čestitamo za njihov praznik.

*Naš Gospud je od smerti vstal,
od nega bridke martre:
nam je se veseliti,
on nam hoče trošti biti.*

Stiški rokopis 1428

Vsem našim bralcem želimo vesele in doživete velikonočne praznike.

Uredniški odbor

Naslovnica

Pomlad prihaja

Foto: Oton Naglost

...Naš jezik je tako velik, tako fantastično lep...

...Jezik je dragocena vrstica - veže nas s skrivnostjo rodov, ki jih od vekomaj več ni. Dela nas za to, kar smo. Je edino, kar imamo. Če ga bomo izgubili, se bomo izgubili...

(Saša Vuga v intervjuju za PN 3. marca 2005)

Slovenski kulturni praznik, 8. februar, smo v Vipavi počastili v nedeljo, 6. februarja s programom, ki sta ga na pobudo Zveze kulturnih društev Vipava pripravili Škofijska gimnazija in Osnovna šola D. Bajca Vipava.

Slavnostna govornica je bila ga. Lilijana Vidrih Lavrenčič.

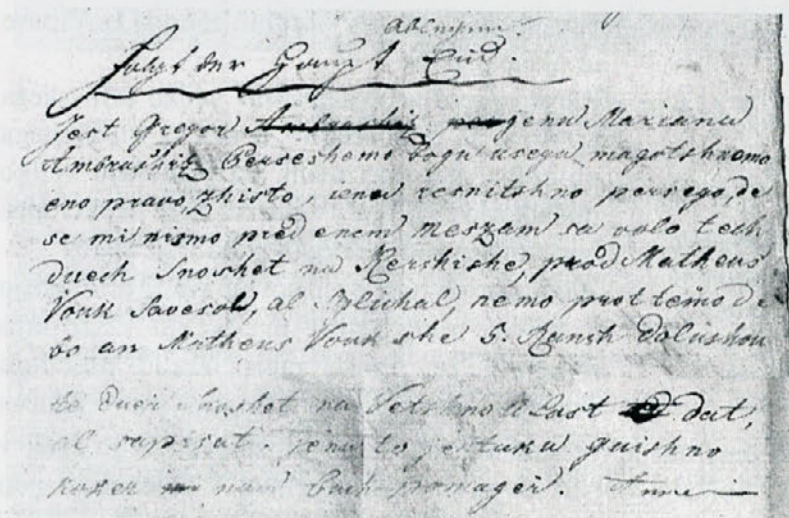
ARHIVSKA DEDIŠČINA - DEL NAŠE KULTURE

Slovenski kulturni praznik nas tudi v arhivih vzpodbudi k razmišljanju o kulturi in vlogi arhiva kot kulturne ustanove. Čeprav ob tem prazniku pomislimo najprej na pisatelje, pesnike, gledališke umetnike, moram poudariti, da je tudi arhivska dediščina pomemben steber kulture.

Arhivi in njihovo delo

Vsakega izmed nas skozi življenje spremljajo najrazličnejši zapisi. Lahko jih zapisujejo drugi o nas, lahko smo njihovi ustvarjalci ali soustvarjalci. Od njihove ohranjenosti je odvisno, kako bodo med drugim bodoči rodovi spoznavali nas in naš čas.

Skrb za ohranjanje zapisov je stara prav toliko kot zapisi sami. Najprej je bila namenjena dokazovanju najrazličnejših pravic, sčasoma pa proučevanju preteklosti. Ohranjeni stari zapisi so

Gregor in Marijana Ambrožič s Slapa sta v sporni zadevi glede uporabe zemljišča, ki so jo obravnavali leta 1796 na gradu v Ložah, prisegli v slovenskem jeziku. Zapis njune prisege dokazuje, da je bil slovenski jezik tedaj pravno veljaven. (Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Zemljiško gospostvo Lože, tehnična enota 9)

postali glavni vir zgodovinopisja. Počasi se je krog raziskovalcev širil. Danes jih uporabljajo pri svojih raziskavah vse znanstvene veje. Iz želje, da bi bilo čim boljše poskrbljeno za stare dokumente, so se postopoma razvijali arhivi in posebna veja znanosti - arhivistika.

Arhivi kot velike shrambe spomina morajo odbrati in ohraniti tiste dokumente, ki bodo pri spoznavanju podrobnih zgodovinskih dejstev kar najbolje koristili in bodo v največji meri predstavili resnico. So ustanove, ki najprej določijo, nato prevzamejo arhivsko

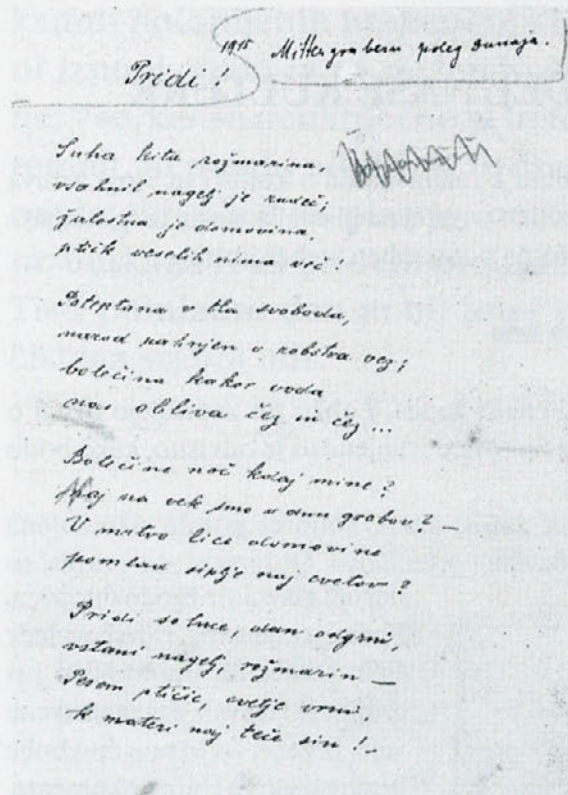
gradivo, ga hranijo in dajejo v uporabo. So torej več kot le varuhi spomina neke družbene skupnosti, naroda, države.

Ohranjenost arhivskega gradiva za vipavsko območje

Če so ozremo v preteklost, so za arhivsko gradivo vipavskega območja skrbeli muzeji in arhivi v Ljubljani oziroma v Trstu in Gorici. Po drugi svetovni vojni je bila skrb za arhive tudi za območje današnje vipavske občine poverjena najprej muzeju v Novi Gorici, nato posebnemu oddelku pri

občini. Samostojna arhivska ustanova za severnopriforsko regijo, Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, pa je bila ustanovljena šele leta 1972. Odtlej skrbi za ohranjenost arhivskega gradiva tudi pri najrazličnejših ustvarjalcih iz vipavske občine.

Do danes smo v arhiv uspeli prevzeti že kar precej zanimivega arhivskega gradiva. Žal moramo vedno znova ugotavljati, da se je mnogo pomembnih, zlasti najstarejših zgodovinskih virov vipavskega območja uničilo ali izgubilo. V prvi vrsti velja to za graščinski oziroma sodni arhiv, ki je bil vsaj še nekaj let po vojni shranjen v Lanthierjevi graščini. Njegovo uničenje izpričujejo le ustni viri. Ne vemo, kaj se je zgodilo z občinskimi arhivi celotnega vipavskega območja iz avstrijskega in italijanskega obdobja; v arhivu imamo le fragmente. Zanimivo pa je, da imamo že od ustanovitve

Ljudski pesnik Fran Žgur iz Podrage je v pesmi *Pridi*, zapisani leta 1915 v Mittergrabneru pri Dunaju, strnil občutke politično preganjanih oseb. Hrepenenje po domovini in svobodi je bilo neizmerno. (Pokrajinski arhiv v Novi Gorici, Fran Žgur-osebni fond, tehnična enota 1)

hranimo v zbirkah. Med njimi naj omenim le fotografsko zapuščino Možetovih, ki jo sicer v originalu še vedno hranijo potomci v Solkanu, preslikave pa so v našem arhivu. V objektiv so ujeti utrinki vsakdanjega življenja prve polovice 20. stoletja v Vipavi in okoliških krajih. Še posebej izstopajo posnetki otrok. Razglednice sicer niso tisto pravo arhivsko gradivo, ker so bile tiskane v mnogih izvodih, vendar so zelo uporabne za različne raziskave. V naši zbirki je prav Vipava zelo dobro zastopana.

V arhivu skrbimo tudi za iskanje arhivskega gradiva v drugih arhivih in ustanovah doma in v tujini, ki vsebuje podatke o zgodovini območja, ki ga pokriva naš arhiv. Izbrane dokumente mikrofilmamo, fotokopiramo in v zadnjem času tudi skeniramo. Vse to lahko uporabijo obiskovalci, ki pridejo k nam.

Arhivsko gradivo je skrb nas vseh

Res je, da je arhivom poverjena profesionalna skrb za arhivsko gradivo. Vendar brez pravilnega odnosa do tega, kar se je našlo ali se še kje hrani v zaprašenih skladiščih in domačih podstrešjih, bi morda prikrajšali bodoče rodove za nenadomestljivo kulturno dediščino. Zato strokovni delavci

arhiva navezujemo stike z današnjimi ustvarjalci najrazličnejših zapisov in s privatnimi imetniki. Dajemo jim navodila za pravilno ravnanje z dokumentarnim gradivom in jih opozarjamo, da poskrbijo tudi za dokumentacijo, ki so jo podedovali od svojih predhodnikov, in jih vabimo, da jo izročijo pristojnemu arhivu.

Vsi skupaj se moramo zavedati, da se ne piše zgodovina le v državnih in političnih vrhovih, da niso za narod pomembni le »veliki« dogodki. Ne smemo poudarjati zgolj prevratnih obdobij, kot so vojne in revolucije. Za zgodovino je poleg izdajanja zakonov in programov državnikov in političnih voditeljev bistveno njihovo izvajanje, kako so jih sprejemali in občutili ljudje v vsakdanjem življenju.

Znanost, pa tudi potrebe družbe, se spreminjajo, širijo. Arhivist dela za bodočnost. Nekaj, kar se zdi nepomembno danes, bo morda pomembno jutri, pojutrišnjem. Kako naj arhivi opravljajo svoje poslanstvo na tem področju, smo slovenski arhivisti že veliko razmišljali in napisali. Naša najodgovornejša naloga je določitev tistega gradiva, ki ima lastnosti arhivskega gradiva. Danes namreč nastaja ogromno dokumentarnega gradiva, ki ga je nemogoče in nepotrebno ohraniti v celoti. Od izbire dokumentov, ki bodo tvorili in predstavljali arhivsko gradivo in s tem postali vir za raziskovanje dejstev iz preteklosti, je odvisno, kakšna bo ta videti v prihodnosti. Nič namreč ne pomaga še taka nepristranskost raziskovalca, če so bili pristranski tisti, ki so odbrali arhivsko gradivo. Zato terja pristop do tega dela natančne predhodne raziskave, strokovno podkovanost in dobro poznavanje vseh plati življenja.

Ob dnevu slovenske kulture vam polagam na srce, da skrbite za arhivsko kulturno dediščino v svojem okolju, da bo našla pravo mesto - v arhivu. Obenem vas vabim: Pridite k nam in odkrivajte preteklost.

Lilijana Vidrih Lavrenčič

V Vipavi, 6. februarja 2005, ob slovenskem kulturnem prazniku

IZ NAŠE PRETEKLOSTI

TRSNIČARSTVO NA VIPAVSKEM

Ni še tako dolgo, ko smo govorili o vrhpoljskih trsničarjih in njihovih cepljenkah. Zadnja leta, ko opažamo vedno več vzgajališč trsnih cepljenk, tako rekoč od Lozic do Ajdovščine, moramo že govoriti o vipavskem trsničarstvu. Nepoučenemu je takšen razmah trsničarstva nerazumljiv, saj so odkupne cene grozdja in vina nizke in obnova vinogradov v Sloveniji dokaj skromna. Predno pojasnimo to nasprotje, je prav, da vsaj bežno osvetlimo razvoj trsničarstva v naši dolini. Trsna uš, ki je v drugi polovici devetnajstega stoletja opustošila evropsko vinogradništvo, je okoli leta 1900 dokončala svoj uničujoči pohod v naših krajih. Edina rešitev, ki smo jo povzeli po francoskih vinogradnikih, je bila v cepljenju žlahtnih sort na divjo ameriško trto, ki je odporna proti tej nevarni škodljivki. Naši vinogradniki so se ob pomoči takratne države, ki je prirejala tečaje o cepljenju, dokaj hitro naučili te veščine in obnovili svoje nasade. Veliko povpraševanje in ugodne cene so naše Vrhpoljce prepričale, da so po obnovi lastnih nasadov nadaljevali s pridelavo cepljenk za prodajo. Tej odločitvi so botrovala ugodne talne in podnebne razmere v naši dolini, ki ob skrbni negi zagotavljajo dober pridelek in primeren zaslužek.

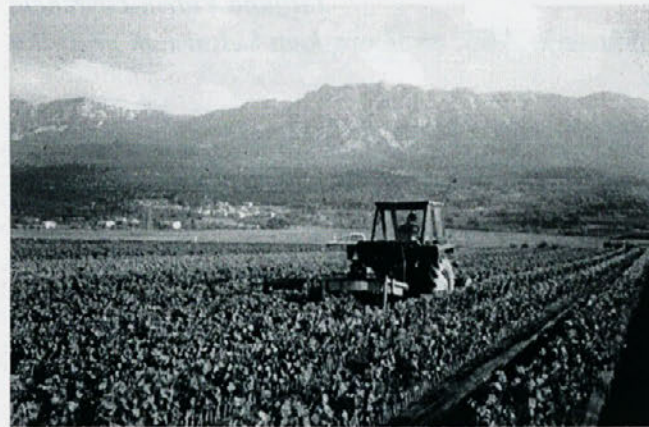

Alojz Lavrenčič je vodil tečaje cepljenja po osvoboditvi

Kmalu po tem, ko so Vrhpoljci začeli s prodajo svojih cepljenk, so ustanovili Cepljarsko društvo. To je skrbelo predvsem za nabavo podlag in cepičev, zbiralo naročila in pomagalo pri prodaji. Društvo je delovalo s krajšimi presledki do 2. svetovne vojne. Pridelava cepljenk se iz leta v leto večala, saj je prva obnova vinogradov trajala vse do prve svetovne vojne. Z vrhpoljskimi cepljenkami so obnovljali ne le vinograde na takratnem Kranjskem, ampak tudi v Istri in Dalmaciji.

Žal je prva svetovna vojna in poznejša italijanska okupacija prekinila vzpon trsničarstva v Vrhpolju. Italijani so s svojimi cenanimi vini privedli naše vinogradništvo v krizo in potreba po cepljenkah se je skrčila. Kljub temu do prekinitve trsničarstva ni prišlo nikoli, saj so še leta 1940 cepili 140.000 cepljenk.

Ponovni razmah je trsničarstvo doživelo kmalu po osvoboditvi, saj je med vojno zanemarjeno vinogradništvo klicalo po čim prejšnji obnovi. Leta 1946 je bila v Vrhpolju ustanovljena Kmetijska zadruga, ki je imela v svojem sestavu tudi trsničarski odsek. V ta odsek, ki je kmalu prerasel v dokaj samostojno zadružno enoto, so se postopoma vključili vsi trsničarji. Da bi povečali pridelavo cepljenk, so iskali nove trsničarje in v ta namen prirejali tečaje cepljenja. Večina teh tečajev je vodil Alojz Lavrenčič, ki je bil vodja te enote. Zadruga je k pridelavi cepljenk pritegnila tudi zadržnike iz Dupelj in Budanj.

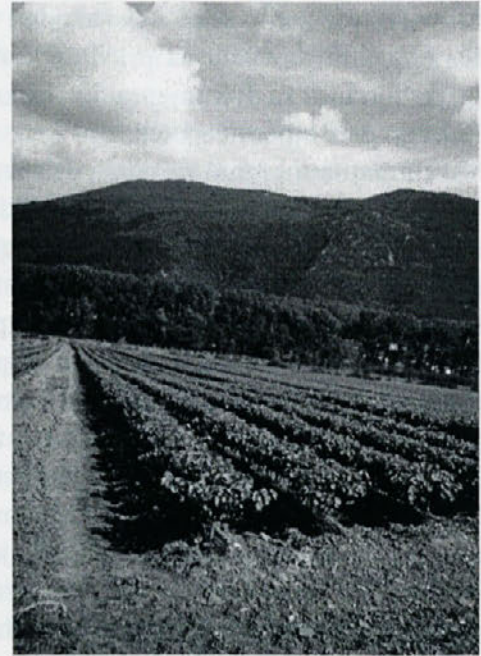

Strojno vršičkanje trsnih cepljenk

pa moramo, da je bila takratna pridelava izključno ročna: od priprave zemljišč, cepljenja, oskrbe med letom do izkopa. Tudi odstotek pridelanih prvorazrednih cepljenk je bil mnogo skromnejši kot danes, saj se je gibal okrog 35%.

Leta 1958 je zadruga za potrebe trsničarstva zgradila gospodarsko poslopje s silnicami in skladišči. Novi prostori so omogočili pravočasno nabavo podlag in cepičev ter njihovo skladiščenje. S silnicami, ki so bile zgrajene po francoskem vzoru, se je končno rešil in poenostavil problem siljenja cepljenk. Leta 1972 je bil zgrajen prvi del hladilnice, ki je znatno izboljšala pogoje za kvalitetno pridelovanje in skladiščenje.

Tudi povojna obnova vinogradov je poznala vzpone in padce, ki so bili odvisni od kreditiranja in konjunktura na vinskem tržišču. Nihanja pri prodaji cepljenk so povzročala veliko težav in dodatnih stroškov. Kljub težavam in raznim

Vzgjajališče trsnih cepljenk

Število trsničarjev je kmalu naraslo in leta 1956, ko so cepili 1,300.000 cepljenk, štelo že 144 članov. Iz zgornjega podatka je razvidno, da so bili takratni trsničarji majhni pridelovalci, saj je na posameznika prišlo povprečno le 11.000 cepljenk. Vedeti

Strojno cepljenje

Sajenje trsnih cepljenk

Stalno povečevanje pridelave cepljenk so omogočili predvsem naslednji ukrepi:

- uporaba mehanizacije pri vseh zemeljskih delih, vključno z zaščito in uvedbo strojnega cepljenja,
- novi tehnološki postopki, predvsem parafiniranje cepljenk in prekrivanje zemlje s folijo,
- uporaba selekcioniranih in brezvirusnih cepičev in podlag,
- specializacija trsničarskih kmetij, ki danes cepijo v povprečju 100.000 cepljenk,
- uspešno in strokovno vodenje trsničarskega obrata, ki je bilo vedno usklajeno s hotenji trsničarjev.

Vsi navedeni ukrepi so omogočili, da se je izplen prvorazrednih cepljenk povzpел nad 60 odstotkov. Izplen pomeni, da od 100 cepljenih trt dobimo v jeseni po izkopu 60 prvorazrednih cepljenk, primernih za sajenje v vinograde. Leta 1994 se je trsničarski obrat odcepil od Kmetijske zadruge Vipava in ustanovil Trsničarsko zadrugo Vrhpolje. Zadruga šteje 50 članov trsničarjev in pridelovalcev podlag. Poleg tega ima zadruga še 35 kooperantov, dobaviteljev selekcioniranih cepičev iz vseh vinorodnih predelov Slovenije. V 10 letih svojega obstoja je zadruga povečala pridelavo prvorazrednih cepljenk od 400.000 na 2.000.000.

Klasiranje - prebiranje cepljenk je odgovorno delo

reorganizacijam v takratnem združenstvu ter konkurenci cepljenk z juga, se je pridelava postopoma širila na celotno gornjo Vipavsko.

V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je imela svojo trsnico tudi Vinarska zadruga Vipava, kjer so cepili ca. 300.000 cepljenk letno. V tem času je imela trsnico tudi Kmetijska šola Lože, ki je služila učencem kot učni objekt. Cepljenke pa so uporabljali predvsem za obnovo nasadov na šolskem posestvu.

Parafiniranje trsnih cepljenk

Vipavsko trsničarstvo pa ne bi moglo doseči takega vzpona, če njihove cepljenke ne bi zaslovele po svoji kakovosti. Kakovosti trsnih cepljenk danes ne ocenjujemo samo po njihovi dobri rasti, temveč tudi po dobrem dozorevanju, dobrem pridelku in neoporečnem zdravstvenem stanju. Velika večina današnjih vinogradov na Primorskem je zasajenih z vrhpoljskimi cepljenkami. Znatno pa je njihov delež tudi v drugih vinorodnih predelih Slovenije. Nič ni čudnega, če je dober glas o vipavskih cepljenkah segel čez meje naše domovine. Zadruga že nekaj let izvažata cepljenke na Hrvaško, Češko in Slovaško. Izvoz se stalno povečuje in je že presegel 60% od celotne pridelave.

Leta 2003 je zadruga zgradila veliko hladilnico v vrednosti 100 milijonov tolarjev. Kot vsi trsničarski objekti v preteklosti je bila tudi ta hladilnica zgrajena s pomočjo kreditov. Brez hladilnih prostorov si danes ne moremo zamisliti tako velike pridelave trsnih cepljenk, saj bo trsnica letos cepila že 3.500.000 cepljenk.

Pakirane cepljenke, pripravljene za prodajo čakajo, na kuppe v hladilnici

laboratorij, na Ravni pri Slapu pa 1 ha kolekcijskega nasada. Nasad je zasajen z visoko selekcioniranimi trtami, takozvanimi klani. V nasadu so zastopane vse glavne vinske sorte primorskega vinorodnega rajona. Nasad služi pridobivanju cepičev za nadaljnje razmnoževanje. Zaščiteno je z mrežo proti toči, kar zagotavlja vsakoletni pridelek. Pridelek grozdja vsako leto vinificirajo in ocenijo. Evropska skupnost, ki ima že sedaj zelo stroge predpise o sadilnem materialu, bo v kratkem dovoljevala promet le s tako pridelanim sadilnim materialom.

Lanska suša je marsikateremu trsničarju zmanjšala pridelek, posebno še tistim, ki so imeli vzgajališča na propustnejših zemljiščih. Če bodo naši trsničarji hoteli obdržati korak z evropskimi, bodo morali uvesti tudi namakanje vzgajališč, ki je v sušnih letih edini ukrep za dober in stalen pridelek. Vrhpoljsko trsničarstvo je v svoji stoletni zgodovini kljub številnim krizam doseglo izreden razvoj in se razvilo v največje trsničarsko središče v Sloveniji. Za tako uspešno in neprekinjeno poslovanje ima zasluge predvsem njihova dobra organiziranost od cepljarskega društva do današnje specializirane zadruga.

V nadaljnjem razvoju trsničarstva pri nas je danes vpričo splošne vinske krize težko govoriti. Tudi ob vstopu v Evropsko zvezo se slišijo dokaj črne napovedi za naše kmetijstvo. Vedeti pa moramo, da Evropa ni samo velik pridelovalec vin, temveč tudi njihov veliki potrošnik. Upamo, da bo naše trsničarstvo z odlično kakovostjo cepljenk in cenovno konkurenčnostjo prebrodilo tudi to krizo.

Nazadnje je prav, da z nekaj besedami omenimo tudi naše trsničarje. Marsikdo jim danes zavida tako velik napredek in soliden zaslužek. Pozablja pa na obilico dela, ki ga zahteva ta dejavnost. Takrat, ko ne le trsničarji, temveč cele njihove družine ob petkih in svetkih, tudi ponoči, pripravljajo cepiče, podlage, cepijo, vlagajo v zaboje in sklonjenih hrbtov dan za dnem sadijo, jih le malokdo vidi. Tudi ta njihova že pregovorna pridnost je porok, da bodo vipavske cepljenke našle svoj prostor tudi v okviru Evropske zveze.

Kolekcijski nasad selekcijskega trsničarskega središča Vrhpolje

Janez Vehovar

CEPLJENKA

*Trtica mala, trtica zala,
kaj ti prestala v letu si dni.
Krajšali smo te in te slepili
in novo glavico docepili ti.*

*Potem pa vročina te je kalila
in ti budila življenjske moči,
s kalusom svoje si rane celila,
cepiču poganjek pa ozeleni.*

*In ko na njivo smo te posadili,
mnogi sovražniki tam so bili.
Oidi in peronospora v zraku,
v zemlji pa črvi zahrbtnožni ti.*

*Vse to si prestala, a ni še končano,
še roke klaserjev so čakale te.
A ti, ki si lepa in zdrava in močna,
prestala uspešno preizkuse si vse.*

*Prej SO4 in kober in paulson
in razna imena nosila si še,
ko pa si cepljena trta postala,
žlahtno ime te ovenčalo je.*

*Nova in dolga zdaj pot je pred tabo,
da po Sloveniji ti se podaš,
da z grozdom in sokom Slovence tolažiš
in nam svoje čarobno zdravilo deliš.*

*A tudi tujina te hoče imeti,
široko odpira ti vrata prav vsa.
Tja svoje vrline in rodnost ponesi,
da vsakdo povpraša, kje ti si doma.*

Ivan Krašna, Budanje

Napisano ob zaključku klasiranja 12.01.2005

OBNOVLJENO ZNAMENJE NA POPOTNIKU POD ERZELJEM

Obnova znamenja

V letu 2004 smo v novogoriški območni enoti Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije restavrirali kamnito znamenje Na Popotniku pod vasjo Erzelj. To je bilo storjeno v soglasju z lastnikom parcele, na katerem znamenje stoji, in z donatorjem iz bližnje vasi Kodreti v Gornji Branici, ki je ta poseg financiral.

Prizadevanja in aktivnosti za obnovo tega znamenja segajo v devetdeseta leta prejšnjega stoletja. Leta 1997 smo ga evidentirali, dokumentirali in vpisali v register nepremične kulturne dediščine. Ovrednotili smo ga kot sestavljeno kamnito slopno znamenje iz konca 19. stoletja. Njegova posebnost so napisi v starinski slovenščini, ki so vklesani na prednji strani in obeh bočnih straneh. Na prednji strani klesane edikule ali hišice, ki jo nosi prav tako klesan slop, ima reliefno podobo Matere božje z detetom.

Konec devetdesetih let prejšnjega stoletja smo tudi že poskušali pridobiti sredstva, da bi znamenje očistili, ker so bili napisi na njem zaradi črne patine slabo čitljivi. Vendar je moral Popotnik čakati na svojo priložnost do aprila letos, ko smo se s finančno pomočjo zasebnega donatorja lahko lotili priprav za restavriranje. Takoj smo pripravili konservatorsko-restavratorski program, lastnika

Pogled na znamenje leta 1997 (Foto: Andrejka Ščukovt)

Edikula (hišica) - podoba Matere božje z detetom, stanje marca 2004, pred začetkom restavriranja (Foto: Andrejka Ščukovt)

zemljišča obvestili o načrtovanih delih, podpisali pogodbo z donatorjem glede kritja materialnih stroškov restavriranja in se povezali z Božidarjem Premrlom, ki raziskuje napise v kamnu, da bi dopolnil prepis napisov. Prej kot je bilo znamenje razstavljeno na sestavne dele in prepeljano v našo restavratorsko delavnico v Solkanu, smo ga tudi temeljito fotografsko dokumentirali.

Restavratorska dela je prevzel restavrator območne enote Nova Gorica Anton Naglost. Po opravljenem transportu klesanih delov znamenja v delavnico je bilo najprej treba kamen očistiti, se pravi odstraniti alge in drugo umazanijo. Poškodba na edikuli, ki jo je povzročil strel s puško, je bila plombirana, razpoke na spodnjih delih so bile zlepljene in utrjene. Po čiščenju smo opazili še zelo zabrisan napis na nastopni ploskvi stopnice, v katerem je bilo mogoče z veliko težavo razbrati le nekaj besed. Delov besedil, ki jih je uničil zob časa, a jih je bilo še mogoče miselno rekonstruirati, nismo na novo vklesali, pač pa smo celotno besedilo z rekonstruiranimi deli - hkrati s kratko predstavitvijo

znamenja in njegove zgodovine - predstavili na informativni tabli zraven restavriranega znamenja.

Obnovljena je bila tudi železna ograja in zaščitena proti koroziji. Okolica znamenja, ki stoji v vinogradniški krajini, je bila ponovno posejana s travo, torej je bilo obnovljeno oz. urejeno tudi njegovo naravno okolje.

Zdaj vas vabimo, da obiščete Popotnika. Ob tej priložnosti dajemo tudi pobudo lokalni skupnosti, da bi uredila krožno pešpot med Erzeljem s Taborom, Gočami z Obeluncem in dolino reke Branice oz. vasjo Dolanci, kamor pelje pot ob Popotniku. Ob njej se bodo pohodniki srečevali s kulturno dediščino in naravnimi lepotami tega območja.

*Andrejka Ščukovt, univ. dipl. etnologinja,
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije - območna enota Nova Gorica*

Kapelica Franca Kobala - Jakobovega z Lenivca, ki je premagal ujejd, pa ga je na koncu podrl hrast

Kapelica Na Popotniku stoji ob poti z Erzelja proti vasi Dolanci v Gornji Branici, nekdanje pa so Erzeljci po njej hodili tudi v Štanjel, na Kras. Napis na njej pove, da jo je dal leta 1891 v zahvalo za ozdravitev in na čast svetogorski Mariji postaviti Franc Kobal iz erzeljskega zaselka Lenivca.

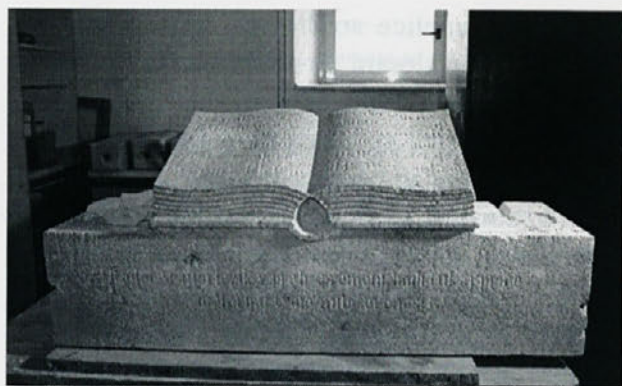
Po ustnem izročilu z Erzelja je bil Franc sin Jakoba Kobala. Pri hiši se je reklo pri Drejčetojih, potem pa so po dveh Štefanijah hiši izrekli pri Štefanjevih. To je bila večja kmetija, potem pa se je razprtila, ker je bilo dosti sinov.

Franc da je imel za ženo Cecilijo iz Branice, vendar nista imela otrok. Pri hiši so bile tudi nune in iz te družine je izšel tudi župnik Kobal, ki je služboval v Orehku na Pivki. Najbrž da je bil Frančev stric.

Nekoč je šel Franc po poti čez Popotnik obiskat brata Toneta, ki je bil poročen v Branico in tudi ni imel otrok.

Demontaža znamenja, marec 2004 (Foto: Andrejka Ščukovt)

Pogled na očiščeno in restavrirano "knjigo", maj 2004 (Foto: Andrejka Ščukovt)

je proti stričevi volji šel podirati, hrast je padel nanj in ga pokopal pod sabo.

Po istem ustnem izročilu je imel pokojnik neko staro Sveto pismo stare zaveze, dobil pa ga je od župnika, ki je stanoval na Tabru. Zadnji župnik s Tabra je potem menda hotel, da bi mu ga Frančev brat Tone izročil, ker da je »pohujšljivo«.

Tako pravi ljudsko izročilo, arhivski viri pa govorijo nekoliko drugače. V župnijskih matičnih in družinskih knjigah na Gočah piše, da se je Franc rodil 13. septembra 1865 očetu Jakobu in materi Ceciliji na Lenivcu, Erzelj št. 36. Hiši se je tedaj reklo pri Jakobu. Kasneje je živel v hiši Erzelj 56, ki so ji rekli pri Drejčetrovih, nazadnje pa pri Štefánjevih. Poročil se je 1896. leta z devet let mlajšo mladoletno Marijo Bizjak z Erzelja in ta mu je rodila edinega otroka - sina. Leta 1916 se je, komaj enainpetdeset let star, smrtno ponesrečil. Umrl je nepreviden.

Iz cerkvenih šematizmov pa zvemo nekaj več podatkov o Frančevem stricu duhovniku. Ime mu je bilo Matija Kobal, rodil pa se je na Erzelju leta 1792. Leta 1817 je bil posvečen za mašnika, služboval pa je kot kaplan v Budanjah in kot kaplan ekspozit v Orehku pri Postojni, kjer je tudi umrl leta 1855.

Znamenja Na Hribu ali točneje Vrh Kajnce, ki je bilo postavljeno leta 1895, torej ni mogel postaviti duhovnik Matija Kobal, ki je že dolgo počival v grobu. Prav tako kapelice na Popotniku ni postavil Frančev brat Tone, saj je bil leta 1891 Franc še živ, iz napisa na njej pa je mogoče razbrati in skleniti, da jo je dal postaviti Franc sam. Glede na krajevno in časovno bližino ter na oblikovne in vsebinske značilnosti znamenja Na Hribu se zdi zelo verjetno, da je tudi njegovo postavitev naročil on ali vsaj sodeloval pri tem.

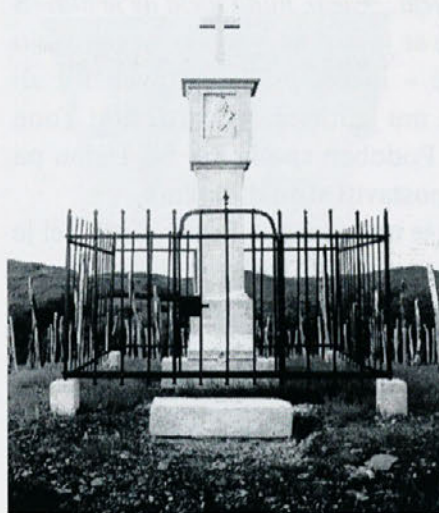
Kapelica Na Popotniku je sklesana iz belega enotnega apnenca, kakršnega so lomili na več mestih v pobočju Nanosa na drugi strani gornje Vipavske doline: blizu cerkve sv. Nikolaja (po domače sv. Miklava) pri Podnanosu, za Starim gradom nad Vipavo in v Sanoborcovem kamnolomu nad Vrhpoljem. Visoka je približno 270 centimetrov. Oblikovana je kot hišica (edikula) s slopom in podstavkom; pred njo je položena odprta kamnita knjiga na podstavku, k njej pa vodi preprosta kladna stopnica. Na prednji strani hišice je sklesana doprsna podoba Matere božje svetogorske v plitvem reliefu. Tako oblika znamenja kot vrsta kamna, iz katerega je sklesano, navajata k sklepu, da jo je naredil vipavski kamnosek Matija Tomažič (1835-1902), ki je v tistem času sklesal in postavil podobno kapelico sv. Roka Na Hribu v Vipavi (in se na njej tudi podpisal).

Tedaj ga je prijela kakor ena slabost, po domače *ujejd*. "Ujejd, huda ujejd de je bla." S Popotnika se je ozrl na Sveto goro s prošnjo za pomoč - in pri priči ozdravel. Pil ali spomenik mu je menda postavil brat Tone po smrti. Podoben spomenik Na Hribu pa da je dal postaviti stric duhovnik.

Zanimivo je tudi, kako je Franc umrl. Šel je vprašat strica, če bi lahko podrl ogromen hrast na senožeti Patovce, da bi imel les za drva. Oni da mu je rekel: Tisti hrast pusti, je zgodovinski, naredi si drva drugje. Ta pa ga

Postavitev restavriranega Popotnika, avgust 2004 (Foto: Andrejka Ščukovt)

Erzelj - Na Popotniku, pogled na restavrirano znamenje in urejeno okolico (Foto: Andrejka Ščikovt)

Posebnost opisane kapelice so številni in raznovrstni slovenski napisi, ki so vklesani na vseh njenih sestavnih delih. Lahko rečemo, da po tem nima primere na Primorskem. Zvrsti se cel venček pobožnih vzdihljajev, kratkih ljudskih molitvic in osebna izpoved naročnika o hudi boleznini in ozdravitvi, ki so zapisani v domači narečni obliki. Med narečnimi oblikami besed omenimo, na primer: svjet, usmilejnje, precejsje, rumarji, Marije (namesto Marija) in želiste - slednja se je vtihotapila celo v citat iz Svetega pisma. Drugi niz napisov tvorijo citati iz Sirahove knjige in Visoke pesmi po tako imenovanem Wolfovem prevodu Svetega pisma iz leta 1858, ki pa so nekoliko skrajšani ali prirejani. Izbrani so predvsem taki, ki jih je mogoče povezati s čaščenjem Marije; citat: "v Jakopu prebivaj", pa nedvomno meri na zgoraj omenjeno hišno ime naročnika kapelice. Zadnji stavek na stopnici pove, da je kapelico blagoslovil goški župnik Janez Hladnik (ki je soupravljal župnijo Erzelj v letih 1891-1893).

Večina napisov je dobro ohranjena in berljiva, le tistega na stopnici ni bilo mogoče v celoti prebrati, ker je bila prelomljena, napis na njeni nastopni ploskvi pa je hudo načel zob časa.

Na koncu navedimo vse napise v zaporedju, kakor si sledijo na kapelici :

Leva stran:	Prednja stran:	Desna stran:
na hišici <i>Spomin Na brez številne Precejsje, In vse Rumarje ki so na sveti gori deležni o Marije! tvojsa usmiletnje. Jz njimi sklenem, svoje Zdihleje.</i>	na hišici, pod podobo Matere božje z detetom: <i>Jest sem Mati leipe Ljubeizni, Per meni je usa Milost. Pridite k meni usi k[ir]i me želiste in nasiitite se m[oj]ojga sahu. Sirah. 24. P.</i>	na hišici: <i>Češčena si Kralica ti, Pouna sladkosti, Pouna zlahtnosti in Milosti.</i>
	na slopu:	
<i>Franc Kobal rojen na Linjevci h. š. 36 gredoč po ti poti me napade nagla grozna bolezn, tukaj ozrem se na sveto goro pačiti na kolena zdihujem in na priprošnjo Marije device popolnoma ozdravljen ustanem gor.</i>	<i>Na svieto goro ozrem se In se spominam O Marija Tvojsa usmiletnje. 1891</i>	<i>O tolažnica našga srca! kadar bo umreti ti nam prejeti daj Jezusa. In pomagaj nam ti izreči te svete imena tri Jezus Marija in Jožef.</i>
	na podstavku slopa:	
	<i>Kakor Ceder na Libanu sem povikšana. In kakor Cipresa na Sionski gori. Sirah. 24. P.</i>	
	na dveh odprtih straneh knjige:	
	<i>Stvarnik vseh reči in k[er]i me je ustra rit je počival v moj mu Šotoru in mi je rekel, v Jakopu pre bivaj in v Izraelu</i>	<i>In tako sem na Sionu Uterjen[aj] in v svetem mestu ravno tako počil vam in v Jeruzale mu je moje oblast Sirah[. 24.] P[.]</i>
	na licu podstavka knjige:	
	<i>Kadar se moj jezic v prah spremeni, hođi tukaj priče o Marija! tvoje miloserčnosti.</i>	
	na nastopni ploskvi stopnice pred kapelico:	
	<i>Če vest te peče brez ponehu Nikar v [o]bup [se] ne podaj Zap[ust]i (?) [...] [pre] [.cha?] Glej(?) [...] [se] (?) zdaj Me(?) klič[...] [rekoč Marija [...]</i>	
	- na licu stopnice pred kapelico:	
	<i>Blagos[lo]vit[ost] go[sp]od[ov] župnik iz Gojč[] Janez Hladnik.</i>	

Božidar Premrl

Opombe:

1. Večino navedenega izročila povzeman po pripovedovanju Zofke Jejčič, Erzelj 4, in njene sestre Pavle Ferjančič, Vipava, Ulica 18. aprila 7.
2. Župnijski arhiv Goče: Status Animarum /.../ 1846; Status Animarum Curatiae Erzelj 1904, stran 27; Trauungsbuch der Pfarr Ersel vom Jahre 1843, stran 22; Mrliška knjiga duhovnije Erzelj III, stran 1, tekoča št. 7
3. Catalogus cleri dioecesis Labacensis anno 1835., stran 55; Catalogus cleri tuam saecularis tum regularis dioecesis Labacensis ineunte anno MDCCCLVI., stran 90
4. Sveto pismo stare in nove zaveze z razlaganjem poleg nemškiga, od apostoljskiga Sedeža poterjeniga sv. pisma, ki ga je iz Vulgate ponemčil in razložil Dr. Jožef Franc Allioli /.../ (Tretji zvezek.) V Ljubljani. Natisnil Jožef Blaznik. 1858. Stran 452: Visoka Pesem Salomonova 6; 9; strani 563-565: Sirahove Bukve 24; 12, 13, 15, 17, 24, 25, 26. - Za primerjavo z napisi na kapelici navajam nekaj dobesednih citatov iz Sirahovih bukev, poglavje 24, ki so bili na kapelici nekoliko skrajšani ali spremenjeni:
24. Jez sim mati lepe ljubezni in strahu in spoznanja in svetiga upanja.
25. Per meni je vsa gnada življenja in resnice, per meni je vse upanje življenja in čednosti.
26. Pridite k meni vsi, kateri me želite, in nasitite se mojiga sadu; /.../
5. Podatek goškega župnika gospoda Bogdana Saksida
6. Oglati oklepaji označujejo vrzeli v besedilu in dele besedila, ki jih je bilo mogoče nedvoumno rekonstruirati. V primerih, kjer je rekonstrukcija samo domnevna, je dodan vprašaj.

PREDSTAVLJAMO VAM

SPOMINI NARTINA JELAČINA NA DOGODKE V VIPAVI (DODATEK)

Uredniški odbor Vipavskega glasa je predlagal, da bi se kot avtor že opisanih dogodkov predstavil še s krajšim življenjepisom. Zelo rad to naredim in opišem še nekaj dogodkov.

Rojen sem bil v Senožečah v številni in revni kmečki družini, v kateri ni bilo vsak dan kruha. Osnovno šolo sem obiskoval v Senožečah. Poleg 5 razredov osnovne šole sem končal še 3 razrede *aviamento agricolo*. Sedaj bi ta *aviamento* šteli za višje razrede osnovne šole oz. popolno osemletko. Ko sem bil star 7 let, sem šel služiti za pastirja. Usoda pastirja ni bila prav prijetna, bil si pač hlapec. Vse je bilo odvisno, pri katerem kmetu si pasel živino. Zame je bilo najlepše službovanje v farovžu oz. župnišču. Tukaj sem bil vsaj sit belega kruha. V času vojne, še ne star 16 let, sem začel aktivno sodelovati v NOG. Zaradi moje aktivnosti mi je grozila aretacija, najprej od Italijanov, pozneje pa Nemcev in domobrancev. Zato sem takoj po 16. letu odšel v partizane. Najprej sem bil v Južno-primorskem odredu, nato v 17. brigadi Simona Gregorčiča, ob koncu vojne pa v Rezjanskem bataljonu. Bil sem ranjen in sem proglašen za vojaškega vojnega invalida. O vojnih dogodkih ne bi natančno pisal, a le to, da sem bil

mitraljezec in da sem se udeležil številni bitk in akcij tudi v Vipavski dolini. Zelo lep in prijeten spomin imam na Podnanos oz. takratni Šembid. Tu smo mladi partizani JPO zapisegli pred vaško cerkvijo spomladi 1944. leta. Po končani vojni sem se udeležil mladinskih delovnih prostovoljnih akcij na progi Preserje-Borovnica in v Bosni, Šamac-Sarajevo ter na progi Sežana-Dutovlje. V Bosni sem vodil kot komandant 3 MDB. Na progi Sežana-Dutovlje pa sem bil namestnik komandanta glavnega štaba, odgovoren za organizacijo dela MDB. Na prostovoljnem delu sem bil skoraj dve leti. Nekaj časa sem bil v službi na Gozdnem gospodarstvu Postojna, kot logar v Rakovem Škocjanu. Srednjo upravno šolo sem obiskoval v Ljubljani in po končani šoli sem se zaposlil na Okraju Gorica, od koder sem prišel v Vipavo na Občino. Do odhoda iz Vipave v Koper sem vse službe menjaval po odredbah višje oblasti oz. komande. Taka je bila takrat metoda zaposlovanja mladih, zlasti pa pripadnikov režima. Kakšno je bilo takrat službovanje nas javnih delavcev, sem podrobneje že opisal. Povedati pa moram, da sem se po odhodu iz Vipave oz. iz Ajdovščine

zaposlil v Intereuropi Koper. Delal sem kot vodja kadrovske službe te velike delovne organizacije in moram povedati, da mi je ta služba oz. delo, ki sem ga opravljal, bilo pisano na kožo. Pravzaprav mi je bila ta služba nagrada za vse delo, ki sem ga do takrat opravljal. V tem podjetju imam veliko znancev in prijateljev, zato grem večkrat na obisk in radi me vidijo. Čeprav tudi v tem podjetju ni bilo vse s cvetjem postlano, je pa bilo lepo delati. Bil sem samostojen in opravljal sem zelo pomembno delo. Sedaj pa bi rad napisal še nekaj dogodkov, ki me spominjajo na Vipavo in Ajdovščino.

Nekega dne je prišla k meni v pisarno starejša ženska in me zaprosila za posredovanje pri pristojnih organih, da bi njena sinova izpustili iz zaporu. Zaradi starosti ne moreta z možem obdelovati kmetije in zato živita v revščini. Otroka pa bi jima pomagala dostojno živeti. Povedal sem ji, da se bom o tem pozanimal in ji skušal pomagati. Ko sem se malo pozanimal po Vipavi, sem zvedel, zakaj je skupina fantov v zaporu. Ljudje niso bili preveč zgovorni, a vseeno sem zvedel naslednje: Skupina mladih fantov v Vipavi je v izpraznjenih vojašnicah našla nekaj orožja in poljski radijski oddajnik in se s temi napravami igrala, se ve, da naskrivaj. Kljub temu jih je nekdo videl in prijavil. Sodišče jih je obsodilo za kaznivo dejanje, ker naj bi pripravljali državni udar. Ob priliki sem šel na Okrožno sodišče v Novo Gorico k sodniku Alfredu Hvali. Ko sva s sodnikom pregledovala spis, je v njem pisalo že vse omenjeno in še mnogo več. Glede na tako obtožnico se je odločilo, da se skupina fantov (ne bom jih imenoval) obsodi, ker so hoteli zrušiti oblast. Katero oblast, ni pisalo. Oba s sodnikom sva bila enotnega mnenja, da je bil to nesmiselen politični proces, zato bi bilo prav, če bi ga obnovili. Prej pa sva hotela izvedeti, kje so ti fantje na prestajanju kazni in kako se obnašajo. To poizvedovanje je prevzel sodnik in me čez nekaj dni obvestil, da so enega iz te skupine že izpustili, dva pa pravkar končujeta učenje poklica (eden se je učil za električarja, drugi pa za nek tehnični poklic) in ne bi bilo prav, če bi učenje prekinila. Tako sva počakala, da sta zaključila učenje.

Sodnik je svetoval, naj za starše napišem prošnjo za pomilostitev in k vlogi dodam priporočilo Občine. Tako sta fanta kmalu za tem prišla domov.

Vsi vinarji so morali vsako leto po trgatvi pisno prijaviti količino pridelanega vina. Da bi kmetom olajšali delo, je občina organizirala

Pohvala najboljšemu razredu OŠ Vipava, verjetno 1953

popis vina. Popisne komisije so na osnovi prijave na kraju samem (običajno v kleti) napisale popisni list in na osnovi tega popisa je vinogradnik plačal prometni davek. Okraj pa je imel pravico nadzora in je organiziral kontrolo omenjenega popisa. Na občini smo zanesljivo vedeli, kateri vinogradniki so utajili večje količine vina. Ko sva s predsednikom občine Josipom Kostanjevicem zvedela, da prihaja kontrola (to bi sicer vseeno storila malo kasneje), sva šla k sumljivim vinarjem, jih opozorila na posledice in jim predlagala dopolnilno prijavo. V eni noči sva obiskala 15 vinarjev, ki so najin predlog z razumevanjem sprejeli. Star popisni list smo raztrgali in napisali novega z dodatnimi količinami vina. Tako je država dobila več davka, kmetom pa ni bilo treba plačati kazni, bili so le moralno kaznovani. Okrajna kontrola ni našla zatajenega vina. Le en kmet oz. vinar ni sprejel najinega ukrepa in je moral plačati za ca. 20 hl zatajenega vina 40.000 dinarjev kazni, to je bila za tiste čase zelo visoka kazen.

V tistih časih se brez raznih številnih sestankov ni nič dogajalo. Za reševanje še najmanjšega vprašanja na vasi je bil sklican sestanek Krajevnega odbora, za večje probleme pa obvezno zbor volilcev. Še posebno v času volitev smo obvezno imeli zборе volilcev, na katerih so občani neposredno izbirali

kandidate. Ko je bilo potrebno obnoviti vaške poti, se je na zboru volilcev dogovorilo za roboto, obvezno prostovoljno delo, ali objavo oz. plačilo davkov (takrat ni bilo položnic), prav tako so bili sklicani sestanki za druge informacije. Skoraj ni bilo dneva, da ne bi šel na kakšen sestanek ali na zbor po vaseh. Ne bi se rad hvalil, vendar so kmetje skoraj vedno vabili mene, kot tajnika občine. Razumljivo, saj sem bil na tekočem z delom oblasti in tudi glede sodelovanja in pomoči občine občanom. Običajno so bili občani kritični do napak ali neaktivnosti občine in okraja do občanov in njihovih problemov. Policija pa je imela nalogo obveščati svoje organe oz. predpostavljene o političnem obnašanju posameznih občanov ali celotne vasi. Nadzorovala je tudi delo organov občine in nas uslužbenca. Hoteli so vedeti, kaj smo govorili na raznih sestankih. Tudi mene so nadzorovali, še zlasti zato, ker so vedeli, da sem tudi jaz kritičen do državnih pomanjkljivosti. Zgodilo se je prav

Občinski praznik 1958

na Gočah, ko sta prišla na zbor občanov dva miličnika. Se ve, da ljudje niso hoteli govoriti, zlasti ne o problemih davkov in šole, čeprav je bil sestanek sklican na njihovo pobudo. Osebno sem pozval miličnika, da zapustita zbor občanov. Še isti dan so me prijavili UDB-i. No, pa sem dobil črno piko, čeprav je vodstvo Okraja odobravalo moj nastop. Takih dogodkov je bilo še več, vendar brez posebnih posledic. Lokalni politiki so mi očitali, da si prilaščam oblast, ker hodim na številne sestanke in da se prepogosto odzivam na vaške pozive. Poleg navedenega pa tudi vsakemu, ki pride k meni v pisarno, ponudim stol, tudi duhovnikom (naj iskreno povem, da so morali biti meni, kot predstavniku države, vsi enaki že po ustavi, če ne kot občani).

Naslednji dogodek je bil naslednji: Okraj je zahteval, da se uvede postopek zoper vse šušmarje, torej tiste, ki opravljajo kakršnokoli dejavnost za plačilo in ne plačajo davka. Vzporedno z občino je tudi policija zbirala tozadevne podatke. Naši podatki so beležili 32 šušmarjev, policija pa le 30. Ker sem vedel, kdo sta zamolčana šušmarja, nisem hotel poslati podatkov in sem zahteval uskladitev. Prišel je komandant okrajne policije, kapitan Kodrič, in zahteval občinski seznam, jaz pa policijskega. Skrivnost je bila v tem, da na policiji niso vnesli v seznam dveh oseb, žena policajev, ki sta kot šivilji delali na črno. Kaj velikega ni bilo, pa vendar, šlo je za princip. Zopet sem dobil črno piko pri policiji.

V svojih spominih sem že omenil, da sem hotel biti nevtralen in neodvisen. Zato so me včasih grdo gledali in mi očitali, da nisem na liniji partije. Še sedaj trdim, da sem bil vedno na pravi strani, še posebej, ko se je bilo treba ravnati po obstoječih predpisih, zakonih. Kljub temu so imeli nekateri pripombe na moje delo. Naj omenim naslednji dogodek: Na dan praznika policije, mislim da je bil to 13. maj, sta dva udbovca odhajala od njihovega špiclja. Domnevam, da sta mu prinesla darilo, in ko smo se srečali, je moj znanec udbovec Vojko Cuder dejal naslednje: "Martin, kam ploveš, ploveš v napačne vode". Ker sem vedel, kam pes taco moli, sem mu odgovoril: "Še vedno hodim in bom hodil po materi zemlji, za katero

sem se boril. Ti pa podpiraš nedelavnega človeka, ki ga nihče ne mara in ker sam veš, da imam prav, razsodi sam", in sem odšel. Čez nekaj mesecev je prav ta udbovec potrdil mojo sodbo. Tudi ta dogodek je pomagal, da so me preganjali. Jaz pa sem še vedno isti.

Tudi v odnosih z JLA sem imel vedno težave, ker so me nekateri pri njih očrnilili, in tudi zato, ker sem zastopal interese občanov. Ko sem oficirjem JLA predaval v domu JLA, kamor so me povabili, o davčni politiki in jim med drugim povedal, da so dolžni plačevati davke vsi državljani, ne glede na politično pripadnost, je član štaba garnizona tej trditvi oporekal in mi očital, da zavajam njihove pripadnike. In ko sem trdno vztrajal na svojih trditvah, da morajo vsi državljani Jugoslavije

spoštovati Ustavo in zakone, prav tako pripadniki JLA, so trdili, da sem njihov nasprotnik. Zato so me leta 1953, ko je bila splošna mobilizacija za Trst, prisilno mobilizirali, čeprav sem bil izvzet iz mobilizacije kot vodja Občinskega mobilizacijskega organa. Moram povedati, da so imele občine v primeru vojne vsa pooblastila za uvedbo vojnega stanja in izvedbe mobilizacije v celoti.

Kako so bili nekateri častniki primitivni, pove naslednji dogodek: V garnizijo v Vipavo so stalno hodili na usposabljanje rezervni častniki. V rezervo je bil vpoklican tudi rezervist, oficir iz Štajerske. Bil je potnik, sedaj bi rekli prodajni agent v Tovarni pralnih praškov Zlatorog. Ob usposabljanju ni zanemarjal svojega poklicnega dela in je tudi v vojašnici propagiral izdelke svoje tovarne. Uspel je, da je vojska v Vipavi začela nabavljati te proizvode. V nekem paketu je bila, kot reklamno sredstvo, zlata oz. pozlačena plaketa. Ko je neki vodnik to opazil, je plaketo odnesel oficirju KOSA, ta pa je ugotovil, da je to znak vohunstva. Rezervista je dal aretirati. Nekaj dni so ga zasliševali v Vipavi, nato so ga odpeljali v Ljubljano, kjer so le razvozlati skrivnost in nato rezervista izpustili. To zgodbo mi je povedal neki visoki oficir, moj prijatelj.

Nikoli ne bom pozabil preživetega popoldneva in dela noči v družbi vrhpoljskega župnika. Vojska je s pomočjo stanovanjske komisije nastanila v farovžu oficirja JLA. Župnik se ga je hotel znebiti. Ko sem šel skozi Vrhpolje v Duplje, me je ustavil in povabil v hišo, da se o problemu pogovoriva. Pogovarjala sva se še o drugih stvareh in tudi o mladih letih, kako sva jih preživljala. Kuharica je najin pogovor vlekla na ušesa. To pa je zelo motilo župnika. Zato je predlagal, da greva na kozarček v klet. Še sedaj se spomnim, da je bil ta dan petek, ko po cerkveni pravilih naj ne bi jedli mesnih izdelkov. Kljub temu sva jedla pršut, kar sproti sva ga rezala, in vneto zalivala z žlahtno kapljico. Po ne vem kolikem času kramljanja in pitja sva pila *bratovščino* in še naprej obujala spomine, vsak po svoje. Se razume, da sva si obljubila, da o tem ne bova govorila, dokler eden od naju ne umre. Naslednji dan, ko sem

hotel iti v službo, kolesa ni bilo nikjer. Ko sem temeljito razmislil, kje sem prejšnji dan bil, sem šel v Vrhpolje pred farovž, tam je bilo moje kolo. Najprej sem moral poslušati očitke kuharice, da naj bi bil jaz kriv, ker sem *gospoda* zapeljal, da se je opil in zjutraj ni mogel imeti običajne maše. Rekla je še, za pozdrav, da "vas bo že Bog kaznoval".

Člani partije niso smeli v cerkev, niti če so šli za pogrebom svojega ožjega sorodnika. Morali so počakati pred cerkvijo. Tudi svojci člana partije naj ne bi hodili v cerkev. Tudi Žane (Ivan Bajc), Vipavec od pete do glave, zaveden Slovenec in brat znanega tigrovca Draga Bajca, je bil mnogokrat kritiziran in opominjan, da naj njegova družina ne zahaja k verskim

Martin z ženo Mileno ter vnukom ob medvedki v Vrhpolju pri Alojzu Ambrožiču, pozneje oddani v oskrbo družini Abram na Nanosu okoli leta 1995

obredom. Potrebovali smo kar veliko taktike in prepričevanj skrajnežev, da je tudi tisti, ki hodi v cerkev, ali pa njegova družina, lahko zelo dober in zaveden državljan ter član ZK, še zlasti tisti, ki s svojim obnašanjem to izkazuje. Tak je bil Žane Bajc in veliko njemu podobnih. Na drugi strani pa so prav člani ZK prav radi brez zadrege izkoriščali svoj položaj v partiji sebi v korist. Tako se sedaj dela v demokraciji.

Nekega dne mi je telefoniral tajnik OLO Gorica Jožko Humar in mi naročil, naj preskrbim ključe starodavne cerkve, ki stoji med Podnanosom in Podrago, ker si jo želi ogledati. Ključe sem dobil v farovžu pri župniku v Podnanosu. Ko sem župniku povedal, kdo si želi ogled cerkve, je bil zelo vesel in je dejal: "No, po dolgem času si eden od komunističnih intelektualcev želi ogledati to zgodovinsko cerkev iz 17. stoletja". Ko sva si s tajnikom okraja ogledala ta kulturni

spomenik, sva imela kaj videti, res znameniti spomenik, vreden ogleda. Jaz si takrat skoraj ne bi upal sam privoščiti takega podviga, čeprav sem si že prej in tudi pozneje ogledal na stotine cerkva.

Še danes se ne morem sprijazniti, da naselja Budanje in Dolga Poljana ne spadata k Občini Vipava. Tendenca nekaterih v teh naseljih, da bi se priključili občini Ajdovščina, je bila že takrat, ko sem prišel v Vipavo, leta 1952. Od nekdanj sta obe naselji spadali pod Vipavo, tako upravno, pod Občino Vipava, kot cerkveno, pod faro Vipava, tudi pošta in šola za obe naselji sta bili pod upravo Vipave. Kot sem zvedel ob osamosvojitvi leta 1990, nihče od strankarskih veljakov iz Vipave ni šel tja, da bi se o spornih vprašanjih pogovarjal s tamkajšnjimi prebivalci. Vprašati bi jih morali, kaj jih moti v Vipavi. Še dobro se spominjam, da smo na raznih sestankih obravnavali to problematiko in našli skupen jezik za sodelovanje in sožitje. In moram povedati, da so predstavniki teh vasi zelo aktivno sodelovali pri upravljanju Občine Vipava in tudi jaz sem z njimi izredno dobro sodeloval. Videti je, da sedanjih strank ne moti, da je Občina Vipava okrnjena za del pripadajočega kraja.

Čeprav naslednji dogodek ne spada k spominom na Vipavskem, ga bom kljub temu opisal tako, kot se ga spominim: V Senožečah smo imeli župnika Janeza Vilharja. Bil je zelo zaveden slovenski narodnjak. Pri verouku nas je učil pisati in brati v slovenskem jeziku. Mnogokrat je dejal, da kdor ne zna slovensko brati in pisati, ne more biti Slovenec. Zaradi njegove privrženosti slovenstvu so ga Italijani stalno nadzorovali in ga v začetku druge svetovne vojne konfinirali nekam v Italijo. Za uvod naj povem, da je imelo senožeško župnišče v lasti vinograd v Mančah. Nekega dne me je tajnica Danila Koren obvestila, da me zunaj čaka duhovnik Vilhar. Seve, da sem ga takoj sprejel, saj ga nisem videl celih 10 let. Po kratkem pozdravu mi je povedal, da je prišel nekaj uredit v zvezi z omenjenim vinogradom

in če ima občina Vipava kaj proti temu, da bi še naprej župnišče uživalo to imetje. Ko sva to uredila, mi je rekel: "A veš, Martin, da sem jaz tebe krstil?" "Vem, vem", sem dejal, "pa tudi 'birmali' ste me, če sem nagajal pri verouku". Zasmel se je in še dodal: "Sedaj sva na nasprotnih bregovih, ne moliš več, sem slišal". Povedal sem mu, da so drugačni časi, vendar ga kot človeka in duhovnika še vedno spoštujem in da ne bom nikoli pozabil njegovih nauk. Še v partizanih sem povedal, da ste vi mene učili pisati in brati slovensko. Verujem pa ne več, ker sva se z Bogom razšla. Pogledal je v zrak in dejal: "Bo že oni zgoraj odločil, kdo ima prav". Tako sva se razšla z dobrim in plemenitim človekom služiti vsak svojemu gospodarju.

Še en dogodek naj opišem bolj vesele vsebine: Malokdo od Vipavcev ve, da smo v Vipavi imeli dijaški dom, v katerem so bivali otroci bolj revnega stanu in vojne sirote. Upravnica tega doma je nekega dne je prisopihala vsa vznemirjena k meni v pisarno in dejala, da se je v domu zgodil danes ponoči škandal. Ko sem jo vprašal, kaj takega je bilo, mi je na hitro povedala, da je neki mladenič splezal po trti v spalnico dijaškega doma in prespal pri mladoletnem dekletu. "Kakšna sramota!" je še dodala. Najprej sem tovarišico malo pomiril in ji svetoval, da ne smemo delati iz tega še večje sramote. Nekaj pa je le treba storiti, je vztrajala. Fanta smo pokarali in o tem obvestili njegovega očeta, dekle pa so izključili iz doma. Kot sem zvedel kasneje, sta dekle in fant kmalu zatem pobegnili iz države k sorodnikom v Italijo in sta se šele čez kakšno leto spet dobila, poročila sta se in odšla v Kanado. Še vedno sta zaljubljena in živita skupaj. Ko smo se pred časom srečali, smo se veselo smejali na račun opisanega dogodka mlade ljubezni, ki ne pozna meja.

S tem se od Vipavskega glasa in Vipavcev poslavljam z lepimi in manj lepimi spomini. Gornja Vipavska dolina je zelo lepa, tam živijo dobri ljudje in je bilo njim služiti zelo lepo.

Martin Jelačin

* * *

IN BESEDE ŽIVIMO NAPREJ - tudi ko njihovega pisca ni več med nami... G. Martin Jelačin je po hudi bolezni 7. marca letos umrl v Šmarjeških toplicah.

ŽIVLJENJSKA IZPOVED VIPAVKE MARIJE KRAŠNE

Čas vsem hitro teče in sama ne vem, kdaj sem stopila v 93. leto. Spomin mi večkrat seže v mojo mladost in na dogodke, ki sem jih v tem

Moj poročni dan leta 1936; levo stoji moja sosedka, šivilja poročne obleke Marica Lekan, brat Anton, moževa priča Benjamin Kobal iz Budanj, organist Franc Kopačin iz Podrage in desno sestra Julka.

svojem življenju doživela. Še vedno imam dober spomin, zato sem sklenila, da svoje življenje zapišem, tako kot sem ga resnično preživela. Žal mi je bilo, da sem odklonila sodelovanje pri izdaji knjige "Življenje ob trti in kršinu". Mislila sem pač, da sem kot preprosta žena nezanimiva širši javnosti. Pozneje, ko sem to knjigo prebrala, pa sem se takoj odločila, da tudi jaz zapišem svojo izpoved, še posebej zato, ker hočem, da se zapišejo posebni dogodki v povojnem času, ki sem jih doživljala sama in moji sorodniki. K temu me je spodbudilo tudi dejstvo, da sama izhajam iz tiste ulice ali *gase*, kot smo včasih rekli, ki je imela pred Lekanovo hišo dolg lesen tram, kamor so se zvečer spravili iz hiš gospodarji in gospodinje in tam dolgo v noč klepetali. Tam sem tudi jaz preživljala svoja otroška in dekliška leta in imam prav na ta prostor še posebno lepe spomine.

Rodila sem se leta 1911 očetu Francu Žvoklju in mami Ivani, ki se je v Vipavo primožila iz Podkrajja, domačiji so rekli Pri Učarjevih, pisali pa so se Puc. Moj oče je bil vdovec in je imel

tudi sina Franca iz prejšnjega zakona. Na mojem rojstnem domu v Vipavi smo rekli Pri Rzilcovih.

Po mamini strani se najbolj spominjam svoje tete Ančke, ki je bila znana po tem, da je ročno izdelovala prešite odeje, imenovane *koutri*. Pri tem delu je bila zelo uspešna in je ustvarjala resnično lepe izdelke. *Koutri* je izdelovala iz ovčje volne, ki jo je vložila v satenasto prevleko in jo prešila v obliki kvadratkov ali drugih oblik. Njen "teren" je bil od Pivke vse do Tolmina. Tega dela se je naučila sama. Hodila je po hišah šivat *bale* za neveste. Občasno se je oglasila tudi pri meni v Vipavi.

Moji starši so imeli štiri otroke: hčerke Ihanco, roj. 1901, Julko, roj. 1905 in mene, roj. 1911, in sina Antona, roj. 1906. Imeli smo *eno njivco*, *eno kravco*, *enega prašička* in nekaj gozda. Otroci smo že zgodaj pomagali očetu pri delu ali pa smo hodili drugim večjim kmetom pomagat pri kmečkih opravilih. Živeli smo skromno in pošteno. Veliko smo molili skupaj z očetom in materjo. Iz svojega otroštva se najbolj spominjam časa prve svetovne vojne in priprave na vojno. Ko je prišel v našo hišo poziv za očetov vpoklic na fronto, smo z materjo hitro tekle na njivo in mu to sporočile. Takoj se je odpravil in tako so delale tudi druge žene, ki so prejele poziv za odhod svojih mož na fronto. Spominjam se vojakov, ki so pred cerkvijo brusili bajonete. Po odhodu očeta na fronto se je za mamó začelo težko življenje, saj je ostala sama s petimi otroki. Oče se je s fronte srečno vrnil ob koncu vojne. Med njegovo odsotnostjo smo preživljali težke čase, več smo bili lačni kot siti.

Pri šestih letih sem začela hoditi v šolo v Vipavo. Vzgajali so nas v krščanskem duhu, saj smo začeli pouk s sveto mašo in pred poukom vedno molili. V učilnici je križ visel na častnem mestu. Učitelji so bili strogi, ne pa hudobni. Učili so nas tudi vrtnarstva na šolskem vrtu. Spominjam se, da je bil zelo lepo urejen. Tudi cvetja je bilo veliko. Tam smo se naučili obdelovanja zemlje in odnosa do narave. V šoli sem bila uspešna in redno sem končala vse razrede. Po končani osnovni šoli sem imela odprto pot samo za priložnostna kmečka dela. Ni bilo denarja, da

bi me poslali kam naprej v šole. Tovarn ni bilo, tako sem začela sama iskati delo in se preživljati. Spominjam se raznih družin, pri katerih sem delala. Zelo lep odnos do nas so imeli pri Možetovih, tako da so nas povabili k mizi na kosilo. Imela sem srečo, da sem bila zdrava in močna, tako, da sem zmogla tudi vsa moška dela. To pa se vedno ni obrestovalo pri plačilu. Zato so mi prav moški svetovali, naj gospodarju povem, da sem delala in naredila enako kot moški. Res sem si upala v neki družini postaviti ta pogoj, in sicer z grožnjo, da bom odšla, če mi ne plačajo toliko, kakor so plačali moški delovni sili. Gospodar se je res malo ustrašil in mi takoj izplačal moško *žrnado*. Kot mlado dekle sem bila članica Marijine družbe in cerkvena pevka, kar mi je bilo v posebno veselje.

Po cerkvenih pevskih vajah smo šli še malo skupaj proti Vrhpolju in se pomenkovali in prepevali domače pesmi. Petje je bilo ubrano in je v nočnih urah odmevalo po okolici. Tako so ga slišali tudi italijanski vojaki v vojašnici in so nam poslali odmev: "Ancora, ancora". Tako smo še z večjim veseljem nadaljevali. To pa je bilo le malo časa. Pozneje je bilo slovensko petje v javnosti prepovedano.

Moja sestra Ivanka je spoznala italijanskega oficirja Ivana, ki je služboval v Vipavi. Bil je doma iz Neaplja. Seveda, moji starši te ljubezni niso mogli preprečiti, vendar so se v skrbi za hčerkino bodočnost obrnili na takratnega vipavskega dekana Breitenbergerja s prošnjo, naj se pozanima preko tamkajšnjega duhovnika, kakšni ljudje so to in kam bo hčerka odšla. Šele po zagotovitvi, da je Ivanova družina poštena in da so uveljavljeni lesni trgovci, sta oče in mati dala moji sestri blagoslov. Ivanka je res odšla v Neapelj, kjer pa je imela veliko domotožje. Kasneje je povedala, da je tri mesece jokala za svojim rojstnim krajem. Takrat so pravili, da je bila prva, ki se je poročila z italijanskim karabinjerjem.

Dopisovali smo si, sestra je pisala lepo slovensko. Tam pa ni imela nobenega Slovenca, da bi se z njim lahko kaj pogovorila. Med domačini je uživala spoštovanje. Imela je 4 otroke, dva je celo za dve leti poslala v Vipavo z namenom, da se tu seznanita s slovenskim poreklom, naučita jezika in naših navad. Za mojo družino je bila sestra Ivanka zelo dobra, saj je pošiljala razno blago, živila in drugo po pošti v Vipavo.

Sestra Julka je znala šivati. Nekaj časa je preživela tudi pri sestri v Italiji. Ta ji je dobila delo pri neki bogati družini. Julka je tam šivala, vendar jo je domotožje kmalu prignalo nazaj. Jaz sem pri 23. letih spoznala moža Kristjana Krašna, roj. 1900, doma iz Budanj. Preživljal se je s prodajo živine (mešetar). Imel je tudi lasten voz, imenovan *gik* s konjsko vprego. Za

Brat Anton v vojaški uniformi kot italijanski vojak

tiste čase je bilo to zelo imenitno. Najbolj se mi je zdelo lepo, ko sem sama stopila na ta voz, prijela *crugle* in pognala konja v dir. Moj mož je želel, da pridem jaz v Budanje. Temu sem se uprla in tako je prišel on v Vipavo. Tudi sam je uvidel, da ima Vipava boljše pogoje za življenje, ker je le center z vso oskrbo. Moj mož je bil že kot otrok sirota brez staršev, doživeli so nesrečo pri prevozu sadja v Ljubljano. Imel je še dva brata in tri sestre. Na njegovem domu se je reklo Pri Katrnih. Čeprav pred poroko nisva imela stikov z njegovimi, so me potem vsi radi obiskovali. Ob najini poroki, to moram posebej poudariti, po nekem čudnem naključju njegovih sorodnikov ni bilo z nami. Vse tri sestre so bile odsotne, brat Pavel je bil zaposlen v rudniku Labin. Naneslo je, da sta se brat Franc in moj mož Kristjan poročila isti dan. Mož je imel za pričo svojega prijatelja, jaz pa sestro Julko. Poroka je bila skromna, vse poti smo opravili peš. To je bilo leta 1936. Kmalu sva kupila majhno hišico v Vipavi s številko 109. Že drugi dan po poroki sem šla na *žrnado* v Lekanovo gostilno. Mož je naprej *kšestaril* z

živino, jaz pa hodila po hišah opravljat razna dela. Doma smo imeli vedno kakšno živino v hlevu, tudi kravo, tako sem imela mleko za otroke. Doma sem rodila sina Rajka, 8.3.1937 in hčerko Ado 1939. Ob njenem rojstvu sem komaj preživela.

Po nekaj letih sva si kupila drugo večjo hišo blizu naše prejšnje. Tu so se nama rodili še hčerka Marjana 1942, sin Milan 1944 in Magdalena 1947. Gospodar nam je dal možnost, da hišo izplačamo na obroke. Pomagala sem si tako, da sem hodila opravljat razna gospodinjska dela k italijanskim družinam. Italijanske oblasti so mojega moža dvakrat vpoklicale v italijansko vojsko in ostala sem sama. Ob razpadu Italije mi je neki oficir, pri katerem sem delala, povedal, naj gremo hitro v vojašnico in da lahko tam vzamem, kar dobimo, ker da oni morajo hitro oditi iz teh krajev. Res sem to storila, vzela sina s seboj in v vojašnici vzela prvi zaboj, ki je tam ostal, vse drugo je bilo že odnešeno. Doma sem ta zaboj, ki je bil kar težak, odprla in na moje veliko presenečenje dobila v njem veliko novih zobnih protez. Sprva me je bilo kar groza in sem hotela ta material takoj nekam zavrči. K sreči pa je ob prihodu partizanov v Vipavo prišel k meni neki partizanski zdravnik in me vprašal, če imam ta zaboj še doma. Dala sem mu ga in ga je odnesel za potrebe partizanske vojske. Leta 1943 sem rodila hčerko Marjano, Bil je vojni čas. Vsi smo bili prestrašeni. Pod domačo streho je bil vsak dan kakšen tujec ali vojak te ali one vojske. Spominjam se, da sem prvič po porodu vstala in mi je sosedica prišla povedat, da je opazila na naši fasadi napis OF (Osvobodilna fronta). Obe sva se ustrašili, ker so nam povedali, da bodo v Vipavo kmalu prišli Nemci. Zato sva hiteli ta napis odstraniti. To dejanje je padlo v oči takratnim aktivistom OF, tako da je eden izmed njih iz Vipave prišel k meni in mi grozil, da pripadam beli gardi in da naj se pripravim, da me bodo prišli iskat in me likvidirali. Sprva sem mislila, da se domačin samo heca, kmalu pa sem ugotovila, da so to resne stvari. Vprašala sem ga celo, kaj je to bela garda. V tem položaju sem se sama tolažila češ, saj so tudi Kristusa po nedolžnem obsodili. Bila sem budna vso noč in ob otrocih preživljala ure strahu, kdaj me bodo prišli res iskat. Nenadoma sem zaslišala

udarjanje po vhodnih vratih s puškinimi kopiti. Strahoma sem odšla odpirat in zagledala Nemce. Zahtevali so prenočišče za vojake, ki so prišli peš iz Postojne v Vipavo. Oddahnila sem si in si mislila: njihov prihod me je rešil pred grožnjami in likvidacijo domačih aktivistov. Nemški oficir, ki je govoril štajersko

Ivan Fabjan, Ivan Šček in brat Anton na šolskem vrtu. Mojega brata Antona in Ivana Ščeka so obesili Nemci v Vrhpolju 27.9.1943.

narečje, mi je takoj povedal, da bodo samo prespali pri nas na tleh, naj mi ostanemo v posteljah in da naj se nikar ne bojim. Vprašal me je, kje je moj mož. Povedala sem mu, da bo kmalu prišel domov. Sploh pa je bilo leto 1943 zame eno najhujših v življenju. Mojega brata Antona so Italijani odpeljali na Sardinijo. Po nekaj mesecih nas je presenetil njegov prihod iz južne Italije. Uspelo mu je, da se je sam odpravil in srečno prišel domov po mnogih dogodkih med potjo. Bil je izčrpan, ker je veliko prehodil, več lačen kot sit. Ni se še dodobra odpočil, so ga že po nekaj urah obiskali trije partizani. Povedali so mu, da so prišli po ukazu neke komande in da mora takoj z njimi v partizane. Mama jih je prosila in rotila, naj sina pustijo vsaj nekaj dni doma, da si bo odpočil in pozdravil, pa je bilo vse zaman. On se vpoklicu ni upiral, odšel je z njimi, saj so mu zagrozili, da se v nasprotnem primeru ne bo z njim dobro končalo. Tisti dan smo domači Toneta zadnjič videli živega. Odšel je na Nanos, kjer je bila septembra 1943 znana bitka, zajeli so ga Nemci ter obesili na

kostanje 27. septembra v Vrhpolju pred cerkvijo, star je bil 35 let. Pred obešanjem je bil spovedan.

Tamkajšnji očitvidci so nam pozneje povedali, da se je samo njemu utrgala vrv, tako da je še živ padel na tla in so ga Nemci na tleh pokončali. Mamo je ta smrt strla. Veliko je prejkala in počasi oslepela. Šla je po pomoč tudi k zdravniku v Gorico. Ta pa me je vprašal, ker sem jo spremljala, če je morda doživela kaj hudega v zadnjem času. Povedala sem mu za grozno smrt njenega sina, na kar je potrdil, da je bolezen nastala zaradi te nesreče in da za njene oči ni več pomoči, ker so oči izjokane. Ta njena kalvarija je trajala do smrti. Zato je potrebovala stalno nego in pomoč, ki ji jo je nudila hčerka Julka, ki je ostala ob njej do konca. Na predlog predsednika društva slepih je mama prejemale samo 3 mesece dodatek za slepoto, ki pa ji je bil brez obrazložitve odvzet. Pred rojstvom mojega četrtega otroka Milana je moj mož odšel leta 1944 s partizani na Otlico, kjer se mu je zgodil neljubi dogodek. Prosil je svojega nadrejenega, da bi mu dovolil obisk doma. Ta prošnja je bila brezpogojno odbita. Mož je bil tako ogorčen, da je nadrejenemu zabrusil: "Še italijanska oblast mi je dovolila obisk žene ob rojstvu otroka, od naše tega res nisem pričakoval." Za te besede je sledila kazen. Privezali so ga k drevesu pozimi, ko je bil sneg, moral se je sezuti in tam ostati toliko časa, dokler se pod njegovimi bosimi nogami ne stali ves sneg. Mož se je takoj zavedel, da bodo nastopile ozeblin po nogah, zato je kar naprej stopical na mestu, da bi se temu izgonil. Ta dogodek je potrdil tudi domačin pok. Angel Rehar, ker je bil tudi on takrat na Otlici. Tako so se vrstili hudi dogodki iz dneva v dan. Spominjam se, da sem šla na Vilo Ano v Vipavo po nasvetu Žaneta Bajca vprašat za nemške ujetnike, če bi mi pomagali na njivi kopati krompir, ker moža ni bilo doma. To je bilo dovoljeno. Pazili so jih partizani. Pa me je ob moji prošnji partizanski poveljnik vprašal, kje imam moža. To vprašanje me je vedno spremljalo v vojnem času. Povedala sem mu, da je v partizanski vojski. Ko me je vprašal, kje, sem mu odgovorila: "Na terenu, kjer ste ga privezali ob drevo." Odobril mi je pomoč nemških vojakov, med katerimi je bil tudi neki zdravnik, ki je za košček *turšnega* kruha pridno pobiral krompir.

Kljub težkim dogodkom v družini smo se razveselili svobode. Želeli smo si miru. Vendar ga dolgo ni bilo. Kmalu sem začutila pritiske povojne oblasti. V Vipavi je bilo veliko jugoslovanske vojske, ki so jo nastanili po privatnih hišah. Tako so meni določili, da naj se iz spodnjih prostorov svoje hiše umaknem v zgornje in spodnje prepustim za vojaške potrebe. Kot prvega stanovalca sem dobila družino oficirja iz Črne gore, pisal se je Pičurič. Zasedli so dva prostora v pritličju. Z njimi smo dobro sodelovali. Njegova žena mi je celo večkrat pripovedovala o navadah v Črni gori. Bila je noseča, pričakovala je tretjega otroka in mi je takole rekla: "*Minka, molite Boga, da ja rodim muško dete, in če ne smijem da dodjem kod njegovih*". Moževi starši so si pač zelo želeli, da bi rodila moškega potomca. V tej želji mi je celo rekla, da če bo to res, mi bo kupila za darilo *haljino*, čeprav jo je tudi ona bila potrebna. Prišel je čas njenega poroda. Njen mož me je ponoči poklical in prosil, če ji pri porodu lahko pomagam. Takoj sem vstala, šla do porodnice ter ugotovila, da moramo takoj poklicati zdravnico dr. Peršičevo. Vojaški džip je sredi noči pripeljal še babico iz Vrhpolja. Ob njeni in moji pomoči se je otrok rodil. Bil je ves plav, zato sem mu nudila umetno dihanje, dokler ni prišla zdravnica. Gospa Branka je na veselje vseh rodila sina. Tudi po njihovem odhodu v Ljubljano se je g. Pičurič še nekajkrat po službeni poti mudil v Vipavi in me obiskal. Ob neki priliki je svojim kolegom ob obisku pri meni dejal: "*Ova gospa mi je spasila sina*." Za njimi je v našo hišo prišla druga družina vojaškega uslužbenca, s katero pa sem imela zelo slabe izkušnje. Mlada žena si je dovolila ob moževi odsotnosti sekati naša lesena polkna in jih pokuriti. Takih in podobnih reči je bilo veliko, da ne povem vsega, kako nespametno je ravnala z majhnim otrokom, mene pa strašansko izzivala in si dovolila neverjetne stvari. Najhuje pa je bilo, ko je na papir skupaj s svojo prijateljico napisala politične obtožbe na moj račun, ki so takrat veljale glavo. Napisala je, kaj vse sem jaz čez državo govorila in blatila takratno oblast, ter to vse oddala na policijo. Mene je presenetil obisk policajca, ki me je obvestil, da se moram takoj zglasiti na postaji milice. Tam sem bila

zaslišana o vsaki besedi, ki jo je ona napisala čez mene. Hoteli so iz mene izvleči vse, kaj sem mislila, ko sem tako povedala, in podobno. Bili so trije. Poveljnik je bil iz Krasa, rdečelas, ta me je spraševal, eden me je nepremično gledal, drugi pa stal za mano kot straža. Moja "dobra" najemnica mi je celo pred obiskom policajja na mojem domu pokazala z rokami, kaj se bo z menoj danes zgodilo in prekrižala roki. To je pomenilo, da me bodo prišli iskat

Slavje ob novi maši Rafka Premrla 6.7.1930, kjer sem tudi sama prepevala na koro.

in aretirali. Ob tem mi je celo še povedala, da bodo oni po mojem odhodu na policijo zasedli vso hišo. To je bilo leta 1947, ko sem pričakovala hčerko Magdaleno. Takoj sem ugotovila, da so napisane samo politične laži v duhu tistega časa. Kljub nosečnosti in velikem strahu zaradi psihičnega pritiska, mi je le uspelo ohraniti trezno glavo in prepričati moje zastraševalce, da je vse čista laž. Ob odhodu so mi samo zagrozili, da naj pazim v bodoče, kaj bom govorila. V tej situaciji sem po prihodu nazaj domov študirala, kaj naj naredim. Počakala sem moža moje najemnice. Ko se je vrnil s terena, sem mu vse lepo povedala, kaj se je med tem časom zgodilo pod našo streho in dodala, da je njemu naša hiša še odprta, ampak da se morajo zaradi njegove žene izseliti. Po teh mojih besedah je odšel do svoje žene, jo prebutal tako, da se nekaj dni ni pokazala na svetlo. Jaz pa sem sama poiskala novo možnost za njihovo preselitev, ker sta se mi smilila otrok in njegov oče. Seveda s tem si nisem kaj pomagala, sledil je pritisk za sprejem druge vojaške družine, o kateri sem slišala tudi hude reči. Temu sem se izognila tako, da sem sama nesla ključ naših prostorov drugi družini, ki je tudi iskala stanovanje, da sem se potem

izognila podobnim situacijam. Prej sem se pozanimala in so mi potrdili, da je družina v redu. Kljub temu so me na občini v Vipavi zasliševali, zakaj nisem njim prinesla ključa, da bi nastanili novo družino, ki je bila določena za moj naslov. Take in podobne izkušnje mi je prinesla svoboda.

Sedaj pa moram opisati še zanimiv dogodek, ki je doletel mojega moža v letu 1946. On se je vseskozi ukvarjal s prekupčevanjem goveje živine. Naletel je na nekega človeka s Krasa, ki ga je prosil, če ima kakšno kravo mlekarico za prodat, ker ima doma pet otrok in potrebuje mleko. Tudi mene je ta prošnja tako prevzela, da sem še jaz pomagala, da je šla iz naše štale najboljša krava mlekarica. Kasneje sva oba ugotovila, da sva bila preveč naivna, ker je ta človek skušal to kravo prodati v cono A, kar je bilo takrat prepovedano. Mi smo bili v coni B. Pri prehodu čez mejo so tega človeka prijeli in tako je moral povedati, kje je kravo kupil. Seveda je povedal tudi, koliko je zanjo

dal. Tako je moj mož hitro padel v kaznivo dejanje prepovedi tihotapstva živine v cono A, čeprav ni vedel, da je kupec iz cone A. Ta se mu je namreč predstavljaj, da je doma s Krasa, oče petih otrok. Za to dejanje je bil moj mož obsojen pri Okrožnem ljudskem sodišču v Postojni na plačilo 20.000 jugolir, kar je bilo za tisti čas ogromna vsota. Na ta obsodbo se je pritožil na Okrožno sodišče v Gorici, ki je potrdilo krivdo, spremenilo pa kazen tako, da se je plačilo denarne kazni spremenilo v zapor 200 dni in plačilo stroškov postopka. Ker so bili stroški postopka tudi veliki, se je potem moj mož še pritožil na te stroške, vendar je bila pritožba na Vrhovnem sodišču Ljudske republike Slovenije v Ljubljani zavrnjena. Mož je tako nastopil zaporno kazen v Begunjah, kjer je moral delati na nekem državnem posestvu. Ostala sem sama s petimi otroki in se prebijala skozi mizerijo povojnega časa. Hodila sem opravljat najrazličnejša dela kmetom, da sem kaj zaslužila, največ v hrani. Pri Felcovih mi je gospodinja zvečer rekla: "Mima, kar v miru pojej, ti bom že dala za otroke nekaj koščkov potice." To je bilo ob koncu žetve. Zato se je še danes s hvaležnostjo spominjam. Zgodilo se je, da sem si vedno od svojega obroka odtrgala, da sem zvečer nesla otrokom domov.

Med tem, ko je mož prestajal kazen v Begunjah, sem doživela še en lep obisk. Iz Gorice sta me obiskala dva uslužbenca - izterjevalca sodišča in pregledala vse moje premoženje, da bi napravila rubež za izterjavo plačila sodnega postopka mojega moža. Napisala sta zapisnik o stanju in bila toliko človeška, ob pogledu na pet otrok, da sta zaključila zapisnik z ugotovitvijo, da ni možna izterjava ali rubež, ker materialno stanje ni dobro. Zaradi tega, ker se rubež ni izterjal, so mojemu možu podaljšali zaporno kazen oz. prisilno delo še za 200 dni z odvzemom svobode. Zanimiv je izrek sodbe, ki ga bom dobesedno citirala: "Obdolženec Krašna Kristijan se spozna za krivega, da je v decembru 1945 odklonil plačilo kupnine za kravo, prodano C.F. v jugolirah in zahteval italijanske lire. S tem je storil prestopok gospodarske sabotaže po čl.2 Uredbe o pobijanju sabotaže in špekulacije". Danes bi se temu samo nasmejali, takrat pa je bila to resna zadeva. Mi v coni B bi morali poznati samo jugolire kot plačilno sredstvo in nič drugega. Meja je bila hermetično zaprta in vsak naš korak je bil kontroliran. Vse skupaj je bilo napihnjeno in zrežirano. Ko je mož prišel domov po prestani kazni, je bil zelo izčrpan od dela in političnega pritiska. Moram tu tudi dodati, da smo ves čas njegove odsotnosti bili tudi mi pod budnim očesom oblasti in pritiskom javnosti, ker je bil moj mož zaprt in obsojen. Sama sem bila močna in korajžna. Me je pa reševalo to, da sem skoraj dnevno hodila na obisk k svoji mami, ki me je znala potolažiti in dati pravilne nasvete. Gotovo je zame tudi molila, da nisem klonila pod težo vsega hudega.

Sploh pa sem kar naprej doživljala čudne dogodke. Obiskovali so me miličniki in sem morala tudi na sodišče v Gorico. Po vojnem času so se začeli pritiski tudi na duhovščino, kontroliral jo je takratni režim. Tudi nas, preproste kristjane, je doletelo marsikaj, česar si takrat nismo mogli predstavljati, še manj razumeti. Zgodilo se mi je, da sem čistila zadružni dom, takoj ko je bil zgrajen in tako zaslužila nekaj denarja. Potem pa se je ponudila priložnost, da sem postala

čistilka te zgradbe, in to v popoldanskem času. Po nekem plesu v dvorani sem pometala prostor in našla med drugimi smetmi tudi majhno beležko. Normalno je, da sem jo odprla in pogledala, kaj je v njej. Na prvi strani, ki se mi je odprla, sem zagledala zapis o tem, kdaj bo gospod župnik na Gočah imel sklic deklet Marijine družbe. Takoj sem ugotovila, da je to beležka nekega miličnika, kaj dosti po njej nisem hotela niti gledati. Takoj sem se odločila, da jo moram vrniti njenemu lastniku. Z beležko sem se odpravila na postajo milice v Vipavo, misleč, da bom tako storila prav tudi zanje. Vendar sem bila takoj hudo razočarana in deležna zasliševanj in spraševanj, koliko sem brskala po njej, kaj sem v njej našla in podobno. Povedala sem jim, da sem pač mislila, da delam pošteno in beležko prinesla nazaj. Ob odhodu iz pisarne so mi grozili, da me bodo povsod kontrolirali, kaj bom o tej beležki govorila in s kom se bom sestajala. Ta grožnja me je vedno spremljala, da nisem mogla več svobodno govoriti z nikomer. Tudi naslednja izkušnja je bila temu dogodku podobna. To je bilo leta 1959. Moji otroci so hodili k verouku v prostor nad zakristijo v naši cerkvi sv. Štefana. Tam jim je duhovnik Franc Pivk prikazoval diapozitive s čudeži iz Lurda.

Veroučna skupina z duhovnikom Francem Pivkom v Stari gori pri Furlanovih l. 1959. Med dekleti je tudi moja najmlajša hčerka.

Za otroke je bil to poseben dogodek, ker so se slike prikazovale kot na filmu. Nekaj časa za tem dogodkom sem prejela poziv, naj se zglasim s sinom v Solkanu v zaporih. Tam so bile še nekatere druge žene s svojimi otroki. Še pred tem pa so otroke, ki so gledali te diapozitive, miličniki prepričevali, naj potrdijo,

da so pri verouku gledali posnetke papeževega pogreba. A tega jaz prej nisem vedela. Z otroki smo morale matere iti zato, ker so bili mladoletni. Pred zaslišanjem v Solkanu sem tudi ostalim povedala, naj se nič ne bojijo in naj vsi govorimo samo resnico, to sem zabičala tudi otrokom. Otroci so povedali po pravici in

Na romanju v Rimu

zanikali trditev, da so gledali posnetke papeževega pogreba. Ko me je maltretiranje tako razjezilo, sem zasliševalcu zabrusila: "Torej, kaj je sedaj prav. Vaši miličniki so naše otroke učili, da naj lažejo, tukaj pa nam zapovedujete, da govorimo resnico." Ta moja odločna beseda je pomagala, da so nas potem spustili in smo šli domov. Res pa je, da so TV prenos pogreba papeža Pija XII. gledali v hotelu v Vipavi, kjer so imeli prvi TV sprejemnik in je vsa Vipava gledala ta prenos. Jaz svojih otrok v hotel nisem pustila. Gotovo je bil namen, da preko naših otrok vržejo slabo luč na duhovnika Pivka, ki je bil zelo priljubljen v Vipavi. Kljub takim prizadevanjem mu niso mogli dokazati krivde zaradi naših odločnih in resničnih pričevanj v Solkanu.

No, počasi so se naše razmere tudi v družini malo uredile. Mož je dobil službo v takratni klavnici, jaz pa sem čistila stavbo zadružnega doma. Otroci so vsi hodili v osnovno šolo. Dela nama ni zmanjkalo. Jaz sem tudi občasno čistila stanovanje neki učiteljici, ki mi je nekega dne povedala, da bo moj otrok v razredu zaostal in ponavljal razred, ker ne zna matematike. Začudila sem se in jo prosila, če smem v razred in prisostvujem ponovnemu preizkusu njegovega znanja iz matematike. Dovolila mi je in tako sem res korajžno stopila v razred. Otroci so me začudeno pogledali. Mojega otroka so res poklicali pred tablo in

začelo se je. Spominjam se, da je bil njegov račun na tabli tako dolg, kolikor je bila tabla široka. K sreči mu je šlo odlično, učiteljica je bila nad tem zelo začudena, vendar je otrok pokazal svoje znanje in tako izdelal razred. Vem, da takih primerov ni bilo veliko, vendar sem imela toliko korajže in odgovornosti za otroke, da sem tudi to storila zanje. Kljub vsemu hudemu smo se znali tudi zabavati. Z organiziranimi izleti smo šli včasih tudi na Brezje, Sv. Višarje, enkrat sem šla sama tudi z letalom v Nemčijo, obiskat svojo hčerko Marjano, ki je bila tam poročena. Lepe spomine imam tudi na potovanje v Rim z gospodom Podobnikom. Tam smo z ubranim petjem zbudili pozornost pri avdienci papeža, ker smo zapeli v združenih pevskih slovenskih zborih. O tem je pisal tudi rimski časopis *Oservatore romano*. Na tržnici sem takrat hotela

kupiti nekaj pomaranč za domov. S prodajalcem sva spregovorila nekaj besed in ugotovila, da tudi on ve, kje sem doma, ker da je služil vojsko v naših krajih. Ob koncu pa je zabrusil, da so tu same *putane*. To me je tako razjezilo in prizadelo, da sem se nakupu pomaranč odpovedala in odšla. To moje izkušnjo sem povedala še sosedi Prelcovi, tako da tudi ona pri njem ni nič kupila.

No, počasi sem poročila otroke. Hčerka Ada se je poročila v Trst, hčerka Marjana v Nemčijo, sin Rajko v Koper in Milan je ostal v Vipavi. Sedaj živim s hčerko Magdaleno na svojem domu v Vipavi. Imam dve dobri nevesti, žal pa sta oba zeta umrla in tudi hčerke Ade v Trstu ni več.

Svojo starost preživljam veliko ob branju časopisov in revij. Še vedno spremljam aktualne politične dogodke v Sloveniji preko TV. Rada poslušam slovensko zabavno glasbo in petje, zlasti imam rada Avsenike. Svojo življenjsko izpoved sem dolgo zapisovala v zvezek, zaključila sem jo po zadnjih volitvah 2004, ki so mi prinesle veliko zadoščenje. Vesela sem bila slovenske pomladi in samostojne Slovenije, po kateri smo Primorci tako dolgo hrepeneli. Nikoli pa si nisem predstavljala, da bom doživela tako visoko starost še pri dobrem zdravju.

Marija Krašna

DELO KS VIPAVA

V začetku leta smo morali poravnati finančne obveznosti za dela, ki so bila končana konec l. 2003. Nanašale so se na ureditev dvorišča in parkirišča za stavbo stare šole.

- V preteklem letu smo izdali 4 številke krajevnega glasila Vipavski glas.
- Sofinancirali smo obnovo in pleskanje fasad v višini 350.000,00 SIT.
- Uredili smo brežino na "Frnaži".
- Organizirali smo tradicionalno prireditev Vipavska trgatev 2004.
- Osvetlili igrišče ob šoli.

Iz prihodkov prireditve Vipavska trgatev 2004 smo za pomoč in sodelovanje na prireditvi PGD Vipava financirali donacijo v višini 450.000,00 SIT. Folklornemu društvu Vipava pa sofinancirali izdajo zgoščenke v višini 150.000,00 SIT za sodelovanje na prireditvi.

Nabavili in vgradili smo 4 nova okna v stavbi stare šole. Zamenjali smo vhodna in notranja vrata v prostorih KS, ker so bila uničena zaradi vloma v prostore KS.

V februarju smo imeli sejo sveta KS. Sprejeli smo plan dela za leto 2005. V planu KS imamo:

- 1) V dogovoru z Občino Vipava bomo pripravili idejni projekt za izgradnjo mrliške vežice na pokopališču.
- 2) Obnova asfalta, izgradnja pločnika in postavitve luči ob cesti za Zemono. Glede na razpoložljiva finančna sredstva bo verjetno letos prišlo le do obnove razsvetljave.
- 3) Sanacija plošč (cestišča) v ulici Milana Bajca in na Trgu Pavla Rušta.
- 4) Izvedba prireditve Vipavska trgatev 2005.
- 5) Izdaja 4 številke glasila Vipavski glas.
- 6) V okviru dogovorov med občinsko upravo in župnijskim uradom bo KS s tretjinsko udeležbo sofinancirala ureditev okolice farne cerkve v Vipavi.
- 7) Prav tako bomo skrbeli za redno vzdrževanje stavbe stare šole. Skušali bomo pripeljati plinsko napeljavo na objekt stare šole, saj so stroški ogrevanja z električno energijo zelo visoki. To predstavlja velik strošek vsem najemnikom prostorov in KS.

POSLOVNO POROČILO KS VIPAVA ZA LETO 2004**PRIHODKI:**

obresti	7.694,00 SIT
najemnine poslovnih prostorov	590.254,00 SIT
oglasilne in reklame za Vipavsko trgatev	2.480.000,00 SIT
ostali prihodki	1.163.278,00 SIT
donacije za Vipavski glas	290.000,00 SIT
proračun Občine Vipava	4.870.414,00 SIT

SKUPAJ**9.401.640,00 SIT****ODHODKI:**

pisarniški material	20.636,00 SIT
tiskanje Vipavskega glasa	1.202.916,00 SIT
razne storitve	2.316.237,80 SIT
drobni inventar	46.067,40 SIT
električna energija	390.700,87 SIT

komunalne storitve	55.375,00 SIT
telefon	38.870,99 SIT
zavaravanja	8.282,00 SIT
Vipavska trgatev	1.787.248,79 SIT
transfer gasilcem	450.000,00 SIT
transfer tamburašem	150.000,00 SIT
obnova stare sole	2.813.406,60 SIT
SKUPAJ	9.279.741,45 SIT

Marija Černigoj, tajnica KS

IZ NAŠE OBČINE

PRORAČUN OBČINE VIPAVA ZA LETO 2005

Odlok o proračunu Občine Vipava za leto 2005 je bil sprejet na seji 23. decembra 2004. Načrtovani prihodki proračuna znašajo približno 850 mio. SIT, načrtovani odhodki pa skoraj 969 mio. SIT. Če bodo vsi odhodki realizirani v celoti, bo to pomenilo 119 mio. SIT proračunskega primanjkljaja, ki naj bi ga občina pokrila s prodajo kapitalskih deležev (delnic) in zadolževanjem pri banki.

V proračunu načrtovano politiko občine Vipava za leto 2005 predstavlja:

- začetek odkupovanja čistilne naprave - 80% deleža od Agroind Vipava
- začetek priprave strategije prostorskega razvoja in prostorskega reda občine
- začetek obnove šole v Vrhpolju
- novogradnja vrtca v Vipavi
- obnova lokalnih cest na demografsko ogroženem območju
- nadaljevanje obnove kulturne dediščine
- šotorišče Gradiška Tura in Tematska pešpot Bela

V februarju so kot že v preteklih letih, izšli občinski razpisi za stanovanjske in kmetijske kredite ter za razdelitev sredstev za humanitarne, kulturne in športne dejavnosti in programe.

Večini krajanov je dobro poznana problematika čistilne naprave v Vipavi. Aktualna je bila zlasti v lanskem letu, ko je bil večji del Vipave in Podgradišče prisiljeno prenašati moteči smrad odplak. Občina Vipava je skupaj z Agroindom, ki je bil od izgradnje 80% lastnik čistilne naprave, pristopila k nujnim vzdrževalnim delom. To je že dalo pozitivne rezultate in čistilna naprava danes dosega okrog 90% stopnjo čiščenja odpadnih voda. Septembra je bilo pridobljeno tudi uporabno dovoljenje za njeno obratovanje.

Ves čas pa se je odpiralo vprašanje kvalitetnega nadaljnega vzdrževanja čistilne naprave in kontrole odplak in čiščenja. Glede na zakonodajo in po dolгих usklajevanjih z Agroindom je prišlo do odločitve, da Občina Vipava odkupi preostali delež čistilne naprave in jo da v upravljanje javnemu podjetju, ki bo v skladu z zakonodajo skrbelo zanjo in za kanalizacijski sistem.

Po sklenjeni pogodbi bo Občina Vipava za 130,5 mio. SIT odkupila od Agroinda 80% delež čistilne naprave in ga odplačevala šest let (72 obrokov po 1.813.000,00 SIT).

Skladno z Odlokom o javnih gospodarskih službah v občini Vipava in z namenom, da bo oskrbovana, vzdrževana in da bo čiščenje potekalo po pravilih, bo občina Vipava čistilno napravo in glavne povezovalne kanale dala v upravljanje Komunalno stanovanjski družbi iz Ajdovščine. Posledica delovanja in priključitve kanalov na čistilno napravo bo za občane plačevanje čiščenja odpadnih voda. Dvig računov bo nekoliko ublažilo zmanjšanje takse za obremenjevanje okolja, ki bo nižja v sorazmerju z učinki čiščenja.

NOVOGRADNJE IN OBNOVE V VIPAVI

V letu 2004 se je z vrsto novih gradenj in obnov spremenila podoba Vipave:

- Ob vhodu v Vipavo iz smeri Podnanosa je zrasla cestna baza za potrebe hitre ceste. V njenem nadaljevanju bo v sklopu hitre ceste zgrajen tudi nov bencinski servis s počivališči za tovornjake. Bencinski servis bo obojestranski, tako da bo na drugi strani hitre ceste, ob Gacki, zgrajen še eden, prav tako s počivališči.
- Ob Mlekarni in Fami se širi območje proizvodnih, obrtnih in storitvenih dejavnosti. Zgrajena sta bila objekta družb Tehimpex (distribucija in proizvodnja ležajev za industrijo, vodila, verige in verižniki, kolesa, reduktorji itd.) in Bandelli Commerc (prizvodnja in prodaja kontejnerjev, gradbiščnih hišic, komunalne opreme, rezervoarjev in cistern...) gradi pa se še nova stavba salona pohištva Nova oprema. Za njo, v smeri proti čistilni napravi, načrtuje gradnjo svojih objektov družba Enop iz Ajdovščine.
- Center Vipave je polepšala in spremenila obnova Mercatorjevega marketa in dostopnih poti, obnova banke Nova KBM, prenova strehe in fasade občinske stavbe in novogradnja Hiše Platana. V njenih novih prostorih že delujejo: Pošta Slovenije, Zavarovalnica Triglav, Zavarovalnica Maribor in Bani-trgovina z otroškimi oblačili. Nove prostore si v pritličju objekta ureja tudi Cvetličarstvo Fabčič Tadej s.p.. Po objavljenih podatkih Primorja d.d. je odprodanih trinajst od skupno dvaindvajsetih stanovanj (šest odprodanih v prvem nadstropju in sedem v drugem), dva od petih poslovnih prostorov (v vsakem nadstropju prodan po eden) in šest lokalov od skupaj devetih v pritličju.
- Občina Vipava je k lepoti središča Vipave prispevala tudi z ureditvijo okolice platan pred Lanthierijevim gradom in obnovo večjega dela ulice Ivana Ščeka.
- V smeri proti Vrhpolju je bil zgrajen nov stanovanjski blok. Gradila ga je občina Vipava skupaj s Stanovanjskim skladom Republike Slovenije. Od 12 stanovanj so prosta le še tri, namenjena invalidom. V njih bo, pod nadzorstvom Centra za usposabljanje invalidnih otrok, zaživela bivalna skupnost odraslih in za samostojno bivanje sposobnih gojencev tega centra.
- Takoj za stanovanjskim t.i. Vrhpoljskim blokom se razteza območje novih stanovanjskih hiš Ob Beli. Na trinajstih parcelah naj bi lastniki zgradili prav toliko hiš. Kljub začetnim oviram in visokim stroškom za investitorje (lastno financiranje arheoloških raziskav, projektov in infrastrukture za celotno območje) so na območju že vidni trije objekti.
- Občina Vipava je za 10,5 mio. SIT (kupca bremeni še 20% davek na promet nepremičnin), prodala Žaglčev vrt. Tudi na njem naj bi pod vodstvom družbe Fond S Nepremičnine iz Ljubljane, ki je zemljišče kupila, zrastle nekaj novih zasebnih stanovanjskih hiš (predvidoma 5).

*Za občinsko upravo,
Vida Babič*

OBVESTILO

V Vipavi bosta ponovno odprti pisarni poslancev, izvoljenih na našem območju:

- ga. Eva Irgl - vsak prvi ponedeljek v mesecu od 17.30 do 18.30 v pisarni SDS v Stari šoli v Vipavi
- g. Ciril Testen - vsak drugi ponedeljek v mesecu od 12.30 do 13.30 v sejni sobi Občine Vipava

ZAHVALA

Zveza kulturnih društev Vipava se zahvaljuje Osnovni šoli Vipava in Škofijski gimnaziji Vipava za sodelovanje pri organizaciji slavnostne prireditve ob slovenskem kulturnem prazniku in za oblikovanje celotnega programa prireditve. Hvala tudi dijakom in učencem, ki so izvedli program ter vsem njihovim mentorjem. Osnovni šoli Vipava smo hvaležni, da je prireditev lahko potekala v lepo okrašeni avli šole.

*ZKD Vipava,
predsednik Jožef Butinar*

HKS VIPAVA p.o. JE PRIDOBILA DOVOLJENJE BANKE SLOVENIJE ZA OPRAVLJANJE BANČNIH IN DRUGIH FINANČNIH STORITEV

HKS Vipava p.o. je edina hranilno kreditna služba v Sloveniji, ki se je prilagodila Zakonu o bančništvu in dobila »zeleno nalepko«. Edina v Sloveniji nadaljuje tradicijo sistema zadružnih hranilnic in bo v prihodnjem letu obeležila že 110-letnico obstoja. S svojimi poslovalnicami (blagajnami) v Vipavi, Ajdovščini, Selu, Braniku, Dornberku, Novi Gorici, Šempetru pri Gorici, Biljah, Čepovanu in Levpi ter pogodbenimi blagajnami v Kanalu, Banjšicah in Kostanjevici na Krasu pokriva področje Vipavske doline z obrobniimi področji.

HKS Vipava p.o. ima trenutno 18 zaposlenih delavcev. Ves čas poslovanja zadnjih nekaj let smo se zavedali dejstva, da smo majhni, da se bomo morali integrirati v večji sistem oziroma se povezati s sorodnimi organizacijami. Tako smo najprej iskali povezave med HKS-i znotraj regije. Vsi tovrstni poskusi so se na žalost neuspešno končali, bodisi zaradi nezainteresiranosti njihovih lastnikov ali bojazni pred izgubo avtonomije.

Za nami je dolgo obdobje prilagajanja, ki je zahtevalo ogromno vloženega truda, naporov in odpovedovanja. Lahko bi izbrali lažje poti, se odpovedali svoji samostojnosti in priključili eni od komercialnih bank. Vendar smo vztrajali na poti, kjer načelo dobičkonosnosti ni edino veljavno pravilo, kjer še vedno spoštujemo načela tradicije in zadružništva.

Prve hranilnice na Slovenskem so ustanavljali narodno zavedni izobraženci, trgovci in večji kmetje zaradi hude kmetijske krize, ki je povzročila propad številnih kmetij in sprožila množično izseljevanje. Vemo, da so tuje banke marsikatero kmetijo brez pomislekov prodale na dražbi.

Veliko organizacijsko delo pri ustanavljanju teh zadrug je opravil dr. Janez Evangelist Krek, idejni vodja krščansko-socialnega gibanja, ki je po Raiffeisnovih načelih širil zamisli o organiziranju kreditnih zadrug z nizkimi deleži, neomejenim jamstvom in ožjim poslovnim območjem. Ustanovitelji so se zavedali, da je podlaga za ohranitev naroda predvsem njegova ekonomska neodvisnost, tako da je število kreditnih zadrug izredno hitro naraslo. Tak način združevanja je kmete ščitil pred izkoriščevalci, jim omogočal napredek in razvoj.

V Vipavi je bila ustanovljena Hranilnica in posojilnica v septembru 1896. leta na pobudo vipavskega dekana Matije Erjavca, ki je bil tudi glavni pobudnik za ustanovitev Vipavske vinarske zadruge leta 1894. Organ upravljanja je bilo »načelstvo«, ki je bilo prvotno sestavljeno iz 7 članov in je

Direktorica HKS Lilijana Furlan govori na slovesnosti ob pridobitvi dovoljenja BS

imelo redne seje vsako drugo nedeljo. Na teh sejah so sprejemali nove člane in odobravalii posojila. Nujne prošnje so smeli funkcionarji reševati sami, vendar so morali o tem poročati na prvi seji. Člane, ki so bili na slabem glasu, so izključili in jim izplačali deleže.

Že leta 1900 je Hranilnica in posojilnica kupila lastne prostore na današnjem Trgu Pavla Rušta. Gospod Vinko Premrl, ki je svojo mladost preživel v stavbi takratne hranilnice, kjer so tudi stanovali, se še živo spominja takratnih časov in svojih otroških let. Njegov oče je bil prvi in edini uslužbenec hranilnice. Že kot šolar mu je g. Vinko pomagal pri kontroli zapisov, izračunavanju in pripisovanju obresti ter knjigovodskih opravilih. V svojih spominih poudarja »pomembnost vestnosti, poštenja in varčnosti pri poslovanju, ki je edino moglo zagotoviti neverjeten razvoj«.

To so načela, ki so spremljala razvoj hranilništva tudi kasneje in se ohranila vse do današnjih dni. Tudi sedaj je primarni cilj HKS Vipava p.o. ohraniti tradicijo, slediti zahtevam sodobnega razvoja in razširiti ponudbo vsem strukturam prebivalstva in malega gospodarstva. Še naprej bomo skrbeli za to, da bomo imeli konkurenčne obrestne mere, enostavnejše in cenejše postopke pri reševanju kreditnih zahtevkov. Naše poslovanje bo še naprej temeljilo na bolj osebnem odnosu pri delu s strankami, medsebojnem zaupanju, vsestranskem svetovanju in predvsem individualnem obravnavanju slehernega posameznika. S tem, da smo postali članica »jamstvene sheme«, smo se zavezali še naprej poslovati v skladu s standardi varnega in skrbnega poslovanja.

Vsem varčevalcem se najlepše zahvaljujemo za izkazano zaupanje. Posebna zahvala gre članom upravnega in nadzornega odbora, slednji je bil sicer s sedaj sprejetim statutom ukinjen, za korektno opravljeno delo in pomoč v najtežjih trenutkih. Ustanoviteljem, ki so že v začetku začrtali našo pot, kot tudi tistim, ki so to postali šele pred kratkim, se zahvaljujemo, ker so verjeli v naše delo. Izkazano zaupanje je bilo res izredno, saj jamčijo s svojimi sredstvi za obveznosti HKS solidarno in neomejeno.

Lilijana Furlan

IZ USTANOV IN DRUŠTEV

Iz ŠGV

MIKLAVŽEVANJE 2004

»Škofijci« smo znani po svoji pridnosti, zato ni leta, ko bi Miklavžu dali priložnost, da nas ne bi obdaril. Vsako leto za praznovanje in njegov prihod poskrbijo maturanti, toda letos smo se še posebej potrudili. Pripravili smo praznovanje, ki z vseh strani žanje samo hvalo. Odlična organizacija, odlična izvedba itd.

V ponedeljek, 6.12., je ob 17h prvič pozvonil šolski zvonec, ki je naznanil, da se miklavževanje 2004 začinja. Na prizorišče (šolska telovadnica) so stopili »profesorji«, ki smo jih odigrali maturanti, in dvorana se je ob najznačilnejših frazah, stavkih in napakah, ki jih imajo pri urah tisti pravi profesorji, lahko le do solz nasmejala. Kot sem sama opazila, so se na tribuni ob imitaciji neznansko zabavali tudi profesorji, čeprav smo se malce ponorčevali iz njih oz. njihovih »hib«.

Na vrsto so prišli prvi letniki. Kolikor mi seže spomin nazaj, smo bili tudi mi v prvem letniku še precej zeleni in nismo imeli »pojma«, kako bi se stvari sploh lotili. Ampak leta na ŠGV prinesejo marsikaj in tudi tehniko za miklavževanje se do četrtega letnika lahko močno izpili! Pa da ne bom kritizirala: bili so prav simpatični in verjamem, da bodo drugo leto še boljši. Potem je bil tu drugi odmor. Spet

smo na prizorišče »pricokljali« četrti letniki, vsak s svojo vlogo. Dvorana je neznansko uživala, ko sta se zakonca Grahor ubadala z definicijami iz sveta matematike v povezavi z ljubeznijo in ko je profesor latinščine iskal nasvete o izgubi teže pri profesorjih športne vzgoje.

Drugi letniki. Zanimive zamisli, le na trenutke so delovali precej neorganizirano. Potem je bil tretji odmor, nato tretji letniki (z zelo simpatično točko s Heleno Blagne), četrti odmor, in že smo bili priča nastopu profesorjev. Za hip so se prelevili v čisto navadne dijake (najbrž so obujali spomine na svoje srednješolske dni) in prikazali najpogosteje kršena pravila na ŠGV: žvečenje med poukom, poslušanje CD- predvajalnikov, kartanje, uporaba mobilcelov, prepisovanje domačih nalog ...

In tako smo prišli do zaključka: kviz Najšibkejši člen s tremi profesorji in Miklavžem kot posebnim gostom. Konkurenca mu pričakovano ni bila kos in tako je prejel tistih težko priigranih 10.000 SIT. V govoru je pohvalil vse sodelujoče in seveda tudi tiste, ki niso sodelovali pri miklavževanju, pa so bili čez leto vseeno pridni (kateri škofijec pa ni?!). Nato se je družčina raztepla po razredih, kjer so jih čakale sladkarije, ki jim jih je prinesel Miklavž.

Tisti, ki se miklavževanja niso udeležili, lahko močno obžalujejo, saj so zamudili enkratno predstavo. Naj povem le še to, da je znesek, ki smo ga zbrali dijaki ŠGV namesto nakupa daril, šel v dobrodelne namena. Zato sem prepričana, da Miklavž tudi naslednje leto ne bo pozabil na nas.

Romina Vidmar, 4.C

TISTA NAŠA DELOVNA SOBOTA

V petek se je marsikdo učil in pisal domače naloge. Sledila je sobota (11. 12. 2004) - takrat je bilo na naši šoli zanimivo. Po deseti uri je bil promet povečan proti avditoriju. Kljub temu da se je gnečo videlo od daleč, so dijaki še vedno vztrajali in si ogledovali pešce, med katerimi so bili tudi bodoči dijaki ŠGV-ja.

Bil je dan odprtih vrat. Zato so si marsikateri osnovnošolci, njihovi starši, prijatelji in znanci lahko ogledali Škofijsko gimnazijo Vipava. V avditoriju je po deseti potekala predstavitev šole in njene organizacije ter predstavitev DD. Obiskovalci so bili navdušeni nad kratko igrico dveh maturantov. Nato pa so si lahko ogledali, kako poteka pouk po posameznih učilnicah. Najbolj obiskana je bila učilnica, kjer je potekal pouk latinščine. Ampak ker me je sam profesor 'zapodil' iz učilnice, nisem mogla videti izrazov na obrazih obiskovalcev. Laboratorijski učilnici kemije in biologije sta kar sami privabljali in v okolici je vsak lahko zaslišal: »Ku super, ej!« ali pa »Ma ku je tu mega, halje majo!«

Največ navdušenja pa so prišleki kazali nad telovadnico, vseč pa jim je bil tudi fitness. Tako je tudi ena izmed bodočih dijakinj sklenila, da bo v času šolanja na Škofijski poskrbela za svojo postavo. Toda šele takrat! Bila je namreč tudi pogostitev v jedilnici. Po pogostitvi si je bilo mogoče ogledati še DD. Tam so vzgojitelji obiskovalce razdelili na skupine in jim razkazali dom ter povedali nekaj o domskem življenju. Skoraj vse je prevzela kapela, živa stena na fantovskem delu, rože vsepovsod ter čistoča. Tako se je veliko osmošolcev poslovilo z upanjem na snidenje.

Nikolina Bilavčič, 2.b

ADVENTNICA NEKOLIKO DRUGAČE

Letošnja adventnica je potekala nekoliko drugače. Za razliko od prejšnjih let nas je tokrat obiskal igravec Gregor Čušin. S kratko, a zanimivo pripovedjo z naslovom Hiša kruha, nas je popeljal v čas Jezusovega rojstva ter nam na svoj način skušal razkriti skrivnost božičnega dogodka. Izvirna uporaba figuric božičnih jaslje je sicer že znano pripoved precej popestrila, obenem pa je še

stopnjevala samo predbožično vzdušje. Njegov nastop nas je presenetil, saj smo bili iz prejšnjih let vajeni popolnoma drugačne priprave na božični večer. Obisk vipavske cerkve, litanije ter nekaj zrecitiranih vrstic poezije, obogatene s petjem, so torej letos odpadli. Mnenja so, kot vedno, različna. Nekateri smo že prav radovedni, kakšne vrste adventnica nas čaka letos.

Andreja Gregorič, 3. b

ZNOVA V VZDUŠJU LJUBLJANSKE OPERE

Na sporedu kulturnih dogodkov ŠGV se je konec decembra (15. 12. 2004) znašla tudi Verdijeva opera Nabucco. Znova smo se lahko prepričali o imenitnosti in nedvomni kakovosti njegovih del. Prvovrstna igralska ekipa je s svojimi glasovi prodrla v najbolj skrite, celo neodkrite delčke vsakega gledalca oziroma poslušalca ter nas tako potegnila v kruto usodo glavnega junaka. Seveda ne gre mimo vrhunskega orkestra, ki je pričaral pravo vzdušje ter pripomogel k vznemirjenosti publike ter veliko prispeval k nenehnemu stopnjevanju napetosti zgodbe. Bistvo opere je seveda glasba, ki je tudi mene najbolj očarala. Sprašujem se, kako je Verdiju uspelo ustvariti tako umetnino, ki še vedno »zažge«. Verjamem pa, da v prihodnosti ne bo nič drugače.

Andreja Gregorič, 3. b

»ZDRAV DUH V ZDRAVEM TELESU«

Gesla »zdrav duh v zdravem telesu« se držimo tudi dijaki ŠGV. Zato smo se že celo zimo veselili zimskega športnega dne.

Da se ta odvija kar se da po volji vsakega izmed nas, lahko izbiramo med štirimi različnimi možnostmi. Sama sem se odločila za pohod na Vitoveljsko cerkev. Vreme nam je bilo naklonjeno, volje pa tudi ni zmanjkalo, saj je vsak korak spremljal smeh. Tako in drugače smo se zabavali. Cerkvica nas je pričakala v topleni soncu. Z griča smo imeli prekrasen razgled nad veličastnostjo Vipavske doline, poleg tega pa smo lahko skoraj pomahali tistim, ki so se spuščali po strminah Piancavalla ter tistim, ki so se prav tam preizkušali v spretnostih drsanja. Hribi in grički so nam onemogočali pogled k plavalcem v Žusterne, toda verjamem, da jim naš pozdrav ni manjkal, saj so lahko tudi brez tega brezskrbno čofotali.

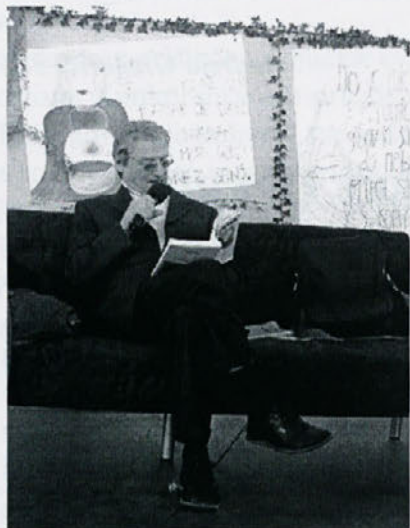
Komaj čakamo naslednji športni dan ...

Andreja Gregorič, 3. b

1. LETA 1849 PREŠEREN, LETA 2005 GRAFENAUER

Tudi letos smo slovenski kulturni praznik obeležili s krajšo kulturno proslavo, ki jo je obiskal, vsem znani pesnik, Niko Grafenauer. Prebiranju njegove poezije so sledili občutki dijakov, ki so jih nadgradili z vprašanji. Marsikatero je pesnika spravilo v zadrego, nobenega pa ni pustil odprtega. Redko kdo ve, kolikšno vlogo je odigralo njegovo udejstvovanje na področju osamosvajanja Slovenije, zato smo ga izzvali, da nam je to razkril.

Vsem je zagotovo poznana njegova otroška zbirka Pedenjped ter mladinska zbirka Skrivnosti. Seveda sta ti le »pika na i« vsem prej objavljenim zbirkam. Spesnil je veliko pesmic in pesmi. Povprašali smo ga tudi o njegovi najljubši, če jo sploh ima. Človek bi se težko odločil, sam pa je kot iz topa ustrelil, da je to pesem, posvečena njegovi materi, ki nam jo je tudi prebral. Poleg te smo slišali tudi njegovo prvo pesmico, ki jo je napisal pri trinajstih. »Iz malega raste veliko« bi lahko dejali. Na prvi pogled ga marsikdo sploh ne bi mogel uvrstiti v sam vrh slovenske književnosti. Sama sem pričakovala uglajenega gospoda s kravato in v suknjiču, izkazal pa se je kot čisto

preprost, navzven neposeben človek. To mi je bilo pri njem tudi najbolj všeč. Postavil se je v našo kožo, z nami začutil in se smejal. Z vsem tem je pokazal, da tisto najlepše in najboljše izhaja od nikjer drugod kot iz srca.

Andreja Gregorič, 3. b

2. V ZNAMENJU PESMI IN SPROŠČENOSTI

Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat' dan! Takšen je bil uvod v predstavo, ki se je na ŠGV odvila v sredo, 9. 2. 2005, in tako je zadonela slovenska himna v naših ušesih, v srcu pa nas je spreletel ponos, da je lepo biti slovenskega naroda sin.

Osrednji pečat proslavi, posvečeni slovenskemu kulturnemu prazniku je dal izjemen pesnik in duša tako imenovane "slovenske pomladi", gospod Niko Grafenauer. Lahko rečem, da je to gospod, ki ga odlikujeta preprostost in izvirnost, hkrati pa neverjeten občutek za lepo slovensko besedo, ki veje iz njegovih pesmi. Predstavo smo popestrili tudi dijaki. Nekateri z glasbenimi vložki, drugi pa z recitiranjem njegovih pesmi. Zanimivo je bilo, ko smo brali pesmi pesnika, ki smo ga imeli v gosteh, mu povedali, kaj smo občutili med branjem letih in mu zastavili vprašanje, ki se nam je porodilo. Vsekakor je bila to enkratna priložnost, saj smo lahko odgovore dobili iz prve roke.

Dobila sem občutek, da je bila predstava drugačna od drugih ob kulturnem prazniku. Mislim, da smo dijaki skupaj z mentorico,

gospo Tatjano Božič, in gostom, kulturni praznik obogatili s spontanostjo in sproščenostjo, zato lahko z gotovostjo trdimo, da je bila predstava res "zakon"! Če pomislimo, da sta nam odpadli še zadnji dve uri, smo dijaki še toliko bolj navdušeni nad njo!

Niko Grafenauer v eni svojih pesmi pravi, da lepote ne moremo odkrivati zgolj z očmi, ampak s srcem. In vsi, ki smo se udeležili predstave ob posvetitvi slovenskega kulturnega praznika na ŠGV, lahko rečemo, da smo lepoto slovenskega jezika začutili s srcem in dušo ter na to bili ponosni!

Tina Rijavec, 4. c

Iz OŠ

POUK, PRAZNOVANJA IN TEKMOVANJA

Konec koledarskega leta je čas za obračun. Za pregled opravljenih nalog, za razmislek, v čem smo bili dobri, kaj moramo še postoriti, izboljšati. December je čas vrvenja, hitenja.

Na šoli je že od začetka decembra vladalo posebno vzdušje: kljub relativno toplemu vremenu so nas učiteljice in učenci nižjih razredov spomnili na sneg z dekoracijo hodnikov. In na toplino, povezanost med ljudmi z rdečo barvo hišic na snežni belini; na mehko in otroško radost.

Na veselje, ki smo ga doživeli že v začetku decembra ob uspehih naših učencev:

- Na državnem tekmovanju iz znanja o sladkorni bolezni na Jesenicah so srebrno priznanje dosegle vse tri učenke iz naše šole.
- Na državnem tekmovanju iz znanja angleškega jezika je naš učenec dosegel vse točke, drugi pa je naredil le eno samo manjšo napako. Oba sta dobila zlato priznanje.
- Na natečaju s tematiko o preprečevanju odvisnosti od drog so učenci iz Podnanosa in Vipave dobili priznanja za likovne izdelke.
- Na mednarodnem grafičnem bienalu v Torunu na Poljskem (46 sodelujočih društev) so diplome prejeli trije učenci, mentor in šola.

V decembru so učence obiskali vsi trije 'dobri možje' in jim podarili didaktične igrače za podaljšano bivanje, lutkovno predstavo in nekaj sladkarij. Ne gre za velikost in ceno darila - pomembno je doživljanje, pomembni so medsebojni odnosi. In nekaj tega smo uspeli spodbuditi pri učencih. Zelo skrbno in z navdušenjem so v šoli izdelovali božično-novoletne voščilnice in okraske. Prodajali so jih na EKO sejmu. 'Sejem bil je živ' in učenci so prodali skoraj vse - izkupiček pa namenili za humanitarno akcijo Rdeči noski - klovni zdravniki. Cilj te akcije je zbrati dovolj sredstev, da bodo klovni vsaj eno leto enkrat tedensko obiskovali male bolnike v primorskih bolnišnicah in jim tako polepšati bolnišnične dni.

Decembra so se učenci višjih razredov pripravljali na otroški parlament. Letos so se pogovarjali o mladih v Evropi. K razmišljanju o tej temi jih je spodbudila predstava Mladi in Evropa. V veselo praznično vzdušje pa jih je popeljala Pika Nogavička - dobra predstava učencev OŠ Danila Lokarja iz Ajdovščine.

In ker brez glasbe ne gre: naši tamburaši so sodelovali na čudovitem koncertu na Zemonu. Zadnje dni decembra smo ob požrtvovalni pomoči Pihalne godbe Vrhpolje pripravili telovadnico za božično-novoletni koncert. To sta bili posebni darili; darili, ki so ju tamburaši, godbeniki in pevke našega mladinskega pevskega zbora skrbno pripravljali in smo ga poslušalci še večkrat podoživljali. Sredino januarja je na naši šoli popestrila tekma šolske košarkaške lige z ekipo s Ptuja in snemanje tega dogodka. Naše igralko in igralce so se po dobri tekmi uvrstili v nadaljnje tekmovanje, kjer jih čaka močna ekipa iz Žirov.

Januarsko vreme ni bilo naklonjeno športnim aktivnostim v naravi. V zadnjem trenutku smo se zaradi močnega vetra na Krvavcu odločili in odpeljali smučarje na športni dan na Črni Vrh nad

Cerknim; sankrači so bili v Lomeh; pohodniki so se skušali ogreti s hojo po pobočju Nanosa. In ker so bili januarski dnevi mrzli, smo vsaj z mislimi pohiteli na morje – naši učenci so tekmovali v EKO kvizu na temo Obala in morje. Nekateri – Vrhpoljci – so se tudi ogreli in naplavali v topli vodi bazena Centra za usposabljanje invalidnih otrok. Sosedje so nas povabili na igre v vodi v okviru praznovanja štiridesetletnice njihovega zavoda.

Prvi dan februarja je bil za skoraj polovico naših učencev neprijeten: z visoko vročino so obležali v posteljah. In gripa – ali viroza ali bronhitis sta redčila vrste šolarjev kar dober teden. Tako je na proslavi ob kulturnem prazniku, ki smo jo pripravili v šolski avli skupno z Zvezo kulturnih društev Vipava in Škofijsko gimnazijo, zapel naš mladinski pevski zbor v 'zmanjšani postavi'. Kljub vsemu so nas diapozitivi, recitatorji in ubrano petje popeljali po slovenski deželi, na dragocenost arhivske dediščine pa nas je spomnila govornica, zaposlena v Pokrajinskem arhivu v Novi Gorici. Žal je bilo tudi občinstvo v 'zmanjšani postavi'.

Zaradi velikega števila bolnih učencev smo prenesli šolo v naravi v marec; izvedli pa smo tekmovanje iz znanja kemije, zgodovine, vesele šole in tekmovanje za Cankarjevo priznanje. In imeli smo naravoslovne dni; učenci nižjih razredov športni dan na snegu; tretješolci so z vrstniki CUIO tekmovali v igrah brez meja, pripravili razstavo o teh igrah na naši šoli; osmošolci pa so na informativnih dnevih spoznavali srednje šole.

Še veliko nalog nas čaka – mnogo truda bo potrebnega za uspešno končano šolsko leto – s sodelovanjem staršev, učencev, strokovnih delavcev šole in krajanov bomo postopno uresničevali zastavljene si cilje.

*'Na svet nismo prišli predvsem zato,
da bi gledali drug skozi drugega,
ampak da bi si pomagali.'*

Peter de Vries

*Alenka Nussdorfer Bizjak,
ravnateljica*

EKO SEJEM 2004 IN HUMANITARNA AKCIJA – RDEČI NOSKI NA PRIMORSKEM

V petek, 24.4.2004 je na OŠ Draga Bajca Vipava potekal EKO SEJEM. Pripravili smo ga učenci in učitelji razredne stopnje. Sodelovali so tudi učenci in učitelji podružnične šole Goče in Vrhpolje.

Sejem je bil živahen in dobro obiskan, saj smo vsi prodali večino izdelkov, ki smo jih naredili iz materialov, ki so okolju prijazni.

Že pri načrtovanju sejma smo se dogovorili, da bomo denar od prodanih izdelkov namenili za humanitarne akcije; RDEČI NOSKI-KLOVNI ZDRAVNIKI NA PRIMORSKEM. Akcijo na Primorskem so zasnovali v Regionalnem TV programu Koper na pobudo naše edine diplomirane klovne gospo Eve Škofič Maurer, v okviru oddaje Pomagajmo si. Cilj dobrodelne akcije je bil zbrati čim več denarnih sredstev, da bodo Rdeči noski-klovni zdravniki vsaj eno leto lahko redno obiskovali male bolnike v primorskih bolnišnicah. Mi sami najbrž še nismo zbrali dovolj denarja. Smo pa zadovoljni, da smo vsaj delno zaslužni, da bo projekt stekel tudi na Primorskem, saj smo skupno prodali za 59.232.00 SIT izdelkov.

Upamo, da bodo klovni - zdravniki tudi z našo pomočjo lahko kmalu izvabili nasmeh na obraz tudi bolnim otrokom na Primorskem, v bolnišnicah Šempeter in Izola.

Najlepše se zahvaljujem vsem učencem, učiteljem in drugim delavcem šole, ki so se vključili v akcijo. Zahvaljujem se tudi staršem, starim staršem in vsem, ki so obiskali naš EKO SEJEM in kupili izdelke.

*Vodja EKO SEJMA in humanitarne akcije
Marija Mikuž Papež*

Svoje prispevke so nam poslali učenci 2.b/8 OŠ Draga Bajca

*Petindvajset jih koraka,
a drugačna je prav vsaka,
kdor odlično jih pozna,
je med knjigami in pisanjem doma.*

Hura! Uspelo nam je in prav vsi smo osvojili še zadnje veliko pisano črko. Kje je že lanski september, ko smo pričeli z učenjem prve velike tiskane črke!? Zelo smo se trudili, čeprav nas takrat svinčniki niso vedno najbolje ubogali. V lanskem šolskem letu smo se naučili velike tiskane, male tiskane in male pisane črke. V tem

šolskem letu, ko smo že večji, pa smo osvojili še velike pisane črke. Proti koncu smo bili že vsi nestrpni in smo komaj čakali zaključka ter našega praznika črk. In v petek, 3.12. 2004, smo ga končno tudi dočakali. Še prej smo seveda morali dokazati svoje znanje in praznovanje se je lahko pričelo. Najprej smo vsi prejeli diplome za osvojene črke, nadaljevali pa smo z zabavnejšim delom. S pomočjo kock smo sestavljali male umetnije, igrali smo se in plesali, vmes pa smo se sladkali s pecivom. Naše praznovanje smo zaključili s torto Vesela abeceda. Imeli smo se zelo lepo in ponosni smo, da so sedaj vse črke naše prijateljice. Z njihovo pomočjo tako z velikimi koraki vstopamo v svet branja in pisanja.

USTVARJALNE DELAVNICE

steklene embalažne kozarčke in nastale so vase in posodice za okrasne svečke. Iz odpadnih tulcev, odpadne valovite lepenke in papirja so v naslednji skupini ustvarjali posodice za pisala. V zadnji skupini pa so izdelovali škatlice za papirne kocke, prav tako iz odpadne valovite lepenke in papirja. Prav vsi smo bili ustvarjalni, saj je vsak končni izdelek bil malce drugačen. Med delom smo se pogovarjali in čas nam je hitro minil. Ob zaključku našega druženja smo bili vsi ponosni na našo leseno smrečico, ki je bila polna zanimivih okraskov. Upali smo, da bodo naši izdelki všeč tudi obiskovalcem eko božično-novoletnega sejma, ki ga je naša šola organizira v petek, 24. 12. 2004 v prostorih naše šole. Ves izkupiček prodanih izdelkov smo vsi učenci razredne stopnje namenili v humanitarne namene, za financiranje akcije Rdeči noski za bolne otroke v primorskih bolnišnicah.

V četrtek, 16.12.2004, smo se učenci 2.b osemletke OŠ Draga Bajca skupaj s starši zbrali v naši učilnici. Imeli smo ustvarjalne delavnice in skupaj smo v petih različnih skupinah izdelovali različne izdelke. Pri načrtovanju dela smo se trudili, da smo za izdelovanje izbrali čim več odpadnega materiala ter vsaj malce poskrbeli za naše okolje. Tako smo iz odpadne lepenke, papirja in odpadne vatirane podloge naredili božično-novoletne okraske; snežaka in Božička v obliki solze. Ena skupina je slikala na

BOŽIČNO - NOVOLETNI EKO SEJEM

Naše priprave na eko sejem so se pričele že z ustvarjalnimi delavnicami, kjer smo izdelovali izdelke, ki smo jih potem prodajali. Skupaj s starši smo se trudili, da bi vse naredili natančno in lepo. Ob zaključku dela smo bili ponosni na leseno smrečico, ki so jo krasili naši okraski ter na izdelke pod njo. Pri likovnem pouku smo izdelali še voščilnice in akvarelne slike, katerim smo naredili tudi okvirje. Pri razredni uri smo se skupno dogovorili o naših izdelkih ter sestavili seznam dežurnih za prodajo. Pogovorili smo se tudi o tem, kako se bomo obnašali kot prodajalci in kako kot kupci ob drugih stojnicah. Komaj smo čakali, kdaj bo napočil čas za naš eko sejem. Nanj smo povabili starše, stare starše in druge sorodnike. In tako smo ga dočakali. Hitro smo pripravili mize, prinesli okrašeno smrečico ter lepo razporedili še ostale izdelke. Tako smo lahko pričeli s prodajo in kupovanjem. Število obiskovalcev nas je kar presenetilo, saj je bilo poleg učencev ostalih razredov, tudi mnogo drugih. Z zanimanjem smo si ogledali druge stojnice in kupili mnogo zanimivih izdelkov. Naše izdelke smo hitro prodajali in prav kmalu so zmanjkali, škatla z denarjem

pa se je polnila. Ob koncu sejma smo prešteli zasluženi denar in veseli ugotovili, da bomo v humanitarne namene prispevali 8.000 SIT. Res, vsota ni velika, toda s skupnimi močmi nam bo uspelo pomagati, da bodo tudi v bolnišnici v Šempetru »zaživali Rdeči noski«.

KAKO SMO PREŽIVELI ZIMSKE POČITNICE

V petek so se pričele zimske počitnice. Popoldan sem šla s taborniki na Psenk blizu Idrije. Peljali smo se z avtobusom. Po eni uri vožnje smo prispeli do lepe gozdne kočice. Večji taborniki so nam pomagali raztovoriti prtljago. Pripravili smo si ležišča in se odpravili na večerjo. Naslednji dan so nas obiskali s televizije Primorka. Jaz sem jim povedala, kako poteka naš delovni dan. Večji taborniki pa so pokazali, kako zakurimo taborni ogenj. Počeli smo mnogo zanimivih stvari. Drugi dan je začelo močno snežiti, zato smo morali peš do Idrije. Zelo sem bila vesela, ker sem prišla srečno domov.

Manja Bodiroža

Med počitnicami me je obiskala bolezen. Imel sem zelo visoko temperaturo. Prav takrat, ko je zapadel sneg, sem ga lahko gledal samo skozi okno. Na srečo je bolezen kmalu minila. K meni so prišli prijatelji in skupaj smo se igrali. Ko sem popolnoma ozdravel, sem šel s prijatelji ven. Videli smo, da je ostalo še malo snega, zato smo se kepali. Kljub boleznim sem se imel lepo.

Žan Likar

Počitnice sem preživela doma s staro mamo. Zjutraj sem vstala, pozajtrkovala in pomagala kuhati kosilo. Ko sem v ponedeljek zjutraj odprla okno, sem se razveselila snega. Hitro sem se toplo oblekla in odšla delat snežaka. Prišel je bratranec Matej in odšla sva se kepat. Igrala sem se tudi šolo. Prebrala sem tri knjige. Pridno sem varovala mlajšo sestrico in bratca. Zelo rada sem gledala smučarske skoke, kjer sem navijala za naše skakalce. Zelo lepo sem preživela počitnice, ki so hitro minile.

Nika Rener

Letošnje zimske počitnice je pritislila huda zima. Razveselil nas je prvi sneg. Z bratom sva se sankala na vrtu. Vsak je imel svojo progo med vrstami v vinogradu. Tekmovala sva, kdo je hitrejši in kdo se pripelje najbolj daleč. Ko sva se tega naveličala, sva naredila še skakalnico. Ker so bile sani preširoke, sva skakalnico največkrat zgrešila in se nato prevrnili. Najlepše sva skočila, če sva bila na sankah oba skupaj. Med zimskimi počitnicami sem se imel zelo lepo. Doživel sem veliko zanimivih stvari, ki jih še dolgo ne bom pozabil.

Vasja Prelec

V začetku zimskih počitnic je zapadlo veliko snega. Z milom sem namazal sani in se šel sankat. Pridružila se mi je tudi sosedba Barbara. Imela sva mnogo sankališč. Ko sva eno progo zdrsala, sva odšla na drugo. Po končanem sankanju sva odšla domov. Mislila sva, da se to zimo ne bova več sankala. Ponoči je zapadlo še več snega. Progo smo morali potlačiti in popraviti. Pridružila se je tudi moja sestra Mirjam. Nekaj časa smo se sankali. Mirjam in Barbara sta nato naredili snežaka, jaz pa sem našo psico Ajko obmetaval s snegom. Pri tem je zelo uživala. Čeprav smo bili vsi mokri, smo bili veseli in zadovoljni ter smo zelo uživali.

Matevž Ferjančič

VESELI DECEMBER

December - zadnji mesec v letu, ko nas obišče zima s snegom, mrazom, ledom in kratkimi dnevi, ko vsi čakamo na dobre može in v mislih seštevamo dobra dela in misli in si obetamo čarobne in v skrivnost zavite praznične dneve...

Letos se je december začel malo drugače. Še preden smo utegnili zbrati vsa pisma z željami in jih poslati na Miklavžev naslov, nas je presenetilo pismo, prispelo »iz Nebes« na naš naslov. Takole je pisalo v njem:

Dragi moji otroci (majhni in veliki)!

Vesel sem, da se spet bliža moj praznik. Kot vsako leto vas tudi letos obiščem. Za pridne prinesem darila, za manj pridne pa najdem kakšno šibo.

Če imate kakšno posebno željo, mi jo še vedno lahko zaupate. Vaša pisma vrzite v moj nabiralnik v avli. Za kakšno prav posebej lepo pismo bom prinesel posebno darilo.

Nekaj pa bi vas rad še prosil. Star sem že in morda lahko kakšno dobro delo ostane nezabeleženo v moji zlati knjigi. Prosim, da me na ta dobra dela spomnite. Potrudil se bom in našel tudi zanje darilo. Hvala za pomoč in kmalu se vidimo - vaš Sveti Miklavž.

Sveti Miklavž s spremstvom se je pod večer pripeljal naravnost iz Šenčurja pri Kranju. Letos so nas že četrtrič obiskali člani pevskega zbora in otroci dramske skupine, ki so nam pripravili lep večer, Miklavžu pa naložili toliko daril, da smo bili obdarjeni prav vsi. Najlepše pa je to, da ostajajo naši prijatelji, da ob vsakodnevem delu ogromno ur porabijo za zbiranje daril in jih nato pripeljejo v Vipavo in se z nami družijo pozno v noč. Drugo jutro pa morajo v šolo, v službe... Lepo je imeti take prijatelje.

Naslednji dan je bil z nami pojoči kuhar. Ob prepevanju novoletnih in zimskih pesmic je pod novoletno jelko, ki smo jo letos okrasili s sneženimi možaki, spekel čisto pravo torto. Na njej je na koncu prižgal še svečke. Skoraj vsi smo jo poskušali. Tudi mali šolarji iz vrtca Vipava, ki smo jih povabili na to predstavo.

Tudi šport je veselje - še posebej, če smo v vlogi navijačev.

Člani šolskega športnega društva so si v Kopru ogledali košarkaško tekmo in navijali za koga drugega kot za - zmagovalce!!!

Ko se leto obrne naokrog - pred božičnimi prazniki, praznuje tudi Športno društvo Sonček iz Nove Gorice. Organizirajo Sončkov dan in letos so na zaključno prireditev povabili tudi našo plesno skupino Vrtiljak. Širokemu krogu občinstva se je predstavila s svojimi plesi in tako polepšala dan sebi in drugim. Tretji decembrski teden, ko smo se zaman ozirali v nebo, da bi ugledali oblake s snegom, smo imeli »gledališko« obarvan.

Najprej smo si ogledali lutkovno igrico Srajčica, ki so jo pripravili v KUD ŠTRUDL iz Ajdovščine. Dve prijazni kokoški (Tjaša in Petra), nasmejani in smešni, da smo se do solz nasmejali tudi mi, gledalci in bili na koncu presenečeni, ker je iz kosa blaga in dveh zlatih gumbkov nastala moderna srajčica za kokoško, ki je želela biti napravljena po najnovejši modi - kot kure v ljubljanskih kokošnjakih. Naslednji dan: lutkovna predstava o Prešernu.

Petra in Andrej iz lutkovnega gledališča NEBO sta nam z velikimi lutkami prikazala prizore iz življenja našega velikega pesnika Franceta Prešerna. Zraven še malo glasbe, malo besed in pozornost naših otrok je dosegla višek. Predstavo nam je podaril Klub ajdovskih študentov.

Pričakovanje Božička, njegovo obdaritev, petje in spremljava z malimi instrumenti so nam pričarali otroci z Gradišča nad Vipavo. Ko igrajo otroci za otroke, ko jim nastop pomeni dati nekaj lepega drugim, lahko rečemo, da je predstava res prisrčna.

Kljub temu, da je bilo ves teden zabavno, pa so mladi smučarji zaskrbljeno gledali v nebo, poslušali vremenske napovedi - snega ni napovedal noben vremeinar. Na Arehu na Pohorju pa smo rezervirali hotel, pripravili smo smučke in vso jesen so pridno obiskovali suhe treninge. Pa so nam tik pred zdajci s Pohorja sporočili, da so pripravili umetni sneg in da se Šola smučanja lahko začne. Šest

alpskih smučarjev in dva smučarja tekača so za teden dni zapustili Vipavo in uživali na snegu - pod vodstvom 6 strokovnih delavcev Centra in prostovoljke Roos iz Nizozemske.

Vsako popoldne je naš kombibus odpeljal v Ljubljano skupine učencev - na ogled praznično okrašenih trgovin, ulic, na sprevid dedka Mraza, po nakupih drobnih daril za svoje domače in na dobro pico za večerjo!

Učenci obeh osmih razredov so skupaj s svojo učiteljico glasbe obiskali operno hišo v Ljubljani in si ogledali predstavo Hrestač, dramski krožek in instrumentalni ansambel pa sta igrico Škratek Velikouhec predstavila učencem Zavoda za invalidno mladino v Kamniku.

Tik pred odhodom na novoletne počitnice smo si ogledali še lutkovno igrico NOVOLETNA SREČA, starejši gojenci pa so organizirali novoletni ples z zabavo.

In začele so se božično-novoletne počitnice. Za več kot teden dni so odšli domov skoraj vsi gojenci, da v krogu svojih domačih pričakajo rojstvo novega leta. Veseli december se je tako iztekel - malo manj veselo za tiste otroke, ki so ostali v Centru...

Zdenka Fučka

40 LET CENTRA JPV VIPAVA

Center za usposabljanje invalidnih otrok Janka Premrla Vojka iz Vipave v letošnjem letu praznuje 40-letnico svojega delovanja. V tem času smo zaposleni prehodili dolgo pot spoznavanja in odkrivanja drugačnosti, predvsem pa smo se naučili razumeti posebnost otrok in mladostnikov. Da bi na primeren in zanimiv način obeležili to obletnico, smo pripravili vrsto programov in projektov, ki bodo potekali skozi vse leto 2005.

Začeli smo z januarjem, ta mesec je bil posvečen igri, saj je prav igra prva dejavnost otrok, preko katere spoznavajo sebe in okolico. Prvi teden je bil namenjen igram v bazenu, sledile so namizne in družabne igre, tretji teden je bil posvečen gibalnim igram, januar pa smo zaključili z igrami brez meja. Seveda se nismo igrali sami, ampak smo povabili k nam tudi druge otroke, tako so se z nami igrali učenci 3. in 4. razreda podružnične šole iz Vrhopolja. V telovadnici OŠ Drago Bajc Vipava smo organizirali Igre naše mladosti, kjer so bili tekmovalci odrasli, otroci pa strogi sodniki. Pripravili pa smo tudi slikovno tombolo za vse gojence Centra z manjšimi in večjimi nagradami. Vsak otrok je moral narisati risbico, da je lahko na tomboli sodeloval. Veselje otrok je bilo pravo in iskreno. Mesec igre smo zaključili s skupnimi igrami brez meja. Našim učencem so se pridružili še učenci 3. razreda OŠ Draga Bajca Vipava. Skupno druženje, igranje, včasih tudi tekmovanje je povežalo otroke in na koncu ni bilo več pomembno, kdo od kod prihaja.

Sledil je mesec februar, ki smo ga posvetili **kulturi in dobrim medosebnim odnosom**. Pripravili smo razstavo pustnih mask, na obisk smo povabili umetnico Bino Štampe Žmavc in ji zaigrali predstavo Škratek Veleuhec. O svojem potovanju po Mongoliji, o tujih krajih in neznanih deželah nam je pripovedoval popotnik Matjaž Rovar. Seveda nismo pozabili na sladko valentinovo in na vse zaljubljene, učenci višjih razredov pa so imeli tudi valentinov ples in so izdelali medene srčke. Organizirali smo tudi domsko skupnost, kjer smo se pogovarjali o kulturi odnosov, o primernih in spoštljivih odnosih med ljudmi, o strpnosti in nestrpnosti ter o bontonu. V februarju so nas obiskali in nam zaplesali najmlajši plesalci baletnega oddelka glasbene šole iz Nove Gorice ter plesalci iz plesne šole Terpsihora iz Šempetra in Vrtojbe. Naši učenci so se tudi odzvali vabilu učencem OŠ iz Vipave in se jim pridružili v skupnih igrah brez meja, ki pa so se tokrat odvijale na vipavski šoli. Obiskali so nas tudi dijaki Srednje lesarske šole iz Nove Gorice in skupaj z nami pripravili rezbarsko delavnico, v skupnem druženju je nastala čudovita lutka Ostržek. Na obisk smo povabili tudi mlado umetnico Brino Vogelnic Saje, ki nam je predstavila igrico o miški, ki si je trebušček raztrgala. Potekali sta tudi dve delavnici: delavnica oblikovanja gline, kjer so naši učenci spretno oblikovali različne figure, in delavnica nastajanja lutk iz različnih materialov in na različne vsebine. Mesec marec in april smo namenili **pripravam na našo osrednjo slovesnost**. V marcu smo pripravili razstavo slik našega učenca Mirana Marklja, ki na izviren način išče lasten likovni izraz; kulturni

program so popestrili mladi pevci podružnične šole z Goč pod vodstvom Sare Furlan. Tretji teden v marcu bo posvečen smučanju. V goste smo povabili smučarje iz OŠ Roje iz Domžal, da bodo skupaj z našimi smučarji podoživljali skupno druženje na Arehu, si ogledali videokaseto in se zabavali v bazenu. Letos pa praznujemo tudi 15-letnico delovanja naše šole smučanja, zato smo pripravili pester program z ogledom videokasete in opisom kronike smučanja skozi vsa ta leta. Povabilu so se odzvali smučarji, njihovi starši in drugi strokovni delavci, ki so sooblikovali šolo smučanja.

Čeprav naši gojenci malo potujejo, pa je njihovo zanimanje za daljne dežele veliko, zato smo ponovno povabili v goste popotnika Matjaža Rovana, tokrat je pripovedoval o potepanju po Nepal. V aprilu bomo imeli **zbor staršev** in jim predstavili letošnje delovanje našega Centra.

26. maja bo **osrednja slovesnost ob naši 40-letnici** na dvorcu Zemono z zanimivim kulturnim programom, ki bo prikazal delovanje Centra skozi vsa 4 desetletja. Ob tej priliki se zahvaljujemo predsedniku uprave Lipe d.o.o. za razumevanje in pomoč pri najemu dvorane. Vsi pomladni meseci bodo usmerjeni v prenavo otroškega igrišča, saj naši učenci potrebujejo zaradi kombiniranih motenj posebna in prilagojena igrala. Za ureditev igrišča zbiramo sredstva v materialu ali denarju. Vabimo vse dobre ljudi, da nam po svojih močeh pomagajo pri tem.

Za mesec september predvidevamo odprtje igrišča, ob tej priložnosti bomo povabili vse bivše gojence, njihove starše in upokojeince Centra, da nas obišejo in pokramljajo z nami.

Oktober bo posvečen predvsem **gibanju**, skušali bomo poiskati zanimive in prilagojene elemente gibanja ter tako predstaviti naše otroke in njihove posebnosti.

November bo v znamenju **ustvarjalnosti** na različnih področjih udejstvovanja. Ker smo bili celo leto pridni in neumorni, smo konec leta - december - posvetili **zabavi**. Seveda bo tudi ta namenjena našim varovancem z željo, približati naš Center njihovim praviim potrebam, interesom in možnostim.

Seveda se bo v teh mesecih v Centru dogajalo še marsikaj, obiskali nas bodo zanimivi gostje, še bomo vabili v goste učence bližnjih šol in upamo, da bomo v goste odšli tudi mi, in tako predstavili sebe in naše delo, predvsem pa navezali stike z drugimi ljudmi, z domačini. Naj zaključim z mislijo, da je Center v teh 40 letih delovanja prehodil dolgo pot ter s svojo dejavnostjo postal del Vipave in njenih prebivalcev. Vabljeni vsi, da pridete k nam in nas spoznate.

*mag. Erna Žgur Černigoj,
v. d. ravnateljice*

Iz društev

POZDRAV IZ PODSTREŠJA

Smo Društvo za kreativno preživljanje prostega časa Razmetano podstrešje, ki že 10 let deluje v Vipavi. Tako mladim kot starejšim občanom nudimo številne aktivnosti, zabavo, v pisani ponudbi pa ne manjkata niti kultura ali umetnost.

V okviru našega društva delujejo različne delavnice, ki jih mladi animatorji brezplačno nudijo obiskovalcem: igralnice, šah, go kart, literarni večeri, potopisna predavanja. Nenazadnje pa ima društvo celo svojo lastno dramsko skupino, ki vsako leto uprizarja priložnostne igre.

Poleg omenjenih dejavnosti izvajamo tudi drugačne projekte, ki so po svoji obsežnosti večji in zato seveda tudi bolj zahtevni - pripravili smo že več razstav znanih, pa tudi manj znanih slovenskih ustvarjalcev.

Naš letošnji cilj je omogočiti mladim domačim umetnikom, da začnejo svojo pot uspeha v domačem kraju med sorodniki in prijatelji in šele nato potrkaajo na vrata sosednjega mesta in morda kasneje celo države. Tako ponujamo koreografom, glasbenikom, slikarjem, fotografom in drugim talentiranim mladim možnost predstavitve svojega dela.

Prvi, ki sta se odzvali našemu povabilu sta **Vesna Ferjančič** s svojo likovno razstavo in violinistka **Polona Praček**. Odrptje razstave je bilo v petek, 14.1.2005, v prostorih Razmetanega podstrešja. Udeležba je bila številčna. Večer je hitro minil v prijetnem vzdušju ob dobri glasbi in lepih likovnih delih. Slednje si je še vedno mogoče ogledati v Stari šoli.

V lanskem letu pa smo dobili tudi **spletno klepetalnico**, ki jo odlično služi svojemu namenu.

V času zimskih počitnic nudimo **varstvo za otroke**, katerih starši so v službi, sami pa so premajhni, da bi lahko poskrbeli zase. Obisk je številen, otroci pa zadovoljni.

Za lažjo odločitev Vam ponujamo nekaj predlogov, v katerih dejavnostih nas lahko denarno podprete in tako pripomorete k izboljšanju našega programa:

- za vzdrževanje prostora (čiščenje, elektrika itd.);
- za nakup sredstev (barvice, žoga, kolaž papir...);
- za namene dramske skupine (obnovitev kostumov za angelčke);
- za razne tečaje (kuharske, izobraževanje animatorjev itd.);
- za financiranje spletne klepetalnice (neomejene uporabe ADSL priključka);
- za umetniške in literarne večere (projekt Tu sem doma).

Na kratko smo Vam predstavili naš program. V upanju, da se boste odločili podpreti katero od danih možnosti (ki jih lahko napišete kot nakazilo ali namen sponzoriranja), Vam prilagamo številko tekočega računa in davčno številko društva (nismo davčni zavezanci).

TRR: 04751-0000150546

D. ŠT.: 27261646

Za Vašo velikodušno pomoč se Vam že vnaprej zahvaljujemo!

Maja Rehar

KVINTET VENTUS MED SLOVENCII V TORONTU

Za kvintet Ventus se je lanska sezona podaljšala globoko v mesec december. V času med 11. in 21. decembrom 2004 smo se namreč odpravili na gostovanje med slovenske rojake v Toronto v Kanadi, ki so v predbožičnem času praznovali 50. obletnico posvetitve svoje cerkve Marije pomagaj.

Vse skupaj se je začelo v soboto zjutraj, ko smo iz Trsta najprej poleteli do Milana, potem pa še čez Atlantik v Kanado. Po dobrih devetih urah letenja nas je na torontskem letališču že čakal naš prijazen gostitelj g. Tine Batič. Ves čas našega bivanja v Torontu je bil naš skrbnik, prevoznik in organizator. Po prihodu v njegovo župnišče, kjer smo stanovali, se je dan za nas končal že pozno popoldne, saj sta dolg polet in šesturna časovna razlika opravila svoje. No, kljub vsemu pa brez pesmi za dobrodošlico le ni šlo.

Naslednji dan je bila nedelja, zato smo najprej peli pri obeh jutranjih mašah, tako da smo preizkusili akustiko cerkve pri Mariji pomagaj, potem pa odšli na kosilo na podeželje, v idilično zasnežen kraj sredi gozda. Tam so si namreč člani primorskega društva Simon Gregorčič postavili lično kočjo oziroma kar večnamensko dvorano, v kateri že desetletja skupaj preživljajo nedeljske popoldneve. Prijazno so nas sprejeli, mi pa smo jim v zahvalo zapeli marsikatero pesem iz njihovega otroštva.

Kvintet Ventus z gospodom Tinom Batičem (tretji z leve)

V ponedeljek smo imeli prost dan, zato smo se najprej oglasili pri sosednji slovenski župniji pri Brezmadežni, kjer je stanoval naš koprski škof g. Jurij Bizjak. Tudi on se je namreč udeležil velikega praznovanja in je v obeh župnijah vodil posebno predbožično duhovno obnovo. Pozdravili smo ga s pesmijo, potem pa nestrpnost odšli proti znamenitim, poldrugo uro oddaljenim Niagarskim slapovom. Zares veličasten je bil pogled na bobneče prelivanje vode, in ker v tem času ni bilo veliko obiskovalcev, smo se slapovom lahko čisto približali. Prav med obema glavnima slapovoma pa poteka tudi ameriško-kanadska meja. Če bučanje slapov le ne bi bilo tako glasno, bi se naša pesem slišala tudi v Ameriko. Med vračanjem domov smo obiskali še eno izmed mnogih vinskih kleti na tem bogatem vinorodnem območju in pokusili pravo kanadsko vino.

Ob Niagarskih slapovih

Naslednji dan smo izkoristili lepo jasno vreme in se odločili, da raziščemo še samo mesto Toronto. Povzpeli smo se na najvišjo zgradbo na svetu, torontski stolp CN Tower, ki v višino meri neverjetnih 553 metrov, in si ogledali zanimivo velenje z velikanskimi stolpnici. Toronto je večmilijonsko mesto, zato nas hrup, promet in gneča niso presenetili.

V naslednjih dneh smo obiskali več slovenskih družin in od njih slišali zelo zanimive zgodbe iz mladostnih dni. Povsod so nas lepo sprejeli, mi pa smo s pesmijo ta srečanja še oplemenitili. Slovenski rojaki v Torontu so zelo čustveni ljudje, zelo spoštujejo svojo slovensko tradicijo in predvsem ljubijo slovensko pesem. Samo v Torontu jih je menda okrog 35.000, torej za eno veliko slovensko mesto, med domačini pa so poznani kot zelo delavni in marljivi ljudje.

V drugi polovici našega obiska v Torontu smo obiskali še župljane druge slovenske župnije pri Brezmadežni, kjer smo imeli daljši koncert božičnih pesmi, predstavili pa smo se tudi rojakom v Oshawi, kraju blizu Toronta. Tudi tu smo s petjem sodelovali pri sv. maši in po njej pripravili krajši koncert. V lepem spominu pa nam je ostal sprejem v slovenskem domu upokojencev Lipa, kjer so nas hvaležno in s solzami v očeh pozdravili naši starejši rojaki. Naj povem, da nas je na vseh teh obiskih spremljal vselej nasmejani g. škof Jurij Bizjak, ki je ljudi pozdravljal in bogatil s svojimi modrimi besedami. V veliko čast nam je bilo tudi petje pri slovenskem častnem konzulu v Kanadi, ki nas je vse skupaj povabil na kosilo.

V nedeljo, 19. decembra, pa je vendarle napočil dan veselega praznovanja. Dan smo začeli s slavnostno sv. mašo, ki jo je daroval torontski nadškof g. Alojzij Ambrožič, pri njej pa smo zapeli skupaj z domačim cerkvenim pevskim zborom. Po maši je sledilo praznovanje s kosilom in bogatim kulturnim programom. Zbralo se je okrog 450 ljudi, s koncertom pa smo se še enkrat predstavili tudi mi. Poleg prijetnega vzdušja nam je v spominu ostal tudi polarni mraz, ki je tiste dni zajel Toronto in zrak ohladil na nič kaj prijetnih -23°C .

Tako se je približal tudi čas slovesa, saj nas je v ponedeljek popoldne že čakalo letalo za Milano. Kar težko smo se poslovili od vseh prijaznih ljudi, saj smo z nekaterimi v tem času postali pravi prijatelji. Mnogi izmed njih so po nas pošiljali pozdrave svojim bližnjim v domači Sloveniji, spet drugi pa so nam obljubili, da se kmalu spet vidimo, ali doma ali v Kanadi. Polni lepih vtisov in novih spoznanj smo odleteli nazaj proti Sloveniji.

David Puc

FOLKLORNO DRUŠTVO VIPAVA

Folklorno društvo Vipava je bilo ustanovljeno leta 1994. Pobudo za ustanovitev je dala skupina mladih Vipavcev, ki so se kot skavti potepali po Beli krajini in se na Doblički gori srečali s svojo kasnejšo mentorico, Judito Podgornik. Od samega začetka delovanja je Podgornikovi zaupano strokovno in umetniško vodstvo društva. Z resnim delom vzgaja člane društva in skrbi za kakovostno rast prenosa elementov dediščine v sodobnost. »Oče« FD Vipava je Anton Goričan, ki je že od ustanovitve društva njegov predsednik.

Na začetku je bilo v društvu le nekaj navdušenih plesalk, v desetih letih delovanja pa se je društvo razširilo in danes šteje več kot 60 aktivnih članov s celotnega območja zgornje Vipavske doline. Društvo sestavljajo otroška, mladinska in starejša skupina. V otroški skupini pleše 20 osnovnošolcev. Mladinska skupina združuje okoli 20 mladih, predvsem dijakov in študentov, pa tudi nekaj po letih malo starejših članov. Pred petimi leti so se začeli združevati tudi starejši plesalci, ki so s svojim navdušenjem in delom dokazali, da leta niso ovira za folklorno dejavnost. Danes jih je že več kot 20. S posebnim veseljem in zagnanostjo obujajo ljudske plese in pesmi ter s tem pripomorejo k ohranjanju narodove dediščine. Za glasbeno spremljavo plesnih skupin skrbita dva harmonikaša.

Folklorno društvo Vipava uspešno poustvarja slovensko plesno izročilo in ga predstavlja javnosti. Plešejo predvsem primorske plese in prepevajo primorske ljudske pesmi. V svojem desetletnem delovanju pa so se naučili plesati tudi plese drugih slovenskih pokrajin - Bele krajine, Dolenjske, Notranjske in Gorenjske.

Društvo s svojimi skupinami redno sodeluje na regionalnih srečanjih folklornih skupin Primorske, ki predstavljajo izbirno srečanje za sodelovanje na državnem srečanju folklornih skupin. V letu 2001 sta se tako otroška kot mladinska skupina FD Vipava uvrstili na državni srečanju folklornih skupin. V letu 2002 pa je to uspelo starejši skupini. V letih od ustanovitve pa do danes je Folklorno društvo Vipava s svojimi nastopi uspešno predstavljajo slovenske ljudske plese doma in v tujini. Društvo največ nastopa po Primorski, predstavili smo se tudi v Ljubljani, na Bledu, v Trzinu, Črnomlju, Beltincih in Laškem. Večkrat smo že gostovali v Italiji, v letu 2002 pa smo uspešno opravili svoje prvo daljše gostovanje pri slovenskih izseljencih v Franciji. Ob plesu, petju in običajih društvo skrbi tudi za ohranjanje in oživljanje oblačilne kulture na Vipavskem iz sredine 19. in začetka 20. stoletja.

Že od ustanovitve igra društvo pomembno vlogo v lokalnem okolju. V desetih letih delovanja je v društvu plesalo, pelo ali igralo več kot 200 članov, večinoma mladih, dijakov in študentov. Sodelovanje v društvu je postalo odličen način aktivnega preživljanja prostega časa. Med člani se je v letih medsebojnega druženja stkalo veliko prijateljskih vezi, mnogi, v začetku le plesni pari, pa so postali pari tudi v zasebnem življenju.

Rezultate 10-letnega dela bomo člani predstavili na tradicionalnem velikonočnem koncertu v ponedeljek, 28. marca 2005 v dvorani združnega doma v Vipavi ob 18. uri. Vabljeni vsi! Vstopnine ni! »Vsem Vam, ki prebirate te vrstice, in Vašim bližnjim želimo, da bi Vam velikonočni prazniki pomnožili veselje do novega življenja, ki se vsepovsod prebuja. Mir in dobro!«

FOLKLORNO
DRUŠTVO VIPAVA
prireja
KONCERT
na Velikonočni ponedeljek
ob 18.00
v Domu kulture v Vipavi
VSTOP PROST
VABLJENI!

FD Vipava

NOVOLETNO SREČANJE UPOKOJENCEV Z ZLATOPOROČENCI

Zopet je leto naokrog - pa smo za leto starejši. Prehitro minevajo leta in nam izginjajo kot utrinki v vesolju. Preživeli smo nori ali veseli december, kakor je komu bolj všeč. In prav ta poznoddecembrski čas, čas minevanja starega leta in čas pričakovanja novega, je kot nalašč tlakovan za pot, ki nas pelje

dr drugega k drugemu, da si zaželim vse najlepše in prižgemo luč v sebi. Luč kot vrednoto in kot razumevanje sebe in bližnjih. Že vrsto let ob tem času pripravljamo v društvu upokojencev prijetna srečanja, kjer se s prijatelji in znanci poveselimo, se poslovimo od starega leta in nazdravimo novemu. Zadnje srečanje smo imeli 23. decembra 2004 v Vipavskem hramu.

Ker imamo v svojem programu tudi srečanje z našimi člani, ki v tekočem letu praznujejo ZLATO POROKO, smo to leto povabili za novoletno praznovanje tudi ZLATOPOROČENCE. V letu 2004 je

zlato poroko praznovalo pet parov - članov DU, Vipava: Marta in Milan Nabergoj z Lozic, Antonija in Filip Bratož iz Orehovice, Marija in Ivan Jež s Slapa, Sonja in Renato Pušnar, ki živita v Šempetru ter Cvetka in Stanislav Miška z Erzelja. Žal se dva para nista mogla udeležiti tega enkratnega dogodka. Preživeti v dvoje skupaj 50 let, dočakati ZLATO POROKO, to je res velika sreča, ki ni dana vsem. Zdajšnji ZLATOPOROČENCI so iz generacije, ki je svoja mlada, najlepša leta preživljala med drugo svetovno vojno. Spoznavali in zblíževali so se kmalu po vojni. Združila jih je velika ljubezen in medsebojno spoštovanje. Zato so dočakali skupaj ta lepi jubilej. Svoja gnezda in družine so si ustvarjali v zelo težkih razmerah. Prav gotovo, da njihova tako dolga skupna pot ni bila posuta samo z rožicam, ampak je bilo tudi veliko težkih in hudih trenutkov. Da so dočakali zlati jubilej, pa je dokaz, da so se imeli kljub vsemu tudi zelo radi.

Poleg dobre večerje ob prijetni živi glasbi smo jim pripravili kratek kulturni program. V društvu smo pripravili skromna darila za spomin na to srečanje. ZDUS pa je podaril priznanja in čestitke za zlato poroko. Večer je kar prehitro minil v veselem in prisrčnem vzdušju. Želimo, da bi ta večer vsem, ki smo bili zbrani, ostal med najlepšimi spomini v preteklem letu. Pripravili smo tudi bogat srečelov. Zato prav vsem, ki so nam pomagali z darili in nam s tem oplemenitili večer - TEH JE BILO VELIKO, zato ne moremo naštetih vseh, VSEM lepa in iskrena HVALA.

Za doživljanje smisla v STAROSTI, je pomembno, da človek svojo starost sprejme, da ohrani ali pa ustvari z nekom pristen človeški odnos in, da je osebno povezan z ljudmi iz mlade in srednje generacije.

*Vida Bajec
za DU Vipava*

STOPAMO PROTI STOTKI

Na Miklavževo nedeljo je Društvo upokojencev Vipava že drugo leto gostilo devetdesetletnike in več. Kljub slabemu vremenu se jih je udeležilo lepo število. Pripeljali so jih svojci, sosledje, nekateri iz Vipave pa so prišli kar sami - nekaj pa se jih je opravičilo zaradi slabega počutja.

Vse navzoče je najprej pozdravil predsednik društva Stanislav Jež in jim ob bližajočih se praznikih zaželel veliko zdravja in veselja v krogu domačih.

Program je pripravila in vodila Silva Vehovar. Z uvodnimi besedami je vzbudila pri starostnikih pozornost, se jim na prijeten način približala, tako da so začutili, da so med nami zaželeni in da nanje nismo pozabili. Enostavno jim je nanizala nekaj statističnih podatkov. V občini je 27 občanov, starih devetdeset let in več, od tega samo 5 moških. Najstarejša občanka je Angela Nusdorfer iz Vrhpolja, stara 98 let, v Vipavi pa je to Edka Fabjan, ki stopa v šestindevetdeseto leto.

V kulturnem programu so nastopile naše znane LJUDSKE PEVKE z Gradišča. Učenci OŠ VRHPOLJE z mentorico Leo Kobal so se predstavili s skečem iz časov italijanske oblasti, ko so v šolah poučevali samo v italijanščini. Tega časa se naši povabljeni še dobro spominjajo. Pod vodstvom Vlaste Lokar-Lavrenčič so se oglasile tamburice posameznikov TAMBURAŠKEGA ORKESTRA, ki je znan doma in v tujini. Ob zaključku programa je MIKLAVŽ obdaril naše goste in jih simpatično nagovoril. Bili so prijetno presenečeni, saj jih je to vrnilo daleč nazaj v njihovo rano mladost.

Nadaljevali smo s kramljanjem ob pogrjnjeni mizi. Za veselo vzdušje je raztegnil svoj meh Pavle Bajec. Nekatere je glasba tako prevzela, da so tudi zaplesali. Preden so odšli domov, smo naredili nekaj fotografskih posnetkov.

»Prosim, pošljite mi fotografijo domov, vam jo kar danes plačam, da bom imela spomin na ta čudoviti dan«, je rekla ena izmed udeleženk srečanja.

Te besede potrjujejo, da smo dosegli svoj namen in jim vsaj za trenutek polepšali življenje.

Ana Velagič

ZA DOM IN DRUŽINO

San Pedro, božič 2004, novo leto 2005

Draga sestra, dragi brat!

Leto 2004 se poslavlja in tone v večnost! Z božično skrivnostjo, z Jezusovim rojstvom med ljudmi pa se odpirajo vrata novega leta. Začenjamo ga z velikim upanjem, saj je Jezus - Emanuel, Bog z nami. Kako potrebna je njegova prisotnost v našem osebnem, cerkvenem in družbenem življenju slikovito govori prav zgodba Slonokoščene obale.

Izteka se leto upanja, ki je posebno na družbenem področju veliko obetalo, kot na primer, da se bo položaj končno uredil, da se bo država združila ter se tako nadaljevala prekinjena nekakšna zlata doba dežele. Da se bodo begunci vrnili na svoje domove ali vsaj v svoje vasi, ki so seveda potrebne obnove. Da se bodo mnoge razdeljene družine zopet srečale. Da bodo izšli vsi zakoni, ki so bili predvideni po sporazumu med vladnimi in uporniški silami in da se bodo uporniki razorožili ter se vrnili v civilno življenje. Da bo predsednik države končno obiskal kraje, ki so že več kot dve leti izven njegovega dosega. Setev želja je bila obilna, žetev sadov pa bolj skopa. Vendar lepa lastnost afriškega človeka je, da nikoli ne obupa!

Poleti so bili obnovljeni mirovni pogovori, ki so bili od začetka leta blokirani. Vsaka stran je obljubila, da bo sledila mirovnemu načrtu, ki ga je slovesno podpisala. V resnici pa ni bilo prave volje, da bi udeleženi, kar so obljubili. Uporniki na severu se niso razorožili, niti začeli niso

razoroževanja pod nadzorom sil Združenih narodov in francoske vojske. Na jugu niso sprejeli vseh potrebnih zakonov, ki bi bili garancija za nadaljnje skupno življenje in predvsem za nove predsedniške volitve 2005. V začetku novembra je vladna stran poskušala z vojaškim napadom pregnati upornike, a ni uspela. Uspelo pa jim je zaplesti Francijo, ki je v svoji preveliki jezi uničila vse letalstvo vladne strani. Kar naenkrat so Francozi oziroma njihov predsednik, postali glavni in pravi sovražnik, ki se je dolgo skrival za uporniškimi silami. Ljudje glavnega mesta, predvsem mladi, so šli osvobajati zasedene točke, predvsem letališče. Med štiridnevnimi nemiri je izgubilo življenje čez petdeset mladih. Ranjenih pa naj bi bilo od tisoč do dva tisoč ljudi. Francoska vojska se je končno umaknila v svojo bazo. Slonokoščenci so tako "odkrili" pravega sovražnika in ga premagali z golimi rokami, kakor radi poudarjajo. Ljudje pa niso napadali samo vojakov, ampak in predvsem so se spravili na Francoze in njihovo premoženje. Veliko je bilo ropanja, ker nihče ni mogel kontrolirati množice. Tudi zaporniki glavnega državnega zapora so zavohali pravi trenutek in več tisoč jih je pobegnilo. Polovica Evropejcev, bivajočih na Slonokoščeni obali, je zapustila državo, okoli osem tisoč ljudi. Nekateri podjetniki se vračajo, vendar sami, brez družin. Francoske šole so bile izropane in ena požgana. V začetku decembra so eno popravili in jo ponovno odprli

Vesetje vaških otrok

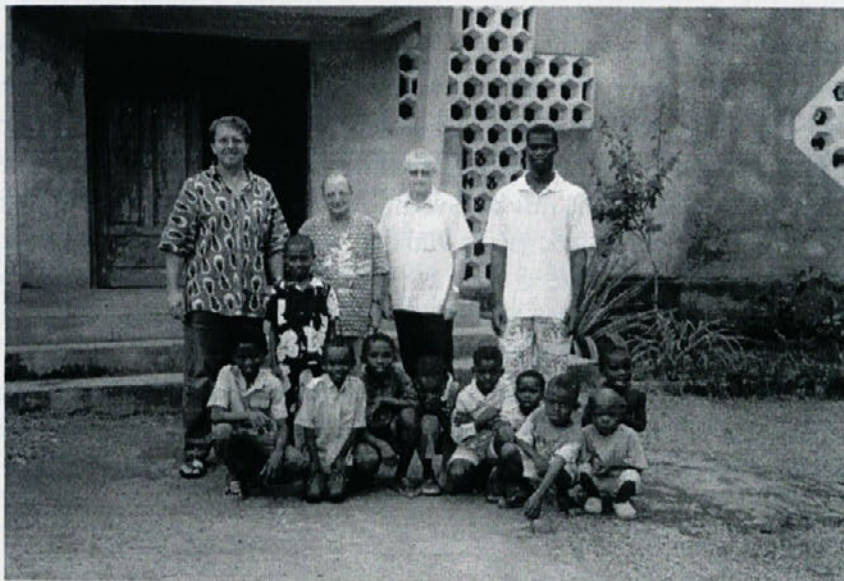
za pouk. Tudi v San Pedru je francoska srednja šola prenehala delovati, ker je bila opustošena. Nekatero trgovino so bile izropane, predvsem v lasti Libanoncev. Medijska predstavitev dogodkov je bila precej enostranska, zato si je težko ustvariti bolj objektivno sliko vsega dogajanja. Na našem misijonu nismo občutili teh napetosti, le v mesto iz previdnosti nismo šli nekaj dni. Dobra novica je, da so mirovna pogajanja zopet zaživela. Življenje pa seveda postaja vedno dražje. Osnovne potrebščine in gradbeni material se redno dražijo, medtem ko sta ceni kakava in kave že drugo leto precej nizki. Precej denarja s tega gospodarskega področja gre za oboroževanje. V začetku sezone pobiranja kakavovca so ljudje nekaj stavkali, pa ni bilo pravega učinka. Konec preteklega leta so začeli urejati ulice našega mesta, pa se je ta obnova skoraj ustavila. Le tu in tam se vidi kakšen gradbeni stroj, ki nekaj brska, pa je vse brez pravega učinka.

V Cerkvi se veliko moli, da bi prenehale vse delitve in bi končno zavladal mir. Veliko upanje naših ljudi je položeno v jasli novorojenega Boga in Kneza miru. Razumejo, da ni mogoče uresničiti miru s figo v žepu, da mora biti mir izmoljen, da so potrebne tudi osebne spremembe in spreobrnjenja. Narod, kot tak, se ne more spremeniti, spreobrniti se mora vsak posameznik.

Težko je zajeti vsa dogajanja na našem misijonu v teh nekaj vrsticah. Lažje pa jih je zajeti z eno besedo: gradbeno, v duhovnem in tudi v materialnem pomenu. Misijon je zaživel z novim letom in do danes ni nehal rasti in videti je, da se rast še ne bo ustavila. Želeli bi, da bi bili čimprej zgrajeni prostori, ki so potrebni za normalno delo misijona in seveda tudi župnijska cerkev. Župnik Pavel je polno angažiran v gradnji, zato tudi ta dela uspešno napredujejo. S smislom za prostor je razporedil okoli lope, kjer so sedaj maše in razne pomožne pastoralne prostore: štiri učilnice, tri sobe za sprejem katehistov, ki obišejo misijon, kuhinjo za večja srečanja, obednico in skladišče. Pravi center, predvsem zadostno število sob za katehiste, pa je načrtoval na drugem koncu misijona, kjer je teren že pripravljen. V škofiji je Pavel zadolžen za vzgojo katehistov, zato tudi na misijonu pripravlja zanje potrebne prostore, da bodo srečanja lahko uspešno potekala. Že v januarju 2005 so predvidena prva srečanja, in sicer srečanja po etničnih skupinah.

S postavitvijo še dveh pokritih prostorov je v tem pastoralnem letu ves verouk prišel na misijon. Lansko leto smo bili gostje v eni osnovni šoli, pa je bilo mogoče zaznati, da so se nekateri porazgubili in niso našli poti k nedeljski maši ali v razne skupine, ki so bile zanje organizirane. Letos je verouk bolj reden in urejen in tudi ljudje se počutijo na misijonu bolj domače. V Afriki je zelo važna pripadnost skupnosti, ki ima seveda nekje svoj prostor. Na primer: nekatere družine so že več generacij v mestih. Toda, ko jih vprašaš, kje so doma, bodo povedali vas svojega starega očeta ali celo prapradedca. Morda v vasi še niso bili, vendar vedo, da pripadajo vasi in skupnosti, ki je tam. Tam je njihova zemlja! Če je le mogoče, so tudi v vasi pokopani.

Tako so tudi bolj zaživela mladinska gibanja, Skavti, skupina srednješolcev, skupina mladih delavcev in skupina otrok. Čez teden so zaposleni s šolo ali z delom, ob koncu

Misijonarja g. Sandi Skapin (prvi z leve) in g. Janko Kosmač (tretji z leve) s skupino otrok v Grand Béréby, poletje 2004

tedna pa se mladi vključijo v razne aktivnosti. Tudi odrasli imajo svoje skupine na misijonu, ki pa so bolj liturgično in molitveno usmerjene. Štiri molitvene skupine se srečujejo predvsem ob večerih, ko člani skupin pridejo z dela. Vsak župljan je povabljen, da si izbere eno skupino, kjer je bolj osebno angažiran, kjer sprejme tudi razne naloge v dobro skupine in župnije. Skupine poudarjajo zavzetost za evangelizacijo. Vsak kristjan je poklican, da oznanja evangelij doma, kakor tudi v družbi. Seveda so poti različne.

Dragi prijatelji, vsem vam iskrena hvala za vso vašo podporo: duhovno kot tudi materialno. Ko misijonsko delo napreduje, se zahvaljujemo Bogu za vsako odprto srce, ki prisluhne njegovi Besedi. Da pa se Evangelij - Vesela Novica širi, je tudi vaša zasluga. Misijonarji smo samo vidni podaljšek vaših molitev v božjih rokah. Iskrena hvala tudi za vse denarne darove, ki omogočajo nam in novim kristjanom, da skupaj gradimo Božje kraljestvo. Vsem vam se priporočava v molitev; kakor priporočava v molitev tudi našo državo, da bi končno prišlo do pravega miru.

»Bog se je vrgel pod noge človeka. Samo če se sklonim pred Bogom-človekom, ga lahko poberem in sprejemem v svoje naročje.« P. Meca

Vsem voščiva blagoslovljene božične dni in milosti polno novo leto 2005.

Lep pozdrav.

Pavel Bajec in Sandi Skapin

Lida Turk, rojena v Trstu, je svoje poklicno in osebno zanimanje posvetila zbiranju obnavljanju katoliškega spomina iz polpretekle primorske zgodovine.

*Iz njene knjige **Le šepet je, ki ga slišimo o njem**, objavljamo črtico.*

Primorska velika noč

Kaj bo ostalo od generacije računalnikov, elektronske pošte, neskončnih in brezštevilnih telefonskih pogovorov in sporočil? Kam se bodo zgubile besede, v katero podstrežje se bodo skrile misli, v kateri skriti predal spomini? Za stoletji in tisočletji ostajajo papirusi in pergamenti, tablice in spomeniki, skrivnostne pisave in znamenja, sporočila, ki so jih na prsih prenašali skozi puščavne in daljave zvesti sli, jih čuvali kot svetinjo za ceno lastnega življenja; grmade pisem, ki so potovala v vrečah in zabojih na kočijah, z vlakom in letalom. Veliko jih še razpada po omarah, za knjigami čakajo na policah, vržena so v kot, nedosegljiva, a nenadoma pridejo na dan, da se iz starega orumenelega lista izlijejo čustva, tako kot iz pisma, v katerem teta, po kateri imam ime, opisuje doživetje Velike noči v prvi povojni pomladi.

Šele ob koncu vojne ji je bilo dano, da je lahko prvič obiskala možev rojstni kraj, čeprav je imela za sabo že skoro sedem let poroke. Iz globokega čustvovanja veje začudenje nad primorsko Veliko nočjo v cvetoči pomladi, odražajo pa se tudi vsakdanje delo, skrbi in razmere prvega povojnega časa.

Na sveto Veliko noč 1946.

Snoči, to je bilo v soboto, smo prav zvečer dobili Vaš zavitek in pismo. Zelo smo bili veseli obojega, posebno pa pisma, ker nas je skrbelo, kako je z Vami; Marica je namreč tedaj na Jožefovo obljubila, da

bo takoj pisala. Prav iz srca Vam privoščimo, da imate vsaj že enkrat stanovanje urejeno. Saj si lahko mislimo, kaj se pravi živeti v neurejenosti in stalnem prahu izpod strehe, ki jo je razmajal zračni pritisk ob bombnem napadu. Škoda le, da niste bili danes za Vstajenje tu. Tako lepega in iskreno pobožnega in slovesnega Vstajenja še nisem doživela. Že vse dopoldne sem pod vplivom te jutranje slovesnosti in sem kar razburjena. Čudno se Vam zdi, da smo tu ostali, kajne? Pa sva kar nekako slutila, da bo tu mnogo lepše kot bi bilo v mestu. In slutnja naju ni varala. Bila sem sicer doma - v Ljubljani - od srede zvečer do petka zjutraj, a v petek ob desetih sem bila že zopet doma, tu. Zato ne vem, kako je bilo v četrtek v cerkvi, toda včerajšnja jutranja sveta maša z vsemi obredi, še bolj pa današnja sta bili taki, da sta gotovo vsakega vernika globoko presunili. Danes sem videla, kako velika je v tem oziru razlika med mestom in vasjo. V mestu gre vse bistvo veličine božjega Vstajenja kar mimo človeka, v mestu je Velika noč le v tem, da imajo ljudje po večini nove obleke, čevlje in klobuke. Tu se je danes začela slovesnost še v temi, ob pol treh zjutraj. Ob štirih je šla procesija iz cerkve mimo žage proti kolodvoru, po novi cesti do

lekarne in čez trg nazaj v cerkev; bila je dolga: ko so šli zadnji iz cerkve, je bil križ že dalje od buffeta. Povsod na oknih so bile sveče, kipi, podobe, cvetje, po ograjah vrtov bengalski ogenj (kakor če gori plamenica - fagla) in potem slovesna maša, blagoslov vernikov in končno še jedil. Orgle so mi bučale pod rokami, ko sem spremljala pevce, kot da se res zemlja trese ob smrti in vstajenju Najvišjega.

Sama nisem vedela, kaj in kako orglam, vse je drhtelo v meni. Da, bilo je prav veličastno Vstajenje sredi morja luči in cvetja v cerkvi. Zunaj pa pomlad, vsa polna mehkoobe, sonca, bogastva, cvetja, vonjav in šumenja čebelic. Vse stvarstvo povečuje svojega Gospoda. Preživeli smo mogočno, slovesno, svobodno in mirno Veliko noč. Bogu bodi hvala! Zaslužili smo jo.

Delali smo neprestano v šoli, doma, na vrtu, na njivi. Na vrtu imamo že zunaj grah, špinačo, redkvice, krompir in drugo zelenjavo. Na balkonu imam v kišticah posejane kolerabe, paradižnike, karfijolo, kumare, ostalo smo sejali kar zunaj na vrtu. V njivi je bilo hudo delo. Orali smo s traktorjem v dežju, in ker je bilo slabo vreme, nismo mogli takoj saditi krompirja. Sadili smo ga na grabce. Če Bog da, ga bo dosti za Vas in za nas. Obdelujemo vse sami, brez tuje pomoči; kar po urah čez poldne, zgodaj zjutraj ali proti večeru, kakor je pač čas, ker imamo šolo zjutraj, popoldne in France še zvečer tečaje. Prav lušno bi bilo, če bi prišli za danes teden vsi trije, v soboto zvečer s korijero, v ponedeljek zjutraj pa nazaj, ker gre že ob pol šestih od tu. Sicer bodo v nedeljo tu tekme Prosvetnih društev z igrami, mi igramo Klopčičevo Mater. Razen tega pa je v Šturjah šagra in bo na Stari babi Jurjeva frtala - splošno ljudsko veselje. Jutri pojdemo najbrže s Planinskim društvom na Zeleni rob. To bi bilo prav zabavno za vas in prihodnja nedelja bi vam prinesla malo spremembe iz mestnega življenja. Nonica pravi, da bi prišla k Vam, ko se bo vse malo uredilo in promet izboljšal, tedaj pa pride za dalj časa. Na žalost nisem vedela, da bo priložnost Vam kaj poslati, zato prilagam le malo žegna. Veselimo se Vas čimprej, ker je tu sedaj nebeško lepo. Mali nečakinji pa bom, kadar pride, za njeno pridnost že kaj pripravila. Vsem prav prisrčne in iskrene pozdrave...

LEPO PETJE, LEPO SRCE.

Ptico boš spoznal po petju, pa človeka tudi; ako lepo petje, ima tudi lepo srce. In kar se o človeku posamezno - se lahko reče o vsem ljudstvu. Iz obilnosti srca se glasijo usta, in kjer ni čednih pesmi, tam tudi prebivati ni veselo. Res je pa tudi, da starši in redniki, vojvode in učitelji premalo obrajtajo petje. Petje ima čudno moč za dobro, pa tudi v hudo, kakor ga obrneš.

Čedne pesmi so otrokom prva dušna paša. Mati, ki otroku lepo poje, mu goji zlahtno srce, z milimi glasovi mu zlahtni občutljaje. Kdo bi pozabil vse svoje žive dni ljubeznivega petja ljube matere ali pa skrbne pestunje, katero dete željno posluša pa tudi hitro poizkuša, poprej ko izreče ata ali pa mama. V naročju matere je prva in pa za človeka najjimenitnejša šola: detetu se to vtisne v mehko, nežno srce, kar bo storilo nekdanj moža. Kako veselo smo sedeli otroci pozimi krog kolovratov pa vlekli na uho mile stare pesmi o svetem Juriju, ki je kupil zelen plašč, ali pa o treh rimskih deklicah, ki so hodile na božjo pot, katere so nam peli rajna mati. Veliko solnc je od tiste srečne dobe potonilo v večnost; še me veseli mladostno petje.

Petje ima lepšati življenje, požlahtnjevati vse naše dejanje in nehanje. Kjer ljudje radi lepo pojo, tamkaj je dobro biti; med hudobnimi ljudmi ni lepih pesmi. Posvetne, poštene pesmi so sol življenja, da se ne pokvari. Popevajo naj se pozemeljske reči in časne prigodbe, ali duh naj se povzdigne nad minljivost in naj ne pozabi svojega namena. Ne v blato pregrešne gnusobe potisniti, temveč obuditi srce k nebeškim željam morajo naše posvetne pesmi. Za ta del so posvetne pesmi ali podpora čednosti in moške kreposti, ako so poštene, ali pa seme popačenih ljudi, če so grde. Pošteno petje mora biti zabela dobre volje in vino kratkočasja. Kdo ne pozna slovenskih zdravic in z veseljem ne pomni rajnih srečnih dni, ko smo jih peli v veseli družbi? Kdo Slovencev bi ne znal vsaj ene čednih napitnic in vedel napiti pošteni družini, kadar pride vrsta na njega? Čedne pesmi so za dobro voljo zlata vredne, in kdor jih zna prav peti, za dobro voljo več velja kakor mejaš ali hišni oče, ki rad daje piti. Ali zdravice ne smejo učiti pijančevanja ali zagovarjati pijancev, ampak lepe misli naj dajejo, rekoč: Le ga pijmo in zaužimo, pa Boga ne pozabimo; mi na Boga, Bog na nas, daj nam Bog prav kratek čas! - Takih pesmi imamo še premalo, in te, ki so, jih premalo poznamo ali so se nam pa že postarale; zakaj tudi pesmi se ljudje naveličajo in poželijo novih. Lep božji dar je čedno ubrana pesem in moder pesnik, ki snuje prave pesmi.

Danica, l. 1849

NEKAJ RESNICE ...

Paradoks našega časa skozi zgodovino je, da imamo boljše zgradbe, a slabše živce, širše ceste, a ožje gledišče. Potrošimo več, a imamo manj, kupujemo več, a uživamo manj. Imamo večje hiše in manjše družine, več ugodnosti, a manj časa.

*Imamo več diplom, a manj razuma, več znanja, a manj razsodnosti.
Več strokovnjakov, a kljub temu več problemov, več medicine, a manj zdravja.*

Pijemo preveč, kadimo preveč, trošimo nesmotrno, smejemo se premalo, vozimo prehitro, preveč se jezimo, prepozno ležemo, vstajamo preveč utrujeni, beremo premalo, gledamo preveč TV in molimo preredko.

Pomnožili smo naše imetje, a zmanjšali svoje vrednosti. Govorimo preveč, ljubimo preredko, sovražimo prepogosto.

Naučili smo se hiteti, a ne tudi čakati. Gradimo večje računalnike, ki vsebujejo več informacij, ki proizvajajo več kopij kot kdajkoli, a mi komuniciramo vse manj in manj.

Spomnite se, da rečete "Ljubim te" svojemu partnerju in vašim ljubljenim

...

in pri tem je najpomembneje, da tako res mislite. Poljub in objem bosta zacelila rano, če bosta prišla globoko iz vas. Spomnite se, da se držite za roke in cenite trenutke, ker nekega dne ta oseba ne bo več tu. Dajte čas ljubezni, dajte čas pogovoru in dajte čas deljenju vaših dragocenih misli z drugimi. Obkrožite se s tistim, kar imate radi, naj bo to družina, ljubimci, spomini, glasba, rože, hobiji, kar koli. Vaš dom je vaše zaklonišče.

Cenite svoje zdravje: Če je dobro, ga očuvajte. Če je nestabilno, ga popravite. Če ga ne morete popraviti, najдите pomoč.

Recite ljudem, ki jih imate radi, da jih imate radi v vsakem slučaju.

* * *

VAŠ VRTIČEK

V teh mesecih, ko je narava počivala in sta nas tudi v Vipavski dolini presenetila sneg in mraz, je marsikdo izmed nas pomislil na pomlad in delo na vrtu. Kaj nam vrt in naše rože v resnici pomenijo? Zakaj toliko časa preživimo na tem koščku zemlje? Mislim, da vsak ljubitelj narave najde svoj odgovor. Gotovo se veliko skriva za dejstvom, da je ta košček zemlje naš in nam ne prinaša samo dela, ampak tudi sprostitev in veselje. Velikokrat se nam že ob pogledu na lepe rastline, ki obdajajo naš bivalni prostor, razblinijo težave, skrbi in utrujenost. Za to ne potrebujemo ne vem kako velikih in razkošnih vrtov iz revij. Dovolj je že terasa, balkon ali naš mali vrtiček, kjer posadimo rastline, ki so nam ljube.

V prejšnji številki Vipavskega glasu sem vam predstavila biopridelavo zelenjave, tokrat pa sem se odločila, da vam napišem nekaj besed o okrasnem vrtu.

Živimo v zelo lepi dolini, vendar zaradi burje in žgoče poletne vročine ne moremo gojiti vseh rastlin, ki bi jih želeli. Obilo truda in vode zahteva že lepa zelenica, ki bi jo radi imeli pri hiši. Marsikatera rastlina, ki jo prodajajo v vrtnarijah, in je tako lepa na sliki, bi na naših vrtovih samo vegetirala in končno odmrta. V našem okolju dobro uspevajo rastline, ki potrebujejo sredozemsko klimo. To so: dišavnice, vrtnice, oleandri, hortenzije, zimzelene grmovnice in iglavci.

Kraljica vrta je vsekakor vrtnica, ki pri nas zelo lepo uspeva. Zahteva dokaj skrbno nego, vendar nam to poplača z obilnim cvetenjem. V naših vrtnarijah je veliko ponudb, zato bi vam svetovala, da se, preden se odločite za vrsto vrtnice, ki bi jo radi imeli, o tem posvetujete z vrtnarjem. Predvsem se odločajte glede na občutljivost vrtnice na boleznih in glede na prostor, kamor jo nameravate posaditi. Vrtnice so lepe v skupinah, lahko se odločite samo za eno barvo, lahko pa izberete različne barvne kombinacije, le da se barve skladajo. Razne mreže in stare zidove lepo krasijo vrtnice vzpenjalke. Vrtnice sadimo od pozne jeseni do zgodnje pomladi. Zgodaj spomladi jih obrežemo, prerahljamo zemljo (ne pregloboko, da ne poškodujemo korenin) in dobro pognojimo. Najbolje, da to storimo z najmanj tri leta starim gnojem, ki ga natrosimo po celi površini najmanj 5 cm na debelo. Vrtnice v času rasti vsake tri tedne škropimo s pripravkom, recept zanj je bil objavljen v prejšnji številki Vipavskega glasu. Pomembno je, da sproti režemo odcvetele cvetove. Dobre sosede vrtnicam so dišavnice, kot so: sivka, žajbelj, rožmarin in timijan. Omenjena zelišča se z vrtnicami lepo ujemajo, obenem pa ščitijo vrtnice pred različnimi škodljivci. Tudi ognjič jim je dober sosed. Prav tako lahko kot obrobek nasadite vrtno nageljno, žametnice, salvije, begonije ali pa razne plazeče se trajnice. V ozadju se lepo podajo iglavci ali zimzelene grmovnice. Z zimzelenimi rastlinami zapolnite prostor in hkrati služijo za oblikovanje kot strukturne rastline. Kadar pa se odločate za posodovke, ne pozabite na oleandre in hortenzije, »avtohtone« rastline Vipavske doline.

Rada bi vam kot nasvet posredovala nekaj receptov za naravno zaščito vaših rastlin.

Baldrijan koristi proti pozebi, saj za 4°C poviša temperaturo na rastlini, ki jo poškopite. Škopivo pripravite tako, da baldrijanove cvetove zmeljete in stisnete sok, ki ga hranite v temni steklenički. Spomladi, ko je nevarnost pozebe, poškopite cvetoče sadno drevje ali druge rastline s pripravkom iz 10 kapljic baldrijanovega izvlečka na 1 liter vode. Baldrijan nabirajte poleti v sončnem vremenu. Veliko ga raste na Javorniku in v njegovi okolici.

Škodo na vrtu marsikje povzročajo tudi polži. Teh se lahko znebimo, če si pripravimo škopivo, tako da damo pest polžev v kozarec ter prilijemo 1 liter vode. Kozarec pustimo na soncu, da polži razpadejo, dodamo 2 litra vode, precedimo in poškopimo tri večere zapored tam, kjer se polži zadržujejo. Tako škopivo lahko naredimo tudi iz drugih škodljivcev, ki povzročajo škodo na vrtu. Podobno kot za škodljivce velja tudi za trdovratne plevelce, ki bi se jih radi znebili. V posodo damo plevel (samo eno vrsto plevela), namakamo ga v vodi, da razpade, dolijemo dvakratno količino vode, precedimo in zalivamo trdovratni plevel.

Prepričana sem, da bo kateri izmed nasvetov uporaben tudi za vaš vrt in vam bo olajšal delo. Ponovno vas vabim, da tudi vi napišete kaj o svojih izkušnjah pri vzgoji rastlin. Veliko spomladanskih užitkov na vašem vrtu vam želim!

Marija Bajec

ZA RAZVEDRILLO

KRIŽANKA

CENTER ZA USPOSABLJANJE INVALIDNIH OTROK (CUIO) PRAZNUJE

		SESTAVIL VLADIMIR ANŽEL	IME ČRNOG PESNIKA, PETROVIČA NIEGOŠA	REKA NA SZ DELU RUSIJE	KUPCI, NAROČNIKI, KLIJENTELA	MOŠKO IME			MAHINA ODPRTINA	IME IN PRIMEK DOKONČAVNE RAVNATELJICE CUIO	PROSTOR PRED VHODOM V POSLOPIJE
		ZDRŽEK OD JEDI						ZVEZA ZA PRIMORSKO			
		KESTICA ZA CENTRALNO POŠTO						OBLIKA IBUNA EDWARD			
		FOSILNI KRILATI PLAZILEC						MESTO V FRANCIJI			
		TURŠKI VELIKAŠ				POVRŠINSKA ENOTA		NIKOLA TESLA			
		ZVIJAČA						ARABSKI ZREBEC			
	ČUVAJ ŽIVINE		SLOVENSKI METROPOLIT ALOJZ			HRIB NAD LOŠKO DOL					
		OTROŠKO VOZILO				DOL. PREDK. ČAS V SREČI IN OBVAŠČINI					
PREDRLJIV ZVOK				ŠKATLICA ZA MAJN TRAK							DRUGO IME ZA TROJO
				KAREL CUDERMAN							
KANADSKI PIVEČ, PAUL			EGIPTOVSKI KRALJ					GRŠKA ČRKA			
			PREBIVALKE ESTONIJE					OSEBNI ZAJMEK			
TEŽEK, KEMIČNI ELEMENT					GRŠKA ČRKA			TOK, ETUI			
					LOVRENC KETE			AVT. OZN. TRSTA			
IME FILOZOFA KRAMMERSBERGA				MAJHINI LISTI							
				IME ČRKE S							
ILOVICA			AMER. ZVEZ. DRŽAVA							KAREL OŠTIR	
			KONJSKI LASJE							JERNEJ DAMIAN	
AVT. OZN. RIJEKE			DOKMATA PERJAVNA ŽIVAL		TATJANA BIZJAK			SLOV. POKLEST. IVO			
			ČLAN ORGANIZACIJE					INDEJSKO ŽENSKO OBLAČILO			
PRIMEK VEČ DRUŽIN Z GRADIŠČA PRI VIBAVI				PRVI MADŽARSKI KNEZ	SLOV. GLED. IGRALEC, EVGEN	KRATAKA BISTEPIJSKINA MAMILA				VELIKA POSODA ZA HRANJENJE TEKOČNI	MEDANRODNA KRATICA ZDRUŽENJE NARODOV
REKA V RUSIJI, PRITOK BALHAŠKEGA JEZERA						VEZNIK					
ZNAMENJE, ZNACILNOST								KEM. ZNAK ZA BAKER			
								PRIZIBILNICA			
KEM. ZNAK ZA LITIJ			SKODANA RAVANA ILIČKA ČLUB								
			OKROGLJ ŠTEVILO								
KRČEVIT JOK			ZAPOREDNI ČRKI			VULK. OTOK OB SUMATRI					ANTON TOMAŽIČ
			AMER. OBVEŠČ. AGENCIJA			ITALIJ. IME ZA IZOLO					
	ORANJE		KEM. ZNAK ZA KALCIJ		IVAN JEŽ			ŽIVALSKA NOGA	TIMOTEJ ANŽEL		
	ČUVLJARSKO ORODJE		RDEČI KRIŽ		ENOVLENTINI RADIKAL				VELIKO FRANCOJSKO MESTO		
JUBILEJ, KI GA PRAZNIJE CUIO											
EVROPSKA OTROŠKA DRŽAVA				TURISTORIALNA OUBRAMBA			VIŠAVJE V SAHARI				
				ENAKI ČRKI			IVAN TAVČAR				
CIN. SPAJKA				PRVA RAVNATELJICA CUIO, FRANČIŠKA							
ORGAN VIDA				VISOKO OKRASNO DREVO							

Rešitev iz 71. številke VG:

Vodoravno: osir, Istra, kino, vagon, Olt, Kam, PT, Sveta noč, blažena noč, teren (pomotoma je bil v križanki opis za drug pojem - za napako se opravičujem), BBC, JS, kozolec, etc, morala, reklo, žir, Kogoj, vena, OV, salonar, rak, Iza, inlet, Ines, Njasa, loto, tesar, očak

Navpično: okostje, Korint, silvestrovanje, Inter, EEG, klas, ro, tek, kos, ESA, Kanomlja (pomotoma je pri računalniški obdelavi izpadel del opisa za ta pojem), Tar, Ivan, ZOO, LI, Samobor, vozilo, IG, rop, celina, eta, ant, carar, sok.

Naš "kulturni pust"

Pust in kulturni praznik je bil letos dela prost dan - prost tudi za osebe našega doma - za tisto, ki skrbi za - naše duše. Vendar se ne damo.

Pust smo pač praznovali v ponedeljek, 7.2. Zjutraj, kmalu po zajtrku, so naše terapeutke okrasile avlo s pisanimi balončki, privleklo škatle z lasuljami, ogrinjali, šminkami - in smo se prelevili v čarovnice, povodne može, indijance, cigane... tudi tisti, ki so na vozičkih, se niso branili *maškor*. Jaz sem seveda na svoj tradicionalni nahrbtnik dala velik plakat POTUJOČA KNJIŽNICA, ker v njem prenašam literaturo, ne le zase in za svoje *cimre*, temveč tudi za druge naše stanovalce - in včasih celo za delavke. (Nekoč me je naša Hilarija prav debelo pogledala, ko sem zahtevala knjigo "S športom v zdravo nosečnost".)

Uprava je pričarala veselo živo godbo s harmoniko. Zavrteli smo se, tudi stari "vozičkarji" so veselo udarjali takt.

Naša prostovoljka Nives nam je zapela pesmico, ki sta jo s soprogom zložila in uglasbila in vam jo prilagam. Pa še z dobrimi miškami in sokovi so nam postregli.

Vipavska dolinca

*Vipavska dolinca
polna je vinca,
vinca rumenega
kot čisto zlato.*

*Narod, ki tu živi,
pije ga brez skrbi,
saj to je vince,
da boljšega ni.*

*Fantje, le pijmo
vince rumeno,
dekle natoči
majolko prazno.*

*In ko dovolj ga bo,
pesem zapojmo,
da bo odmevalo
tja v daljno goro.*

*Vipavska dolinca
polna je vinca,
vinca rumenega
kot čisto zlato.*

*Narod, ki tu živi,
pije ga brez skrbi,
saj to je vince
iz vipavske kleti.*

Kulturni dan pa smo praznovali vsak po svoje... ob torkih je ponavadi sv. obhajilo in bogoslužje, a smo ga raje imeli na pepelnično sredo. Obiskal nas je šturski župnik, posul naše glave s pepelom ter nas okrepčal z Evharistijo. (Povedati pa moram, da nam je prejšnji torek - ki je bil - 1.2. najbližji godu sv. Blaža, podelil "Blažev žegen", ki mu jaz pravim krščansko cepljenje proti gripi.) V četrtek dopoldne pa smo imeli krajši kulturni program kar v naši avli. Ljuba nam je prebrala Cankarjevo "Skodelico kave" (pa s kavo so nam tudi postregli), prebrali smo nekaj Prešernovih in Gregorčičevih pesmi, zapeli smo narodne in umetne pesmi, povedali, kakšno je bilo nekoč kulturno udejstvovanje. Vsak je znal kaj povedati, prebrati kakšno pesem in pa jo tudi deklamirati. No, sedaj so obiski prepovedani zaradi gripe - a ko boste brali te vrstice, bo tudi ta nadloga mimo. Pa lep domski pozdrav od Nade.

Nada Kostanjevic

Spet se nam je oglasila **ga. Nada Kostanjevic**. Z velikim zanimanjem prebira pesmi Draga Bajca in jubilejno številko Mladega Vipavca, ki ju je dobila za novoletno darilo. Piše, da je v domu nebroj "knjižnih moljev", ki jim ona iz Lavričeve knjižnice v Ajdovščini v nahrbtniku prinaša knjige, saj jih bibliobus obišče le enkrat mesečno.

V svojem pismu nam med drugim opisuje tudi otroške igre, ki se jih je igrala Mija s svojimi vrstniki, in fantovsko igro, o kateri ji je pripovedoval njen pokojni mož.

Ga. Nada nam piše tudi o društvu Sožitje, ki je imelo občni zbor 3. marca letos.

Ljuba Demšar, Škofja Loka

Vesela je vsake številke VG in nam želi, da bi delo še naprej tako kvalitetno opravljali.

Martin Silvester, Ljubljana

Želi nam, da bi tudi v letu 2005 tako uspešno nadaljevali z izdajanjem VG.

Olga Podobnik, Ljubljana

Želi vsem sodelavcem VG veliko uspehov v letu 2005.

Popravek

V prejšnji številki VG je prišlo do napake pri razporeditvi in podpisovanju slikovnega materiala, zato popravljen tekst ponovno objavljamo. Avtorju se za napako opravičujemo.

Urednica

RIMSKI CESAR THEODOSIUS I. IN NJEGOVI POTOMCI

FLAVIUS THEODOSIUS I.¹ se je rodil v Italici v Španiji okoli 346. leta; imenovan Theodosius veliki je bil sin znanega grofa THEODOSIUSA, ki je očistil Britanijo pred Barbari med vladavino **Valentiniana I.**² Sin je kmalu pokazal, da je podedoval od svojega očeta vse vojaške veščine in je postal eden najvišjih generalov v imperiju. Nekaj mesecev po katastrofi v Hadrianopolisu mu je **GRATIAN**³ končno podelil naslov Avgustus in je prišel na prestol vzhodnega dela cesarstva (januarja 379. leta). Kot novi cesar je takoj začel reševati vzhodne province pred napadi Gotov. Te naloge ni takoj končal in svojo pozornost je obrnil proti zahodu, kjer je **MAGNUS MAXIMUS**⁴ prevladal GORTIANA in ogrožal **VALENTIANA II.**⁵

Leta 388. je THEODOSIUS I. končno uspel poraziti MAXIMUSA, le šest let pozneje je moral iti ponovno v boj proti zahodni vojski; tokrat **EVGENIUS**⁶ nominira **ARBOGASTESA**.

Takrat je pri nas na Vipavskem divjala ena največjih krvavih bitk pri Frigidu (Vipavi) med vzhodom in zahodom rimskega imperija, med vojščaki krščanskega Theodosiusa I. in poganskega Evgeniusa. Bitka se je končala z zmago okrog Castre (Ajdovščine). Več o tem je bilo objavljeno v Vipavskem glasu št. 26 pod naslovom: Največja bitka Rimljanov pri Frigidu (Vipavi).

Po zmagi nad Evgeniusom je Theodosius razširil svojo vladavino čez celotno cesarstvo, toda manj kot pet mesecev pozneje, 17. januarja 395. leta je zaradi kapi umrl v Milanu.

Averz Valentinian I. ki je vladal za časa očeta Theodosiusa I.

Posnetek zadnje strani istega novca, spodaj RT - restitutio (iz latinščine obnova, vrnitev v prejšnje stanje)

Averz kovanca **THEODOSIUS I. imperator** s sulico na prsih.

Reverz kovanca, spodaj oznaka kovnice **TESB THESSALONICA** (Solun Grčija).

Opombe:

1. **THEODOSIUS I.** - rimski vladar, ki je vladal od 379. - 395. leta
2. **VALENTINIAN I.** - rimski cesar, vladal od 364. - 378. leta
3. **GRATIAN** - rimski vladar, vladal je od 367. - 383. leta
4. **MAGNUS MAXIMUS** - rimski cesar, ki je vladal od 383. - 388. leta
5. **VALENTINIAN II.** - rimski vladar, vladal je od 375. - 392. leta
6. **EVGENIUS** - rimski vladar, vladal je od 392. - 394. leta

THEODOSIUSA I. kovnice denarja: **TREVERI** - Trier, Nemčija; **LONGDUNUM** - Lyons, Francija; **ARLEATE** - Arles, Francija; **MEDIOLANUM** - Milano, Italija; **AQUILEIA** - Oglej, Italija; **ROMA** - Rim, Italija; **SISCIA** - Sisek, Hrvatska; **SIRMIUM** - Sremska Mitrovica, Srbija; **THESSALONICA** - Solun, Grčija; **HERACLEA** - Turčija; **CONSTANTINOPOLIS** - Carigrad, Turčija; **CYZICUS** - Turčija; **NICOMEDIA** - Turčija; **ALEXANDRIA** - Egipt.

ARCADIUS

FLAVIUS ARCADIUS¹ - starejši sin **THEODOSIUSA I.** in **ALEIE FACILLA**, je bil rojen 377. leta in povzdignjen v **Avgusta**² leta 383; ta naslov mu je podelil oče. Po smrti **THEODOSIUSA** 395. leta je bil rimski imperij razdeljen med njegova sinova, **ARCADIUSU** je pripadal vzhodni del, **HONORIUSU** pa zahodni del imperija. Oba brata nista podedovala očetovih vrlin in posledica je bila ta, da sta bila skozi pod vplivom karizmatičnih osebnosti na njunih sodiščih. Med vladavino **ARCADIUSA** je bil vzhodni del cesarstva v rokah **RUFIUSA PRETORIANA**³, cesarice **EVDOXIE** in končno **PRETORIANA**, perfekta, **Anthemiusa**. Petega maja 408. leta je umrl v svoji palači Constantinopel, nasledil ga je njegov sin, sedemletni **THEODOSIUS II.**

ARCADIUS - ki je vladal od 389. - 408. leta upodobljen na prednji strani kovanca s sulico na prsih

Zadnja stran kovanca, spodaj oznaka **CON - CONSTANTINOPOLIS**, današnji **Istanbul, Turčija**.

Opombe:

1. **ARCADIUS** - rimski vladar od 383. - 408. leta
2. **AVGUSTUS** - latinsko Avgustus - vzvišeni
3. **PRETORIAN** - najvišji predstavnik sodne oblasti, tudi glavni stan, uradno poslojje

ARCADIUSA kovnice denarja: **TREVERI** - Trier, Nemčija; **LONGDUNUM** - Lyons, Francija; **ARLEATE** - Arles, Francija; **MEDIOLANUM** - Milano, Italija; **AQUILEIA** - Oglej, Italija; **ROMA** - Rim, Italija; **SISCIA** - Sisek, Hrvatska; **SIRMIUM** - Sremska Mitrovica, Srbija; **THESSALONICA** - Solun, Grčija; **HERACLEA** - Carigrad, Turčija; **NICOMEDIA** - Turčija; **ANTIOCHIA** - Antokiyah, Turčija; **ALEXANDRIA** - Egipt.

HONORIUS

FLAVIUS HONORIUS¹ - mlajši sin **THEODOSIUSA I.** in **ALEIE FLACCILLIE**, je bil rojen 384. leta in je bil povzdignjen v **Avgusta** 394. leta. Po smrti **THEODOSIUSA I.** (očeta) je **Honorius** prišel na prestol zahodnega dela imperija, ampak resnična moč je bila v rokah njegovega zaščitnika **Stilicha**, čigar hčer je pozneje poročil.

Honorius je bil s svojo vladavino priča začetka končnega kolapsa zahodnega imperija. Pritisk barbarskih narodov na meje je postajal vse večji in končno 406. leta je nekaj Barbarov², predvsem Vandalov³, prečkalo reko Rino in uničili so Gaul, ne da bi se jim zoperstavila rimska vojska.

Vizigoti pod poveljstvom Alarica I.⁴ so tudi konstantno ogrožali italijansko varnost, vendar jih je Stilicho zadrževal v zalivu do 408. leta, ko je bil ta veliki general umorjen zaradi spora v palači. Italija je bila tedaj v rokah Alarika in Honoriusa, ki je ostal brez moči pri Raveni, medtem ko je bil Rim oblegan od Gotov in končno zaseden avgusta 410. leta. Alarik je umrl pozneje v istem letu in nasledil ga je Ataulf, ki je spomladi 412. leta vodil Vizigote iz Italije v Gaul.

Naslednje leto je bilo v znamenju povrnitve zahodnega dela imperija, predvsem si je zato prizadeval general Constantius, ki ga je Honorius povišal v Avgusta 321. leta. Po njegovi ničkaj uspešni tridesetletni vladavini je Honorius umrl v Raveni avgusta 424. leta.

Opombe:

1. **HONORIUS** - Flavius Honorius, rimski vladar, ki je vladal od 393. - 423. leta

2. **Barbari** - iz grščine Barbaros; surovost, divjaštvo

3. **Vandali** - imenovani po starogermanskem plemenu, ki je 455. leta vdrlo v Rim in uničilo večino kulturnih spomenikov.

4. **ALARIK I.** - je bil kralj zahodnih Gotov; na osvajalnih pohodih prodrl v Makedonijo in Grčijo, od 401. leta v Italijo ter zavzel Rim.

Na prednji strani kovanca je upodobljen **HONORIUS**, ki je vladal od 393. - 423. leta

Na zadnji strani je oznaka **MDPS** - kovnica **MEDIOLANUM** (sedanji Milano v Italiji).

HONORIUSA kovnice denarja: TREVERI - Trier, Nemčija; LONGDUNUM - Lyons, Francija; ARLEATE - Arles, Francija; RAVENA - Italija; MEDIOLANUM - Milano, Italija; AQUILEIA - Oglej, Italija; ROMA - Rim, Italija; SIRMIUM - Sremska Mitrovica, Srbija; THESSALONICA - Solun, Grčija; HERACLEA - Carigrad, Turčija; CONSTANTINOPOLIS - Carigrad, Turčija; NICOMEDIA - Turčija; CYZICUS - Turčija; ANTIOCHIA - Antokiyah, Turčija; ALEXANDRIA - Egipt.

GALLA PLACIDIA

GALLA PLACIDIA¹ je bila rojena 388. leta, bila je hčerka THEODOSIUSA I. in GALLE ter polsestra ARCADIUSA in HONORIUSA. ALARIC jo je med zasedbo Rima zaprl 410. leta in zatem se je poročila z njegovim naslednikom Ataulfom 414. leta.

Po smrti Ataulfa so jo vrnili Rimljanom v zameno za 600.000 meric žita in meseca januarja se je zopet poročila z generalom Constranciusom. Med prvimi dvanajstimi leti vladavine njenega sina VALENTINIANA III.² je bila poslanka zahodnih provinc, ampak v zadnjih letih se je veliko posvečala cerkvam in drugim ustanovam v Raveni. Umrla je 450. leta v Rimu.

Opombe:

1. **GALLA PLACIDIA** - rojena 388. leta in umrla 450. leta, kovala je tudi svoj denar

2. **VALENTINIAN** - je vladal od 425. - 455. leta

GALLE PLACIDIE kovnice denarja: AQUILEIA - Oglej, Italija; RAVENA - Italija; ROMA - Rim, Italija; CONSTANTINOPOLIS - Carigrad, Turčija.

THEODOSIUS II.

THEODOSIUS II.¹ - sin ARCADIUSA in AVDOXIE je bil rojen 401. leta in je bil povzdignjen v Avgusta že pri starosti devetih mesecev (januar 402.). Ko mu je oče umrl, je bil star komaj sedem let, predvidevam, da je takrat prevzel vladavino Praetorian, perfekt, Anthemius. Leta 414. je to V

nalogo prevzela cesarjeva mlajša sestra ALELIA PULCHERIA², bila je še vedno vladarica tudi potem, ko si je njen brat priboril njegovo večino. V nasprotju z velikimi političnimi premiki, ki so se dogajali na zahodu, je vzhodni del imperija užival v miru že od dolge vladavine Theodosiusa. Eden največjih dosežkov tistega časa je bil splet zakonov, znan kot **KODEX THEODOSIANUS**. V zadnjih letih vladavine je bila Balkan Penisula stalno

napadena. Napadali so jo Huni, in sicer je bil prisiljen skleniti nekaj mirovnih pogodb z velikim Atilo³, pod pogoji, ki so bili za Rimljane ponižujoči. Theodosij II. je umrl v Constantinoplu julija 450. leta v 49. letu starosti, potem ko si je poškodoval hrbtenico pri lovu.

Opombe:

1. **THEODOSIUS II.** - je vladal od 402. - 450. leta

2. **ALEIA PULCHERIA** - je vodila oblast do odraslosti Theodosija in tudi kovala svoj denar

3. **ATILA** - hunski kralj, 451. leta ga je na Katalaunskih poljih pri Troyesu premagal zahodnorimski vojskovodja AETIJ.

THEODOSIUS II. kovnice denarja: TREVERI - Trier, Nemčija; RAVENA - Italija; ROMA - Rim, Italija; THESSALONICA - Solun, Grčija; HERACLEA - Turčija.

Rimska zgodovina se začne v osmem stoletju pred našim štetjem. Po izročilu sta jo ustanovila Romul in Rem na sedmih gričih. Sledila je močna razvojna doba, širjenje države, doba kraljev, republike in cesarstva. Od leta 509. do 30. je bil Rim republika pod konzuli. Od leta 30. - 14. pa je bil Rim že pod vladavino Avgusta. V tej dobi rimskega cesarstva je dosegla velik razvoj v gospodarstvu, kulturi; bilo pa je tudi veliko bojevanj, osvajanj in padcev. Zadnji, ki je združil še enkrat imperij in prepovedal poganstvo, je bil THEODOSIUS I. Po njegovi smrti se je cesarstvo 395. leta razdelilo na dva dela,

vzhodno in zahodno polovico. Poleg Rima je postala prestolnica vzhodne polovice Constantinopolis (Bizanc). Tudi to je začelo pozneje popuščati "po šivih". Po razpadanju zahodnega cesarstva so na koncu tega vzhodni del zasedli 1453. leta Turki s prestolnico Bizanc in tako se je končalo celo veliko tisočletno cesarstvo rimskega imperija.

GALLA PLACIDIA - posnetek s prednje strani kovanca, na njem je v oblačilu cesarice.

Zadnja stran kovanca, na spodnji strani je križ in na sredini prečka črka P - začetnica njenega imena Placidia, spodaj oznaka kovnice CONOB - ONSTANTINOPOLIS, sedaj Istanbul, Turčija.

THEODOSIUS II. na aversu zlatnika solidus s sulico na rami.

Reverz novca, spodaj oznaka kovnice CONOB - CONSTANTINOPOLIS - Carigrad, Turčija

Op. pisca:

Nadaljevanje k članku Največja bitka Rimljanov pri Frigidu (Vipavi), Vipavski glas št. 26

Viri:

Roman coins and their values (Rimski denar in njegove vrednosti), David R. Seagr, London 1974

Franc Cerovšek

PRISPEVKI ZA VIPAVSKI GLAS OD 15.12.2004 DO 15.3.2004

Barbara Benčina	Avstralija	7.000 SIT
Bratož	Tabor 1	2.000 SIT
Majda Clemenz	Ljubljana	1.000 SIT
Ljuba Demšar	Škofja Loka	5.000 SIT
Magda Gomizelj	Šempeter	3.000 SIT
Marica Gul	Lože	5.000 SIT
Franc Rado Jelerčič	Nova Gorica	4.000 SIT
Ivan Krašna	Budanje	2.000 SIT
Bernarda Krečič	Slap	2.000 SIT
Ana Lavrenčič	Opčine (Italija)	5.000 SIT
Ivanka Meze	C. 18. aprila 7	1.000 SIT
NN		2.000 SIT
NN		3.000 SIT
Slavka Ralič	Ljubljana	5.000 SIT
Silva Roblek	Kranj	3.000 SIT
Družina Seljak	Vojkova 10	2.000 SIT
Družina Sterlekar	Ljubljana	5.000 SIT
Majda Štefin	Vojana Reharja 18	3.000 SIT
Margerita Tratnik	Beblerjeva 37	2.450 SIT
Bogdan Vidmar	Vipava	15.000 SIT
Peter Vidrih	Slap	2.500 SIT
Jožefa Vukov	Gradnikove br. 9	2.000 SIT
Urška Žgur	Lože	1.000 SIT
Skupaj		82.950 SIT

Vsem se najlepše zahvaljujemo!

Svoje prispevke lahko nakažete tudi na TRR *KS Vipava* 01336-6450860755
s pripisom ZA VIPAVSKI GLAS.

**VIPAVSKI GLAS - glasilo KRAJEVNE SKUPNOSTI VIPAVA
MAREC 2005
700 izvodov**

Uredniški odbor:

Gizela Furlan - urednica, Magda Rodman, Vladimir Anžel, Boris Ličen in Breda Butinar - lektorica

Sodelovali so še: Lilijana Vidrih Lavrenčič, Janez Vehovar, Božidar Premrl, Martin Jelačin, Marija Krašna, Marija Černigoj, Vida Babič, Jožef Butinar, Lilijana Furlan, Romina Vidmar, Nikolina Bilavčič, Andreja Gregorič, Tina Rijavec, Irena Krapš Vodopivec, Alenka Nusdorfer Bizjak, Marija Mikuž Papež, učenci in učenke 2.b/8 OŠ Vipava, Manja Bodiroža, Žan Likar, Nika Rener, Vasja Prelec, Matevž Ferjančič, Zdenka Fučka, Erna Žgur Černigoj, Maja Rehar, David Puc, Vida Bajec, Ana Velagič, Pavel Bajec in Sandi Skapin, Marija Bajec, Nada Kostanjevic, Ljuba Demšar, Martin Silvester, Olga Podobnik

VSEBINA

Arhivska dediščina - del naše kulture	stran 1
<i>Iz naše preteklosti</i>	
Trsničarstvo na Vipavskem	stran 3
Obnovljeno znamenje Na Popotniku pod Erzeljem	stran 7
<i>Predstavljamo vam</i>	
Spomini Martina Jelačina na dogodke v Vipavi	stran 11
Življenjska izpoved Vipavke Marije Krašna	stran 16
<i>Iz naše KS</i>	
Iz dela KS Vipava	stran 23
Poslovno poročilo	stran 23
<i>Iz naše občine</i>	
Proračun občine Vipava za leto 2005	stran 24
Novogradnje in obnove v Vipavi	stran 25
HKS Vipava	stran 26
<i>Iz ustanov in društev</i>	
<i>Iz ŠGV</i>	
Miklavževanje 2004	stran 27
Tista naša delovna sobota	stran 28
Adventnica nekoliko drugače	stran 28
Znova v vzdušju ljubljanske opere	stran 29
»Zdrav duh v zdravem telesu«	stran 29
Ob slovenskem kulturnem prazniku	stran 30
<i>Iz OŠ</i>	
Pouk, praznovanja in tekmovanja	stran 31
Eko sejem 2004 in humanitarna akcija - rdeči noski na Primorskem	stran 32
Prispevki učencev 2.b/8 OŠ Draga Bajca Vipava	stran 33
<i>Iz CUIO</i>	
Veseli december	stran 36
40 let Centra JPV Vipava	stran 37
<i>Iz društev</i>	
Pozdrav iz podstrešja	stran 38
Kvintet Ventus med Slovenci v Torontu	stran 39
Folklorno društvo Vipava	stran 41
Novoletno srečanje upokojencev z zlatoporočenci	stran 42
Stopamo proti stotki	stran 42
<i>Za dom in družino</i>	
Pismo iz Slonokoščene obale	stran 43
Primorska velika noč	stran 46
Lepo petje, lepo srce	stran 47
Nekaj resnice... ..	stran 48
Vaš vrtiček	stran 48
<i>Za razvedrilo</i>	stran 50
<i>Pisali so nam</i>	stran 52
Popravek	stran 54

Ajdovščina
sP 0
VIPAVSKI
2005
352.9(497.4 Vipava)

0091230,72
COBISS
LJUBLJANA KNJIZNICA

Utrinki iz Vipave